สวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์

ที่ระลึก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์

เป็นกรณีพิเศษ

ณ ฌาปนสถานกรมตำรวจ

วัดตรีทศเทพ

21 พฤษภาคม 2527

พระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม

นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ ได้ถึงแก่กรรม เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2525 และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ

ทั้งนี้ เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ นับเป็นเกียรติยศสูงสุดแก่นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ และวงศ์สกุล

ข้าพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นทายาทและผู้ร่วมสกุล ตลอดจนบรรดาญาติทั้งหลาย ขอน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม ถวายบังคมเบื้องพระยุคบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นหาที่สุดมิได้ตราบชั่วชีวิต

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า ภรรยา บุตรธิดา และหลาน
ของ นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์

21 พฤษภาคม 2527

(แบบ ค.)

หมายรับสั่งที่ ๔๙๔๐

สำนักพระราชวัง

๓ เมษายน ๒๕๒๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเพลิงศพ นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดตรีทศเทพ กรุงเทพมหานคร

วันจันทร์ ที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๗ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

วิชัย/พิมพ์/ทาน.

วัน	หน้าที่ พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเรียน เจ้าภาพศพ นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ เพื่อทราบ เครื่องพระราชทานเพลิง และเจ้าพนักงานผู้เชิญมานี้ เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

ที่ รล 0002/1575 **สำนักราชเลขาธิการ**

15 กุมภาพันธ์ 2525

เรื่อง พระราชทานชื่อสกุล

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานดำเนินงานตามโครงการ "โรงเรียนพระดาบส"

อ้างถึง หนังสือที่ 035/2522 ลงวันที่ 17 กันยายน 2522 และที่ 040/2522 ลงวันที่ 29 ตุลาคม 2522

สิ่งที่ส่งมาด้วย พระราชหัตถเลขาพระราชทานชื่อสกุล

ตามที่ท่านขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา เรื่อง นายสวัสดิ์ ซีมอน ขอพระราชทานชื่อสกุลใหม่ ดังเหตุผลแจ้งอยู่แล้ว นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อสกุลแก่นายสวัสดิ์ฯ ว่า "สรรพสัมฤทธิ์" ตามพระราชหัตถเลขาพระราชทานชื่อสกุล ลงวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2525 ซึ่งได้เชิญมาพร้อมหนังสือนี้

(หม่อมหลวงทวีสันต์ ลดาวัลย์)
ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์
โทร. 2211151 - 5 ต่อ 65

ขอให้ชื่อสกุลของ นายสวัสดิ์ ตามที่
ขอมานั้น ว่า

"สรรพสัมฤทธิ์"

อันเป็นมงคลนาม (เขียนเป็นอักษรโรมัน
ว่า *Sanbasamrithi*)

ขอให้สกุล สรรพสัมฤทธิ์ มีความเจริญ
รุ่งเรืองมั่นคงอยู่ในประเทศไทยชั่วกัลปาวสาน ฯ

พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์
วันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๕

สรรพสัมฤทธิ์ – (สรรพ – ทั้งมวล + สัมฤทธิ – สำเร็จ)

= สำเร็จทุกประการ

ณรงค์

น้อมรำลึกในพระคุณ

พระครูสังวรธรรมานุวัตร
(พล ธมฺมปาโล)

วิปัสสนาจารย์ วัดหนองคณฑี อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี

กรุณามาเป็นประธานในการพระราชทานเพลิงศพ
นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์
เป็นกรณีพิเศษ

ทั้งยังได้ให้ความเมตตาเป็นธุระในการรักษา เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจตลอดเวลาเจ็บป่วย กรุณามาในงานสวดพระอภิธรรม งานบำเพ็ญกุศลศพ และอนุญาตคู่มือกัมมัฏฐาน ให้พิมพ์เป็นธรรมทาน และเป็นอนุสรณ์ นับเป็นความเมตตาอย่างสูงยิ่งแก่ นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ ภรรยา และลูกหลานทุกคน ที่จะจารึกพระคุณไว้ไม่มีวันลืมเลือน

กราบหลวงปู่ด้วยความเคารพอย่างสูง
ภรรยา - ลูกหลาน ของ นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์
21 พฤษภาคม 2527

นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์

ชาตะ 1 กรกฎาคม 2457

มรณะ 30 พฤศจิกายน 2525

ประวัติ

นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ (ซีมอน)

นายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ เป็นบุตรของนายปุกและนางหอม ซีมอน เกิดเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2457 ที่บ้านตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคณฑี จังหวัดสมุทรสงคราม ได้สมรสกับนางบุญสนอง ซีมอน (อะโขวงศ์) มีบุตรธิดา รวม 6 คน คือ

1. นางชัชนี สมรสกับนายเสริมศักดิ์ อ้าวะกุล มีบุตรธิดา 3 คน คือ

    นางสาวยุวนันท์ อาวะกุล
    นายพฤศยน อาวะกุล
    เด็กชายชินวุธ อาวะกุล

2. นางวันเพ็ญ สมรสกับร้อยตำรวจตรี พิชัย นพคุณ มีธิดา 2 คน คือ

    นางสาวปิยะฉัตร นพคุณ
    นางสาวปัทมวรรณ นพคุณ

3. เด็กชายต๊วจ (ถึงแก่กรรม เมื่ออายุได้ 8 วัน)

4. นางวันชลี สมรสกับนายสมพร เลขะกุล มีบุตร 2 คน คือ

    เด็กชายพลา เลขะกุล
    เด็กชายพารณ เลขะกุล

5. นางกุลวดี สมรสกับนายแพทย์กฤษฎา มนูญวงศ์ มีธิดา 2 คน คือ

    เด็กหญิงไปรยา มนูญวงศ์
    เด็กหญิงปาลิดา มนูญวงศ์

6. ร้อยตำรวจโทชัยวัทน์ สรรพสัมฤทธิ์ สมรสกับนางสาวสุรีย์พร มณีแสง มีธิดา 2 คน คือ

เด็กหญิงธีรดา สรรพสัมฤทธิ์

เด็กหญิงกัลย์ธีรา สรรพสัมฤทธิ์

คุณพ่อสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ ชื่อสกุลเดิม "ซีมอน" ได้รับพระราชทานชื่อสกุลใหม่ว่า "สรรพสัมฤทธิ์" เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525

คุณพ่อเป็นกำพร้าบิดามาตั้งแต่ยังเล็ก จึงขาดผู้อุปการะทางการศึกษาตามที่ควร คุณพ่อเข้ารับการศึกษาครั้งแรกที่โรงเรียนอัสสัมชัญ เคยเป็นทหารเข้าร่วมรบในสงครามอินโดจีนและสงครามมหาเอเซียบูรพา ต่อมาได้เข้ารับราชการที่กรมวิทยาศาสตร์ ภายหลังแยกมาเป็นสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม จนครบเกษียณอายุด้วยประวัติราชการที่ดีงามมาโดยตลอด

คุณพ่อเป็นบุคคลที่มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษา จึงขวนขวายหาวิชาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองและสามารถเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาด้านวิชาการต่าง ๆ ให้ลูก ๆ ได้ คุณพ่อเป็นผู้มีความอุตสาหะวิริยะมากในทุกด้านได้ให้การศึกษาแก่ลูก ๆ จนสำเร็จขั้นอุดมศึกษาทุกคน และเป็นผู้สนใจในงานวิทยุและโทรทัศน์เป็นพิเศษ ได้ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องวิทยุโทรทัศน์ด้วยตนเองจนได้รับประกาศนียบัตร HOME STUDY COURSE IN COLOUR TELEVISION ของ RCA จากสหรัฐอเมริกา และใช้วิชานี้เป็นหลักในการสร้างตัวเองและครอบครัวมาโดยตลอด

คุณพ่อได้เขียนตำราวิทยุและตั้งโรงเรียนถิ่นไทยวิทยุ เพื่อสอนวิชาวิทยุทรานซิสเตอร์ระบบ AM/FM สเตอริโอมัลติเพลกซ์สี่แชลแนลเสียง และระบบไฮไฟ โดยทางไปรษณีย์ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 โดยได้รับการรับรองวิทยฐานะจากกระทรวงศึกษาธิการ จนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในวงการและมีลูกศิษย์ทุกภาคของประเทศ คุณพ่อได้เปิด

หลักสูตรโทรทัศน์ขาว - ดำและโทรทัศน์สีในโรงเรียนด้วย และได้สอนอยู่จนวาระสุดท้ายของชีวิตท่าน

นอกจากนั้นคุณพ่อยังได้เขียนตำราเกี่ยวกับวิทยุ - โทรทัศน์ขาวดำ โทรทัศน์สี และคู่มือต่าง ๆ ไว้หลายเล่ม เช่น คู่มือวิทยุภาคปฏิบัติ 2493, คู่มือการอ่านแผนทางไฟ, คู่มือหลอดวิทยุของอาร์ซีเอ, คู่มือหลอดวิทยุของซิลวาเนียและฟีลิปส์, คู่มือค้นหาชาสลิสและโมเดลนัมเบอร์, คู่มือค้นหาข้อบกพร่อง, คู่มือแก้เครื่องรับทีวีภายใน 10 นาที, วิธีใช้เครื่องตรวจซันวา, อ่านรหัสสีรีซิสเตอร์ คะแปซิเตอร์ เพาเวอร์ทรานสฟอร์มเมอร์, กุญแจบริการเครื่องรับทีวี, เครื่องรับโทรทัศน์สีระบบ **PAL & NTSC** เล่ม 1 และเล่ม 2 จบบริบูรณ์ ฯลฯ ซึ่งเป็นที่รู้จักและนิยมของผู้อยู่ในวงการโดยทั่วไป แม้ในขณะที่คุณพ่อป่วยอยู่ก็ยังได้วางโครงการไว้ว่า เมื่อหายแล้วจะเขียนตำราเกี่ยวกับโทรทัศน์สีเล่มต่อไปอีกด้วย

คุณพ่อได้ร่วมเป็นครูช่วยสอนในโครงการ"พระดาบส"ตามกระแสพระราชดำริ มูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ในหลักสูตรช่างไฟฟ้าและวิทยุเป็นวิทยาทานให้แก่นักศึกษาที่พิการเนื่องจากการป้องกันประเทศ และนักศึกษาผู้ขาดทุนทรัพย์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ตลอดเวลาคุณพ่อได้อุทิศตนและสละเวลาในการช่วยสอนอย่างเต็มที่และสม่ำเสมอ โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยได้หยุดสอนเมื่อล้มป่วยลง

คุณพ่อเป็นผู้ฝักใฝ่ในพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง แต่เดิมนั้นคุณพ่อนับถือศาสนาคริสต์ตามคุณปู่และคุณย่า แต่ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาในธรรมะ จึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาพุทธและในเวลาต่อมาก็ได้บวชเป็นพระภิกษุ ณ วัดใหม่ทองเสน อำเภอดุสิต กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2513 เป็นเวลา 1 พรรษา ขณะที่บวชอยู่ก็ได้ทำนุบำรุงวัดตามโอกาสเท่าที่จะสามารถทำได้เสมอ คุณพ่อจะแบ่งเวลาเพื่อนั่งสมาธิเป็นประจำทุก ๆ วัน ตลอดจนได้ทำการกุศลตามวัด

ต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด

คุณพ่อได้มอบดวงตาให้แก่สภากาชาดไทย และอุทิศร่างกายเพื่อการศึกษาวิชากายวิภาคศาสตร์ ให้แก่คณะแพทย์ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย

คุณพ่อป่วยด้วยโรคมะเร็ง และได้เข้ารักษาตัวที่โรงพยาบาลพญาไท เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2525 และถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2525 เวลา 13.59 น. ท่ามกลางความโศกสลดอย่างสุดซึ้งของคุณแม่และลูก ๆ รวมอายุได้ 68 ปี

ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ศาลา 5 วัดตรีทศเทพ 1 ธันวาคม 2525

ภรรยา บุตร ธิดา

บุตร - ธิดา

หลานตา - หลานปู่

พระครูสังวรธรรมานุวัตร (พล ธมฺมปาโล) มาในวันสวดพระอภิธรรม

วันสวดพระอภิธรรม 6 ธ.ค. 2525

ถวายสังฆทานหลวงปู่พล ธมฺมปาโล

ถวายพระโมคคัลลา-สารีบุตร ขณะป่วย

ถ่ายพร้อมครอบครัว เมื่อ 31 ธ.ค. 17

วันครบเกษียณอายุราชการ

ถ่ายพร้อมลูกสาวคนเล็กวันรับพระราชทานปริญญาบัตร

ถ่ายพร้อมภรรยาวันบวชลูกชาย

สำนักงานโครงการ "พระดาบส"

22 เมษายน 2527

ผมรู้จักอาจารย์สวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ (ซีมอน) จากตำราเรียนวิชาวิทยุที่ท่านเขียนมาตั้งแต่ผมจบการศึกษาและเพิ่งเข้ารับราชการเมื่อปี พ.ศ. 2491 และได้รับประโยชน์จากตำราที่ท่านเขียนเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาตนเองในด้านวิชาช่างวิทยุ แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมานั้น ผมไม่มีโอกาสได้รู้จักตัวท่านโดยตรง จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2518 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานกระแสพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการ "พระดาบส" ให้ผมมาประยุกต์ในลักษณะทดลอง โครงการ "พระดาบส" นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยเหลือบุคคลที่ขาดแคลนทุนทรัพย์และความรู้พื้นฐานที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาวิชาชีพ เพื่อนำความรู้ประสพการณ์มาประกอบสัมมาชีพช่วยเหลือตนเองและครอบครัวรวมทั้งส่วนรวม แต่ยังศรัทธาแรงกล้าที่จะขวนขวายต่อสู้ดิ้นรนหาความรู้ใส่ตนโดยนำวิธีการที่พระดาบสได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ศิลปศาสตร์แขนงต่าง ๆ ให้แก่มานพกุมารในโบราณกาล มาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน คุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งที่ได้ทรงกำหนดไว้สำหรับอาสาสมัครช่วยสอนหรือพระดาบสตามโครงการนี้ คือ ผู้ที่มีความรู้ความชำนาญมีประสพการณ์ในวิชาการแขนงต่าง ๆ และมีความศรัทธาแรงกล้าที่จะโดยเสด็จพระราชกุศลตามโครงการนี้ โดยทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ประสพการณ์ให้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นวิทยาทานโดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเหตุให้ผมนึกถึงอาจารย์สวัสดิ์ฯ และอาจารย์เก่า ๆ อีกหลายท่าน เช่น อาจารย์สาย สวัสดิ์สว่าง ซึ่งล้วนแต่ได้ทุ่มเทชีวิตในตลอดระยะเวลาอันยาวนานเขียนตำราและเปิดโรงเรียนฝึกอบรมวิชาช่างวิทยุให้แก่เยาวชนคนไทย จนกลายเป็นช่างวิทยุฝีมือดีไปแล้ว

จำนวนไม่น้อย ผมจึงได้ตกลงใจเรียนเชิญอาจารย์สวัสดิ์ฯ มาร่วมงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา จนถึง พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นปีที่ท่านถึงแก่กรรม รวม 6 ปี

ความรู้ประสพการณ์ในการสอนถ่ายทอดวิชาให้แก่ลูกศิษย์ของอาจารย์สวัสดิ์ฯ ตลอดชั่วชีวิตของท่าน ย่อมเป็นหลักประกันผลงานของท่านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานโครงการนี้ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาททุกระยะ และเมื่อปี พ.ศ. 2525 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อสกุลให้อาจารย์สวัสดิ์ฯ ใหม่เป็น "สรรพสัมฤทธิ์" ตามที่อาจารย์สวัสดิ์ฯ ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานไว้ นับเป็นศิริมงคลอันสูงยิ่งแก่อาจารย์สวัสดิ์ฯ และครอบครัว

ในระยะ 1 - 2 ปี ก่อนอาจารย์สวัสดิ์ฯ จะถึงแก่กรรม สุขภาพของท่านไม่สู้ดีนัก แต่ท่านยังมีความมานะอดทนสละเวลามาทำการสอนให้แก่ลูกศิษย์โดยสม่ำเสมอ แสดงให้เห็นปณิธานศรัทธาอันสูงส่งของท่านที่จะโดยเสด็จพระราชกุศลโครงการ "พระดาบส" โดยไม่มีวันเสื่อม-สลาย จึงนับได้ว่า เป็นบุคคลที่ควรได้รับการยกย่องเป็นอย่างยิ่ง

อาจารย์สวัสดิ์ฯ ได้อำลาจากเราไปแล้วตามกรรมและวาระในวัยที่สมควร ก่อนสิ้นลมหายใจท่านได้ปฏิบัติหน้าที่อันเป็นกุศลเจริญรอยตามยุคลบาทองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยสม่ำเสมอ ครอบครัวที่อยู่เบื้องหลังพึงภาคภูมิใจในผลงานของท่าน และร่วมกันประกอบกรรมดีเจริญรอยตามท่าน และแผ่กุศลกรรมให้แก่ดวงวิญญาณของท่านจงไปสู่สุคติเสวยสุขในสัมปรายภพตลอดกาลนาน

พลตำรวจตรี

(สุชาติ เผือกสกนธ์)

ผู้อำนวยการ

สำนักงานโครงการ "พระดาบส"

คำไว้อาลัย
ของ
อาจารย์ สาย สวัสดิ์สว่าง

พระดาบสกำสรวล

โอ้อนาถ พระดาบส ได้สมมตพระสิทธา
ร่วมให้การศึกษา แด่เหล่าศิษย์พระอาศรม
อาจารย์สวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ ท่านเป็นมิตรยอดนิยม
ทุกคนต่างชื่นชม ในคุณงามความเลื่อมใส
ประชุมเพลิงพระราชทาน ดั่งสมานทุกจิตใจ
ช่วยกันดำรงไว้ พระมติดำริหมายครองการ
บัดนี้ท่านจากแล้ว ให้คลาดแคล้วแต่สังขาร
ขอเชิญดวงวิญญาณ สิงสถิตอาศรม เทอญ

สาย สวัสดิ์สว่าง
30 มี.ค. 27

คำไว้อาลัยของนิสิตแพทย์ ปีที่ 2
คณะแพทย์ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ท้องฟ้ามหาสมุทร กว้างไกลสุดเหลือประมาณ
มิเท่าคุณอาจารย์ สู้ประทานศาสตร์วิชา
ศิษย์ขอน้อมประณต สิบนิ้วจรดวันทา
ระลึกถึงพระคุณา อาจารย์ใหญ่ไม่ลืมเลือน

นิสิต โต๊ะ 17

พ่อของลูก

ขณะที่ลูกกำลังจารึกความรู้สึกถึงคุณพ่อ ด้วยลายลักษณ์อักษรนี้ เป็นเวลาที่คุณพ่อได้จากลูกไปแล้วเกือบปีครึ่ง แต่ลูกยังไม่เคยจางในความคิดถึงคุณพ่อเลย ลูกพูดได้เต็มปากว่าลูกคิดถึงคุณพ่อมากทุกวันและเกือบตลอดเวลาที่ว่างจากการทำงาน ทุก ๆ สิ่งที่เกี่ยวกับคุณพ่อไม่ว่าจะเป็นบุคลิก ท่าทางนิสัยในการทำงาน การแต่งตัว การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ลูกจำได้หมดไม่เคยลืม ทุกวันนี้ไม่ว่าลูกจะเห็นอะไรหรือทำอะไร ถ้ามีสิ่งที่เกี่ยวกับคุณพ่อหรือที่คุณพ่อชอบ ลูกจะคิดถึงคุณพ่อเสมอ ไม่ว่าจะเป็นอาหาร เข้าของเครื่องใช้ เครื่องพิมพ์ดีดที่คุณพ่อเคยพิมพ์ทุกวันหรือพระพุทธรูปที่คุณพ่อเคยกราบไหว้บูชามาลัยมะลิจำปาแม้แต่ธูปเทียนที่คุณพ่อชอบ

คุณพ่อจากลูกไปเร็วเกินกว่าที่ลูกจะทันคิด ลูกคิดว่าคุณพ่อยังอยู่อีกนาน ลูกไม่เคยคิดเลยว่าคุณพ่อเป็นคนแก่หรือผู้สูงอายุที่จะต้องระวังสุขภาพเป็นพิเศษ เพราะคุณพ่อเป็นคนแข็งแรงมาก กาลเวลาผ่านไปเร็วมาก จนลูกคิดว่าคุณพ่อยังหนุ่มอยู่ และใคร ๆ จะพูดกับลูกเสมอว่าคุณพ่อยังไม่แก่ คุณพ่อไม่เคยเจ็บป่วย สุขภาพดี รูปร่างดี ตัวตรงเสมอผมยังดำสนิท ถึงแม้ลูกจะรู้ว่าคุณพ่อผ่านอายุ 60 มาหลายปีแล้ว แต่คุณพ่อยังคงทำงานได้ตามปกติ เขียนหนังสือ พิมพ์ตำราได้ทุกวัน ออกจากบ้านไปสอนหนังสือ และติดต่อการงานเป็นปกติ เหมือนสมัยที่ลูกยังเป็นเด็กอยู่หรืออาจจะเป็นเพราะว่าลูกได้พบคุณพ่อเกือบทุกวันและไม่เคยได้ยินว่าคุณพ่อจะบ่นเรื่องความปวดเมื่อยเหน็ดเหนื่อย หรือความผิดปกติของร่างกาย จนทำให้ลูกคิดว่าคุณพ่อแข็งแรงมากอยู่เสมอ ลูกคิดแต่เพียงว่าคุณพ่อมีโรคประจำตัว คือ มีกรดอยู่ในกระเพาะเมื่อทานอาหารแล้วจะเรอบ่อย ๆ เท่านั้น

คุณพ่อมีความอดทนเป็นเยี่ยมไม่ว่าเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นคนพูดน้อย อารมณ์ดี เมื่อเห็นหน้าลูกหลานจะต้องยิ้มก่อนเสมอ ไม่เคยรบกวนลูกหลานไม่ว่าเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น แม้แต่ในการเขียนตำราหรือบทเรียนต่าง ๆ คุณพ่อจะทำเองทั้งหมด ตั้งแต่พิมพ์ โรเนียว เรียงกระดาษ เย็บเข้าปึก ฯลฯ ไม่เคยออกปากให้ลูกหลานช่วย นอกจากจะช่วยทำเอง คุณพ่อพูดเสมอว่า "ช่วยตัวเองก่อน แล้วพระเจ้าจะช่วยท่าน" แต่คุณพ่อชอบที่จะช่วยลูกหลาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อย ถ้าบอก คุณพ่อจะพยายามทำให้ดีที่สุดและเต็มใจที่สุด ลูกยังจำได้ เมื่อสมัยเป็นเด็กลูกแต่งตัวไปโรงเรียนด้วยเสื้อผ้าสะอาดรีดเรียบ มีคนชมเสมอก็ด้วยฝีมือคุณพ่อ อุปกรณ์การเรียนของลูก จะต้องเป็นของดีราคาแพงจากร้านจินดามณี ซึ่งอยู่หน้าโรงเรียนเพาะช่างสมัยนั้น สมุดวาดเขียนของลูก เล่มใหญ่เสมอ และกระดาษดีมาก เพราะคุณพ่อรู้ว่าลูกชอบวิชานี้ คุณพ่อมีความเป็นอยู่ง่าย ทานอาหารง่ายไม่จู้จี้จุกจิก แต่ทำงานเรียบร้อยมีระเบียบ และสิ่งสำคัญที่สุดคือการตรงต่อเวลา คุณพ่อไม่เคยผิดนัดและรักษาเวลาเสมอ

ประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. 2525 คุณพ่อเริ่มทานอาหารได้น้อยและไม่ค่อยมีแรงแต่ยังลุกเดินนั่งได้ตามปกติ ได้พาไปตรวจที่โรงพยาบาลพญาไท เช็คทุกอย่าง แต่ก็ไม่พบว่าเป็นอะไรกลับมาอยู่บ้าน จนกระทั่งวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2525 คุณพ่อไม่ทานอาหาร คุณแม่ตกใจมากเพราะเป็นเรื่องผิดปกติ ลูก ๆ พาส่งโรงพยาบาลพญาไทอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้หมอเช็คใหม่ ระหว่างป่วยนี้ลูกไปเยี่ยม คุณพ่อจะยิ้มแย้มเอาใจลูก ๆ ตลอด กลัวว่าลูกจะกังวลแสดงท่าทางว่าแข็งแรงเสมอ แต่ลูกนั้นแสนที่จะสงสาร และสลดหดหู่ใจ เพราะหมอบอกว่าคุณพ่อจะอยู่ได้ "ไม่เกิน 3 เดือน" มันเป็นความรู้สึกทรมานที่บอกไม่ถูก มันช่างรวดเร็วอะไรเช่นนั้น ลูกต้องพยายามทำใจและฝืนความรู้สึกต่าง ๆ ต่อหน้าจะทำเศร้าโศกให้คุณพ่อเห็นไม่ได้ คุณพ่อจะคอยสังเกตและถามเสมอ ยิ่งคุณพ่อชอบพูดว่า ถ้าพ่อหายแล้วจะทำอะไรต่ออะไร คุณแม่

และลูก ๆ ยิ่งเศร้าใจและสงสารคุณพ่อเป็นที่สุด เพราะคุณพ่อคิดเสมอว่าคุณพ่อต้องหาย

ในช่วงที่คุณพ่อป่วย คุณแม่เป็นผู้ปรนนิบัติอย่างดีที่สุด สำหรับลูกได้พยายามแบ่งเวลาแวะมาเยี่ยมตอนเช้าก่อนไปทำงาน และเย็นเมื่อเลิกงานแล้ว มาอยู่กับคุณพ่อทุกวันเท่าที่จะทำได้ ตอนเช้าพอเห็นหน้าคุณพ่อต้องยิ้มเสมอ ทำสดชื่นว่าไม่เป็นอะไร ตอนเย็นต้องคอยดูนาฬิกาเตือนเสมอว่า 2 ทุ่มกว่าแล้ว 3 ทุ่มแล้ว และไล่ให้ลูกกลับบ้านทุกวัน ลูกมาคิดเสียใจมาก ที่เมื่อก่อนนี้ลูกมีเวลาอยู่ใกล้ชิดกับคุณพ่อน้อยไป ถึงแม้ว่าปกติ ลูกจะต้องพบกับคุณพ่อเกือบทุกวัน และญาติเพื่อนฝูงจะมองเห็นว่าครอบครัวเรานั้น พ่อแม่พี่น้องใกล้ชิดกันมาก แต่ลูกเองยังรู้ตัวดีว่าลูกควรจะได้ปรนนิบัติรับใช้ส่วนตัวให้คุณพ่อได้มากกว่านี้ แต่คุณพ่อเป็นคนชอบช่วยตัวเองไม่เคยมีอะไรให้ลูก ๆ ได้รับใช้และทดแทนพระคุณเลย ลูกได้แต่มีความเสียใจและอาลัยรักในคุณพ่ออย่างที่สุด

คุณพ่อได้จากคุณแม่และลูก ๆ ไปแล้วอย่างไม่มีวันกลับ เป็นความสูญเสียครั้งแรกและยิ่งใหญ่ที่สุดสำหรับครอบครัวของเรา ก่อนหน้านี้ลูกเคยคิดว่าจะทนได้อย่างไร และจะเป็นอย่างไร แต่ทุกสิ่งก็ได้เป็นไปแล้ว และลูกสงบใจลงได้มากกว่าที่คิด ซึ่งลูกต้องขอกล่าวถึงผู้มีพระคุณยิ่งต่อครอบครัวของเราไว้ ณ ที่นี้คือ หลวงปู่ (พล ธมฺมปาโล) ท่านเป็นที่เคารพอย่างยิ่งของคุณพ่อและพวกเราทุกคน ท่านได้เมตตาช่วยเป็นธุระรักษาทำให้คุณพ่อหายปวดไม่ต้องทรมาน (เพราะหมอบอกว่าโรคนี้เมื่อถึงที่สุดแล้ว จะต้องปวดและทรมานมาก) ท่านเมตตามาเยี่ยม ให้กำลังใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยวของคุณพ่อ รับนิมนต์ในการทำบุญกุศลต่าง ๆ ของคุณพ่อตั้งแต่เริ่มป่วยจนคุณพ่อจากไป ตลอดจนเมตตามาในงานสวดพระอภิธรรมศพ ทำบุญ 50 วัน 100 วัน ทำบุญครบปี และเป็นประธานในงานพระราชทานเพลิงศพของคุณพ่อครั้งนี้ด้วยความเมตตาของท่านที่มีต่อคุณพ่อและพวกเรา ยังมีสิ่งอื่นซึ่งลูกไม่อาจบรรยายไว้ ณ ที่นี้ได้หมด

ลูกคิดว่าท่านทำให้คุณแม่และพวกเราเกิดความอบอุ่น ทำให้ความโศกเศร้าของลูกน้อยลงได้มาก เพราะท่านทำให้ลูกคิดว่าคุณพ่อยังไม่ได้จากคุณแม่และลูก ๆ ไปเลย คุณพ่อยังอยู่ อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวของเราเสมอ ลูกเชื่อมั่นในหลักธรรมะของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เชื่อกรรมดี กรรมชั่ว นรก สวรรค์ ลูกจึงเชื่อมั่นว่าคุณพ่อของลูกได้ไปสู่สุคติภพแล้ว

ลูกใหญ่

“ด้วยความดีของคุณพ่อที่มีต่อลูก และกุศลผลบุญที่คุณพ่อได้บำเพ็ญไว้อย่างมากในชาตินี้ รวมทั้งที่ลูกได้ตั้งใจบำเพ็ญกุศลและอุทิศให้คุณพ่อ ขอจงเป็นพลังปัจจัยส่งเสริมให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วย เทอญ”

จาก

ปุ๊

ลูกที่คุณพ่อรักมาก

21 พ.ค. 27

คิดถึง.....พ่อ

ตั้งแต่เยาว์วัยดิฉันใกล้ชิดกับคุณพ่อมาก ดิฉันได้ช่วยคุณพ่อเขียนภาพประกอบหนังสือที่ท่านเขียนหลายเล่ม ถึงแม้ดิฉันจะมีครอบครัวไป บ่อยครั้งที่เราขับรถไปด้วยกัน คุณพ่อจะเล่าและปรึกษาเรื่องงานกับดิฉันอยู่เสมอ ๆ ดิฉันเชื่อว่า ดิฉันและคุณพ่อมีความเข้าใจกันอย่างลึกซึ้ง ถึงคุณพ่อจากไปแล้ว แต่ทุกครั้งที่คิดถึง ยังรู้สึกได้ถึงสัมผัสอันอบอุ่น แววตา และรอยยิ้มที่ให้แก่ดิฉันตลอดมา

คุณพ่อเริ่มป่วยด้วยปวดกระดูกหลัง และรักษามาโดยตลอด แต่เมื่อเข้าตรวจเช็คร่างกายครั้งสุดท้ายเมื่อ 15 ก.ย. 25 แพทย์กลับลงความเห็นว่า คุณพ่อเป็นมะเร็ง และเป็นมากทั่วร่างกาย ดิฉันตกใจและเศร้าใจมาก หลังจากที่ได้ปรึกษาแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโรคนี้อีกหลายท่าน ในที่สุดพวกเราต้องยอมรับความจริง และด้วยกำหนดเวลาที่แพทย์ได้คาดไว้ พวกเราได้เตรียมทุกอย่างที่คิดว่าจะทำให้คุณพ่อได้รับความสุขในช่วงสุดท้ายของชีวิต คุณพ่อรักษาตัวอยู่ที่บ้าน เพราะพวกเราอยากให้พ่ออยู่ที่บ้านให้นานที่สุด คุณพ่อทำบุญที่บ้านหลายครั้งตั้งแต่ท่านยังลุกเดินได้ปกติ จนกระทั่งต้องถวายของบนที่นอน เราต้องเตรียมการทุกอย่างไว้อย่างมีเป้าหมายว่า หากคุณพ่อจะจากพวกเราไปท่านจะต้องจากไปอย่างมีความสุข สงบ และเจ็บปวดทรมานน้อยที่สุด

ตลอดเวลาที่คุณพ่อป่วย คุณพ่อมีกำลังใจดีมาก พูดคุยกับคุณแม่ ลูก ๆ หลาน ๆ ซึ่งมาเยี่ยมกันทุกวัน ด้วยอาการแจ่มใสตลอดไม่เคยแสดงว่าท้อถอย ถึงแม้ว่าพวกเราจะไม่ได้บอกว่าท่านป่วยเป็นอะไร แต่ดิฉันเชื่อว่าท่านต้องทราบด้วยตัวเอง แต่ด้วยความเข้มแข็งอดทน คุณพ่อไม่เคยแสดงความอ่อนแอให้พวกเราเห็นแม้ในวันสุดท้ายของชีวิต และที่แน่นอนคือ ดิฉันเชื่อว่าคุณพ่อไม่เคยคิดว่าจะต้องจากพวกเราไป

คุณพ่อมีอาการช๊อคในคืนวันที่ 29 พ.ย. 25 พี่ ๆ ได้เรียกรถพยาบาลมารับ และให้อ๊อกซิเจน ท่านได้ทันเวลา ดิฉันแวะมาที่บ้านคุณพ่อ

เหมือนเคยประมาณ 4 ทุ่ม เนื่องจากต้องไปดูการถ่ายวีดีโอโฆษณาที่โรงถ่ายรัชฟิล์ม แต่เมื่อตามไปโรงพยาบาลนนทเวช คุณพ่ออยู่ในห้อง ไอ ซี ยู และไม่รู้สึกตัวเลย รุ่งขึ้นดิฉัน พร ลูกเต้ย ลูกแต้ ได้เข้าเยี่ยมคุณพ่อแต่เช้ามืด ดิฉันดีใจมากคุณพ่อลืมตาแจ่มใส เนื่องจากอยู่ในระหว่างการให้อ๊อกซิเจนคุณพ่อพูดไม่ได้ แต่ก็พยายามยกมือขึ้นจับมือหลานทั้งสองและพยายามที่จะพูด ดิฉันจึงนำกระดาษและปากกาให้ท่านเขียน คุณพ่อพยายามเขียนอยู่หลายครั้งแต่ท่านสกดไม่เป็นคำเสียแล้ว ดิฉันพยายามเดาได้ความว่า "พ่อเป็นมากไหม?" ดิฉันบอกท่านว่า คุณพ่อไม่เป็นมากเดี๋ยวจะกลับบ้านได้แล้ว ประมาณ 8 โมงเช้า ดิฉันออกไปส่งลูกที่โรงเรียนด้วยเป็นห่วงไม่อาจกลับไปทำงานได้ จึงวกไปที่โรงพยาบาลอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้คุณพ่อกลับไม่รู้สึกตัวเลย เราได้ปรึกษากับคุณหมอและขอให้ท่านออกจากห้อง ไอ ซี ยู เพื่อคุณแม่และพวกเราจะได้เฝ้าอย่างใกล้ชิดกันเป็นครั้งสุดท้าย และประมาณบ่ายโมงห้าสิบเก้านาที คุณพ่อจากพวกเราไปอย่างสงบ ดิฉันเสียใจมากที่สุดในชีวิต ถึงแม้จะได้เตรียมใจไว้แล้วก็ตาม แต่เมื่อคิดทบทวนดู ดิฉันคิดว่า เพราะคุณพ่อเป็นคนดีมีครอบครัวดี คุณพ่อจึงไม่ต้องเจ็บปวดทรมานด้วยโรคร้ายนี้เหมือนที่ดิฉันเคยคิดและหวาดหวั่น นี่แหละคือสิ่งที่ลูกของพ่อต้องการที่สุด

หม่อง

"คุณพ่อของลูกกุล"

"กุล" เป็นชื่อที่ลูกรัก เพราะชื่อนี้มีคุณพ่อคนเดียวที่เรียกแทนตัวลูก

"The Exodus Song" - เป็นเพลงที่ประทับใจลูกมาแต่เล็ก เพราะคุณพ่อชอบเพลงนี้มาก และจะเปิดแผ่นเสียงเพลงนี้บ่อย ๆ

"คุณพ่อคือ Dictionary เคลื่อนที่ของลูก" - ทุกครั้งที่ถามคุณพ่อเกี่ยวกับศัพท์ภาษาอังกฤษ ระหว่างที่ลูกกำลังศึกษาอยู่ คุณพ่อจะให้ความกระจ่างแก่ลูกทุกครั้ง

"อาหารรสจัดของคุณพ่อ" - ไม่ว่าจะเป็นของหวานหรือของคาว ถ้าคุณพ่อชอบทานแล้ว จะต้องเป็นรสจัด และถ้าตรงกับรสนิยมของลูก คุณพ่อก็จะไม่ลืมที่จะซื้อมาฝากลูก เวลาลูกมาเยี่ยมคุณพ่อที่กรุงเทพฯ เช่น ขนมรอดช่องไทยน้ำกะทิ ปลาหมึกสดย่าง น้ำพริกรสจัด กล้วยหักมุกปิ้ง ฯลฯ

"อารมณ์ขันของคุณพ่อ" - คุณพ่อจะขะมักเขม้นทำงานเกือบตลอดทั้งวัน แต่เมื่อถึงเวลาที่ควรพักผ่อน คุณพ่อมักจะพูดว่า "Sleeping is the best policy" "การนอน

เป็นนโยบายที่ดีที่สุด" และลูกก็จำคำศัพท์ว่า "policy" ได้ ตั้งแต่ลูกเรียน อยู่มัธยมศึกษาตอนต้น

และ.....เมื่อวันนั้นมาถึง ลูกได้นำจดหมายฉบับเดียวและฉบับสุดท้ายที่คุณพ่อเขียนถึงลูก เนื่องจากลูกเป็นคนเดียวที่ไปใช้ชีวิตครอบครัวอยู่ต่างจังหวัด จดหมายฉบับนี้เป็นจดหมายที่คุณพ่อพิมพ์ด้วยตนเองก่อนคุณพ่อจะเสียได้ 3 เดือน หลังจากคุณพ่อเสียแล้ว ลูกจึงได้เห็นความอดทนของคุณพ่อที่อุตส่าห์พิมพ์จดหมายมาถึงลูก จากตัวจดหมายจะเห็นที่พิมพ์ผิดและตัวอักษรซ้ำบอกความผิดปรกติของร่างกายที่เราไม่ได้สังเกต เพราะปกติคุณพ่อจะแม่นยำมากในตัวอักษร คุณพ่อเป็นคนพูดน้อยจนบางครั้งลูกไม่รู้ถึงความเป็นห่วงในหัวใจของคุณพ่อ และลูกก็น้ำตาไหลทุกครั้งที่กลับมาอ่านจดหมายฉบับนี้อีก....

รักคุณพ่อที่สุด

ลูกกุลวดี

โรงเรียนถิ่นไทยวิทยุ

THE THAI LOCAL RADIO SCHOOL

เลขที่ 19–21 ถนนเทศบาลรังรักษ์ใต้ แขวงลาดยาว เขตบางเขน

กรุงเทพ ฯ 9 โทร. 5883106, 5884060

31 สิงหาคม 2525

ลูกกุลวดีและหมอกฤษดา ลูกรักทั้งสอง ที่รัก

ได้รับยาอลูดร็อก ซัสเพนชั่น จำนวน 6 ขวดในสภาพที่เรียบร้อยไว้แล้วด้วยความยินดี พ่อและแม่ขอขอบใจในความเป็นห่วงของลูกทั้งสอง พ่อได้รับเมื่อวันที่ 30 ตอนเย็น แล้ว[redacted]ลอง รับประทานดู รู้สึกว่าเป็นยาที่ระบายลมอ่อน-ๆ และถ่ายได้ง่ายดี ขอจะรับประทานไปจนกว่าจะหมด หรือจนกว่าจะหาย ถ้ายังไม่หายจะหาซื้อเองที่กรุงเทพ ฯ ไม่จำเป็นต้องส่งไปอีก

หลานเตยและต่อย คงซนและดื้อตามเคย บอกว่าตาและยายมีความคิดถึง อีกหน่อยคงได้พบกันอีก ไปคราวที่แล้ว รู้สึกว่า เตยเข้ากับตาได้ดี แต่ส่วนต่อย คงจะเข้ากันได้ เมื่อโตขึ้นอีกหน่อย พ่อขอเตือนว่า จงอุตสาห์เก็บเงินที่หาได้ ฝากออมสินไว้บ้าง เดือนละเล็กน้อยก็ยังดี นานไปก็จะมีขึ้นมากเอง ความพยายามอดทนเท่านั้นเป็นสิ่งที่ลูกทั้งสองควรปฏิบัติ จะได้เทียมหน้าเทียมตากับเพื่อนฝูงทั้งหลายและอนาคตของลูกหลานทั้งสอง

เมื่อวันที่ 29 เดือนนี้ เป็นวันเกิดของพี่หม่อง และวันที่ 30 เป็นวันเกิดของหลานพจน์ลูกชัยวัฒน์ เขามาที่บ้าน รื่นเริงพอสมควร

ไม่ต้องห่วงพ่อและแม่ ถ้ามีอะไรเกิดขึ้น จะโทรศัพท์แจ้งมาให้ทราบ อาการของพ่อ ในขณะนี้ รู้สึกว่าดีขึ้น และพอจะลุกนั่งได้บ้างเล็กน้อย

ขอให้ลูกทั้งสองจงอยู่เป็นสุขตลอดจนหลานทั้งสองด้วย

คิดถึงพ่อ

เมื่อประมาณ ปี 2525 คุณพ่อได้เรียกผมมาพบและมอบหมายงานที่ท่านทำให้ผมและบอกว่า ถ้าพ่อเป็นอะไรไปลูกจะได้รู้ว่าพ่อทำอะไรไว้บ้าง ซึ่งขณะนั้นคุณพ่อยังแข็งแรงไม่เป็นอะไร คุณพ่อเป็นคนร่าเริง พูดน้อย ชอบทำอะไรด้วยตนเอง ไปไหนมาไหนด้วยตนเอง ตรงต่อเวลาในทุกเรื่องและมักจะคอยเร่งพวกเราให้ตรงต่อเวลาเสมอ ประมาณกลางปีคุณพ่อเริ่มป่วยซึ่งผมคิดว่าคงเป็นโรคที่คนในวัยอายุ 68 ปีจะเป็นกัน แต่สิ่งที่แพทย์ตรวจพบยังความเศร้าสลดมายังครอบครัวเรา พวกเราพยายามซ่อนความรู้สึกไว้ในใจเมื่อพบกับคุณพ่อไม่อยากให้ท่านรู้หรือกังวลใจ คุณพ่ออดทนมากไม่บ่นเรื่องความเจ็บปวดและอารมณ์ดีจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิต คุณพ่อจากพวกเราไปด้วยอาการสงบไม่ลำบาก ผมเริ่มนึกถึงคำพูดของคุณพ่อที่เคยพูดไว้กับผมตั้งแต่ต้นปี นึกถึงอดีตในวัยเด็กของผมที่คุณพ่อพาผมไปดูหนังที่โรงหนังคิงส์แวะกินก๋วยจั๊บหน้าโรงหนังแกรนด์เป็นประจำ นึกถึงคำพูดของคุณพ่อที่ชอบพูดเสมอ ๆ ว่า “No one is like home” เวลาที่ลูก ๆ และคุณแม่อยู่กันพร้อมหน้า นึกถึงคุณพ่อเมื่อร่วมสนุกสนานกับครอบครัว ลูกเขย ลูกสะใภ้ หลานปู่ หลานตา ในวันส่งท้ายปีเก่าของทุกปีที่บ้าน แต่เวลาเหล่านั้นได้หมดลงแล้ว ผมเสียใจที่คุณพ่อไม่ได้เห็นอะไรหลายอย่างที่คุณพ่อเคยบ่นว่าอยากเห็น เสียใจที่ผมยังไม่มีโอกาสทดแทนพระคุณของคุณพ่อได้มาก เสียใจที่คุณพ่อจากไปในขณะที่ลูก ๆ ของคุณพ่อทุกคนสบายดีแล้วและช่วยตัวเองกันได้ ซึ่งความคิดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดขึ้นขณะที่ผมว่างไม่มีอะไรต้องคิด ขอให้คุณพ่อไม่ต้องห่วงและกังวลครอบครัวของคุณพ่อ ผมอยากจะบอกว่าผมรักคุณพ่อมากยิ่งขึ้นเสียอีก และขอให้คุณพ่อเป็นสุขสู่สุคติในสัมปรายภพเทอญ.

รักและคิดถึงคุณพ่อเสมอ

ลูกชาย

คุณ คุณตาเหลือจะเปรียบเทียบสิ่งไหน
น้อมฤทัยน้อมรำลึกตรึกให้มั่น
ให้หลานทำจำไว้เป็นสำคัญ
เพื่อมีวันอย่างคุณตาน่าภูมิใจ

ตา อุทิศเวลาอันมีค่า
เพื่อสอนสานุศิษยาหน้าแจ่มใส
นั่นเพราะความอะเคื้อของจิตใจ
ที่กลั่นได้จากหทัยของตาเรา

ของ หลานหายอาจได้คืนมาใหม่
ตาจากไปคืนได้อย่างไรเล่า
มันเป็นสิ่งแน่จริงที่ยังเนา
ตราบที่เรายังเวียนว่ายในบ่วงกรรม

หลาน ประนมสมาโนตม์โปรดต่อสรวง
ขอบำบวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในโลกสาม
เกิดภพหน้าเมื่อใดให้หลานตาม
เพื่อเรียกนามคุณตาได้ดั่งใจจินต์

หลานของคุณตา

กำหนดการสวดพระอภิธรรมศพ
อาจารย์สวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ (ซีมอน)

ศาลา 5
วัดตรีทศเทพ

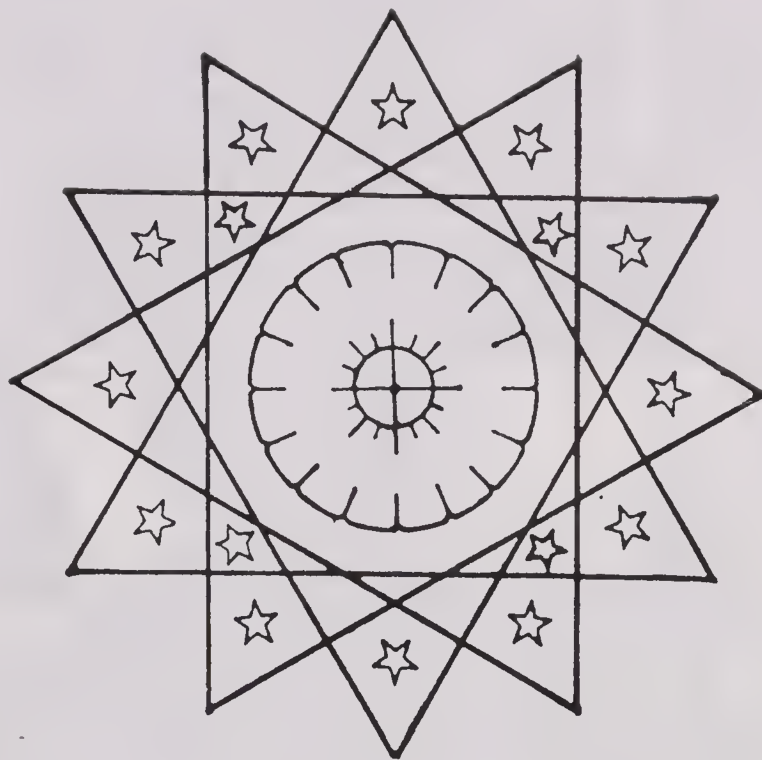
พุธ	1 ธ.ค. 2525	ภรรยา บุตรธิดา และหลาน
พฤหัส	2 ธ.ค. 2525	ด้านการตลาด การปิโตรเลี่ยมแห่งประเทศไทย
ศุกร์	3 ธ.ค. 2525	สถานีตำรวจภูธรอำเภอพระประแดง
เสาร์	4 ธ.ค. 2525	กองคลัง การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และ นายประธาน เลขะกุล
จันทร์	6 ธ.ค. 2525	ครอบครัว "รักษ์แก้ว"
อังคาร	7 ธ.ค. 2525	วิทยาลัยพณิชยการเชตุพน และ พ.อ.(พิเศษ) ประลอง - สุมล มณีแสง
พุธ	8 ธ.ค. 2525	บัญชีจุฬา ปี 2503

ขอกราบขอบพระคุณ

ขอกราบขอบพระคุณท่านที่เคารพ ท่านผู้มีเกียรติ และญาติมิตรทุกท่าน ที่ได้กรุณามาร่วมแสดงความเสียใจในมรณกรรม ของนายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ ร่วมจัดพวงมาลาและดอกไม้มาไว้อาลัย ร่วมเป็นเจ้าภาพในการสวดพระอภิธรรม ร่วมบำเพ็ญการกุศลศพ ตลอดจนให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในหลายสิ่งหลายประการ และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ท่านกรุณาให้เกียรติมาในงานพระราชทานเพลิงศพนายสวัสดิ์ สรรพสัมฤทธิ์ ในวันนี้ พระคุณและไมตรีจิตนี้จะจารึกไว้ในความทรงจำของภรรยาและลูกหลานตลอดไป หากมีสิ่งใดบกพร่อง หวังว่าคงได้รับการอภัยจากทุกท่าน

เจ้าภาพ

21 พฤษภาคม 2527

คู่มือกัมมัฏฐาน 2

จะทำอะไร อย่างไร

เป็นหลักวิชาสากลในพระพุทธศาสนา

โดย

พระครูสังวรธรรมานุวัตร

วัดหนองคณฑี อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี

พระครูสังวรธรรมานุวัตร

(พล ธมฺมปาโล)

วัดหนองคณฑี อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี

ในเล่ม

อารัมภบท

อันมวลประชาชีพ เฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ที่เกิดมาในโลกแม้จะต่างกันโดยชาติ ศาสนา ภาษา เพศ ผิวพรรณ ประการใด ๆ ก็ตาม ทุกคนก็เกิดมาตามกฎแห่งกรรม อันเป็นไปตาม**กฎ**แห่งธรรมชาติ มีสภาพการเกิด การแก่ การเจ็บ การตาย เหมือนกันทุกคน มีลักษณะรูปร่างอวัยวะ เช่น รูปกาย ศีรษะ แขน ขา ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เหล่านี้เป็นต้นเหมือนกันทุกคน ประการหนึ่ง ทุกคนมีจักษุประสาทเป็นส่วนรูป จักษุวิญญาณเป็นส่วนนามซ้อนกันสำหรับเห็นและรู้รูปทั้งปวงมีโสตะประสาทเป็นส่วนรูป โสตะวิญญาณเป็นส่วนนามสำหรับได้ยินและรู้เสียงทั้งปวง มีฆานะประสาทเป็นส่วนรูป ฆานะวิญญาณเป็นส่วนนามสำหรับได้กลิ่นและรู้กลิ่นทั้งปวง มีชิวหาประสาทเป็นส่วนรูป ชิวหาวิญญาณเป็นนาม สำหรับได้รับรส และรู้รสทั้งปวง มีกายประสาทเป็นส่วนรูป กายวิญญาณเป็นส่วนนาม สำหรับรับการกระทบ และรู้จักสิ่งกระทบถูกต้องกาย มีจุดศูนย์รวมระบบประสาท เรียกว่ามันสมองอยู่กึ่งกลางกระโหลกศีรษะเป็นส่วนรูป มีปัญจทวาระวิญญาณ**เป็น**ส่วนนามแผ่ซ้อนกันอยู่ สำหรับรับส่งสื่อสัมพันธ์ระหว่างประสาทและวิญญาณทั้ง 5 ติดต่อกับหทัยวัตถุอันเป็นรูปก้อนเนื้อเท่ากำมือของแต่ละบุคคลตั้งอยู่ในอกซีกข้างซ้าย หทัยวัตถุเป็นประสาทเรียกมโนอายตนะเป็นส่วนรูป มีมโนวิญญาณเป็นส่วนนามซ้อนกัน แผ่อยู่ทั่วก้อนเนื้อหทัยนั้นสำหรับติดต่อรับส่งสื่อสัมพันธ์และรู้อารมณ์ทั้งปวงระหว่างศูนย์รวมระบบประสาทกับจิต ซึ่งตั้งอยู่จุดศูนย์กลางหทัยวัตถุ จิตนี้เป็นผู้บงการโดยมีเจตนาเป็นกรรม คือ การกระทำการงาน โดยมีความมุ่งหมายต่อวัตถุประสงค์อันเป็นฐานที่ตั้งแห่งการกระทำการงานทุกอย่าง

การงานที่จิตกระทำให้ปรากฏการภายนอก แสดงออกทางกาย เรียกว่า **กายกรรม** แสดงออกทางวาจา เรียกว่า **วจีกรรม** แสดงออกทางมโน เรียกว่า **มโนกรรม** รวมกันทั้ง 3 ทาง เรียกว่า **กรรมบถ** เพราะ

เป็นทางเดินไปสู่ผลของการกระทำ การงานที่จิตกระทำภายในจิตเอง อันมีวิริยะคือความเพียรประกอบกับเจตนา เรียกว่า **กัมมัฏฐาน** เพราะการกระทำนั้นขจัดอุปสรรคแห่งความมุ่งหมายที่เกิดขึ้นแล้ว ระวังไม่ให้อุปสรรคที่ยังไม่เกิด ไม่ให้เกิดขึ้น พยายามกระทำสิ่งที่มุ่งหมายให้สำเร็จ เมื่อสำเร็จแล้วรักษาไว้ไม่ให้เสื่อม และให้เจริญ ๆ ขึ้นไป

กัมมัฏฐาน

กัมมัฏฐาน เป็นความหมายถึงอาการของจิตมีเจตนากระทำการงานอันมีวัตถุประสงค์เป็นที่ตั้งแห่งการกระทำการงานต่าง ๆ กัมมัฏฐานมีองค์ประกอบให้จิตกระทำการสำเร็จตามความมุ่งหมายอยู่ 8 ประการดังนี้คือ

1. **ทิฏฐิ** ได้แก่อาการของจิตเพ่งเล็งเห็นเหตุผลในการกระทำการงาน

2. **วิตก** ได้แก่อาการของจิตดำริตกลงกระทำการงานตามที่เห็นแล้ว

3. **วาจา** ได้แก่จิตอาศัยเสียงกระทำการงาน เรียกว่า วจีกรรม

4. **กาย** ได้แก่จิตอาศัยกายกระทำการงาน เรียกว่า กายกรรม

5. **อาชีพ** เป็นวัตถุประสงค์ให้จิตกระทำการงานแสวงอาชีพ

6. **พยายาม** ได้แก่อาการของจิตเพียรกระทำการงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์

7. **สัญญา** ได้แก่อาการของจิตบันทึกเหตุการณ์และเหตุผล และการงานที่กระทำไปแล้ว มาประมวลเหตุผลที่จะกระทำอะไร อย่างไร หรือกระทำอะไรอยู่ อย่างไร

8. **สมาธิ** ได้แก่อาการของจิต ตั้งมั่นในวัตถุประสงค์ที่จะทำอะไร

กัมมัฏฐานที่แสดงนี้เป็นกัมมัฏฐานที่เป็นไปตามสภาพของวิถีจิตทั่วๆ ไปแก่ทุก ๆ คน และเกิดแก่การฝึกฝนจิตนอกพระพุทธศาสนา อาจเป็นไปทางฝ่ายดีหรือฝ่ายชอบก็ได้ทางฝ่ายชั่วหรือผิดก็ได้ ในพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงสอนให้อบรมฝึกฝนจิตแต่ทางที่ชอบ ละเว้นทางที่ผิดโดยเด็ดขาด แยกเป็น 2 วิธี คือ :-

1. **สมถกัมมัฏฐาน** เป็นวิธีการทำให้จิตสงบเกิดญาณรู้แจ้งเหตุผลในการละราคะ และการกระทำการงานที่ไม่เป็นบาปอกุศลทั้งปวง

2. วิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นวิธีการทำให้จิตเกิดปัญญารอบรู้เหตุผลในการละอวิชชา และรอบรู้ในการกระทำการงานทั้งปวงคู่กับญาณ

กัมมัฏฐานแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. สุตตมัยยกัมมัฏฐาน ได้แก่การกระทำอันใดอันหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามลักษณะแห่งสัญญา คือความจำได้หมายรู้

2. จินตมัยยกัมมัฏฐาน ได้แก่การกระทำอันใดอันหนึ่ง ซึ่งเป็นไปตามลักษณะแห่งจินตนาการ คือจิตใคร่ครวญสอบสวนก่อนแล้วจึงกระทำ

3. ภาวนามัยยกัมมัฏฐาน ได้แก่การกระทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งผู้กระทำได้ศึกษาอบรมจิตให้มีความรู้ความชำนาญมั่นคงดีแล้วจึงกระทำ

กัมมัฏฐานทั้ง 3 ประเภทนี้ ย่อมเป็นไปได้ทั้งฝ่ายเจริญและฝ่ายเสื่อมในพระพุทธศาสนาสอนให้ละเว้นการกระทำทางเสื่อมให้กระทำแต่ทางเจริญ

กัมมัฏฐานสองประเภทข้างต้น ย่อมสาธารณะแก่การกระทำของบุคคลทั่วไปทุก ๆ คน ในทางพระพุทธศาสนาคงเรียกว่า **กรรมบถ**

กรรมบถ เป็นกฎสากลแห่งสังคมของประชาชีพ เพราะทุกคนเป็นมูลบัญญัติแห่งกฎ เพราะทุกคนมีความต้องการเหมือนกันเป็นเอกฉันท์ว่า ไม่ให้ผู้ใดเบียดเบียนทำอันตรายต่อชีวิตร่างกายให้เสียหายบาดเจ็บล้มตาย 1. ไม่ให้ผู้ใดเบียดเบียนทำอันตรายยึดถือทรัพย์สมบัติสิ่งของของตนไปโดยอาการทุจริต 1. ไม่ให้ผู้ใดแย่งคู่ครองของตนไป 1. ทั้ง 3 ประการนี้เป็นกายกรรมไม่ให้ผู้ใดพูดคำเท็จหลอกหลวงตน 1. ไม่ให้ผู้ใดกล่าวคำหยาบต่อตน 1. ไม่ให้ใครกล่าวคำส่อเสียดยั่วยุให้แตกสามัคคี 1. ไม่ให้ใครกล่าวคำเพ้อเจ้อเหลวไหลต่อตน 1. ทั้ง 4 ประการนี้ **เป็นส่วนวจีกรรม** ไม่ให้ใครคิดเพ่งเล็งต่อทรัพย์สมบัติสิ่งของและคู่ครองของตน 1. ไม่ให้ใครคิดอาฆาตพยาบาท มุ่งร้ายเบียดเบียนทำอันตรายต่อชีวิตร่างกายของตน 1. ไม่ให้ใครมีความเห็นผิดต่อวัตถุประสงค์ของตน 1. ทั้ง 3 ประการนี้ **เป็นส่วนมโนกรรม**

ทุกคนเป็นผู้บัญญัติ คือประกาศใช้กฎหมายสากลแห่งสังคม เพราะทุกคนต่างฝ่ายต่างก็ห้ามไม่ให้ผู้อื่นกระทำผิดต่อตน

ทุกคนเป็นผู้รับบัญญัติ คือ ไม่กระทำผิดบทแห่งบัญญัติ เพราะต่างฝ่ายต่างก็จะไม่กระทำผิดต่อกันและกัน ไม่กระทำด้วยตนเอง ไม่ใช้ให้ผู้อื่นกระทำไม่ส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำ ไม่ยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นกระทำ

ผู้กระทำผิด ชื่อว่าเป็นผู้กระทำในฝ่ายอกุศลกรรมบถ ผู้ละเว้นไม่กระทำผิด ชื่อว่าเป็นผู้กระทำในฝ่ายกุศลกรรมบถ

กรรมบถอันเป็นกฎหมายสากลแห่งสังคมนี้ เป็นธรรมและยุติธรรมที่สุด เพราะเมื่อผู้ใดกระทำอะไร แค่ไหนเพียงไร ย่อมได้รับผลตอบสนองเพียงนั้น

กุศลกรรมบถ เป็นศีลด้วย เพราะเป็นเหตุทรงสภาพบุคคลให้ตั้งอยู่เป็นปกติในฐานะของตน เป็นกรรมด้วยเพราะทรงสภาพความเป็นอยู่ความเป็นไปของบุคคล ให้ตั้งอยู่ในสันติสุขแห่งสังคมของประชาชีพเป็นอันดี

ตามที่บรรยายมาแล้ว ก็พอจะชี้ชัดให้เห็นว่า ทุกคนจะต้องทำอะไรหรือทำอะไรอยู่อย่างไร ที่เรียกว่ากายกรรม วจีกรรม มโนกรรมโดยจิตเป็นผู้บงการให้กระทำเหมือนกันทุกคน จึงเป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องอบรมฝึกฝนจิตให้สามารถกระทำกิจการงานตามที่มุ่งหมายซึ่งต่างก็พากันเกลียดความทุกข์โทษเสียหายต่าง ๆ ปรารถนาความสุขความเจริญ ด้วยกันทั้งสิ้น การอบรมจิตตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาการประยุกต์และสาธิตกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ให้เป็นกรรมวิธีมีระเบียบ นำสิ่งเลวร้ายออกไป นำสิ่งดีมีคุณประโยชน์เข้ามา

ภาวนา แปลว่า อบรมก็ได้ เจริญก็ได้ ทำให้เกิดมีก็ได้ ทำให้เกิดเป็นก็ได้ ในที่นี้หมายถึงการอบรมจิตด้วยกัมมัฏฐาน 2 อย่าง คือ สมถกัมมัฏฐานเป็นอุบายเพื่ออบรมจิตให้เกิดสัมมาสมาธิ 1. วิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นอุบายอบรมจิตเพื่อให้เกิดปัญญารู้เห็นเหตุผลแจ้งชัดตาม

ความเป็นจริง 1.

อารมณ์กัมมัฏฐาน ฝ่ายสมถะมีมาก ในปรมัตถสังคหะและวิสุทธิมรรค แสดงไว้ 40 ประการ คือ กสิณ 10 อสุภะ 10 อนุสสติ 10 อาหาเรปฏิกูล 1 จตุวัตถานธาตุ 1 พรหมวิหาร 4 อรูป 4 ทั้ง 40 ประการนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสาธิตและประยุกต์เหลือ 4 ประการ คือ กาย 1 เวทนา 1 จิต 1 ธรรม 1 เรียกว่ามหาสติปัฏฐาน 4 แต่จะอย่างไรก็ตาม การที่จะยึดอะไรเป็นอารมณ์ของจิตนั้นมีความมุ่งหมายอยู่ 4 ประการ คือ :-

1. เพื่อให้จิตตั้งมั่นในอารมณ์อันเป็นที่ตั้ง แห่งการงานของจิต

2. เพื่อให้กุศลจิตเกิดขึ้นขจัดนิวรณูปกิเลส

3. เพื่อให้จิตสะอาด สงบ สว่าง ส่องให้เห็นรูปนาม คือกาย เวทนา จิต ธรรม แจ้งชัดตามความเป็นจริง

4. เพื่อให้วิปัสสนาปัญญากระทำกิจขจัดกิเลสต่อไป

การอบรมจิต จำเป็นต้องอบรมสติไปพร้อมกันด้วยเพราะสติเป็นเหตุให้ระลึกได้ เมื่อสติตั้งมั่นเป็นเหตุให้กระทำกิจพิจารณาสันนิษฐานเหตุผล เมื่อสติตั้งมั่นในอารมณ์อันใด ย่อมเป็นที่ตั้งแห่งสติปัฏฐาน สติตั้งในอารมณ์อันใดจิตย่อมตั้งที่อารมณ์นั้น เป็นกัมมัฏฐาน

วิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นอุบายอบรมปัญญานี้ ก่อนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก ไม่มีผู้ใดอบรมหรือสอนกัน วิปัสสนาจะเกิดอบรมจิตให้เกิดปัญญาได้ก็ต้องอาศัยสมถกัมมัฏฐาน เกิดก่อนเช่นสมถกัมมัฏฐานตั้งมั่นในอารมณ์อันใด วิปัสสนาก็ทำการวิภาควิจัยที่อารมณ์อันนั้นออกเป็นส่วน ๆ เช่นส่วนนามและส่วนรูป เป็นต้น

การอบรมจิตด้วยกัมมัฏฐาน 2 อย่างนี้ โดยยึดอารมณ์ตามหลักมหาสติปัฏฐาน 4 คือ กาย เวทนา จิต ธรรม อย่างใดอย่างหนึ่ง สมถะและวิปัสสนาจะพิจารณาอารมณ์ไปพร้อมกันก็ได้ สมถะจะอบรมจิตสูงขึ้นไปตามลำดับจนถึงฌานที่ 4 เป็นสัมมาสมาธิแล้ว จึงกลับถอยลงมาสู่ฌานที่ 1 พิจารณาอารมณ์ไปพร้อมกันทั้งสองฝ่ายก็ได้

กัมมัฏฐานทั้ง 2 นี้ เป็นหลักรากฐานแห่งวิชาทั้งปวงในพระพุทธศาสนาการอบรมกัมมัฏฐาน ตามหลักมหาสติปัฏฐาน นอกจากมีความเพียรประกอบด้วยองค์ 4 ร่วมกับเจตนาดังกล่าวแล้ว ยังมีสัมปชัญญะประกอบด้วยองค์ 4 คือ ความรอบรู้ในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และไม่เป็นประโยชน์ 1 ความรอบรู้ในสิ่งที่สะดวกสบาย และไม่สะดวกสบาย 1 ความรอบรู้ในกรรมบถ และกัมมัฏฐานที่เป็นทางควรไปและไม่ควรไป 1 ความรอบรู้ในสิ่งที่ทำให้หลงและไม่หลง 1 มีระเบียบนำความยินดีและยินร้ายต่ออารมณ์อันเป็นเหตุให้ติดอยู่ในโลก คือ ข่ายแห่งความทุกข์ทั้งปวง

เพื่อผู้ใดอบรมจิตด้วยกัมมัฏฐาน 2 โดยเจตนามุ่งหมายเพื่อขจัดกิเลสมี โลภะ โทษะ โมหะ เป็นต้นแล้ว ย่อมประมวลสุดตกัมมัฏฐาน และจินตกัมมัฏฐาน ซึ่งรวมเรียกว่ากุศลกรรมบถดังกล่าวแล้วข้างต้น เป็นเหตุให้เกิดอริยมรรคประกอบด้วยองค์ 8 ประการดังต่อไปนี้ คือ

1. **สัมมาทิฏฐิ** ความเห็นชอบ ได้แก่เห็นทุกข์ 1 เห็นเหตุให้ทุกข์เกิด 1 เห็นความดับทุกข์ 1 เห็นทางดำเนิน คือการกระทำให้ถึงความดับทุกข์ 1

2. **สัมมาสังกัปปะ** ความดำริชอบ ได้แก่ความดำริที่จะละความชั่วและความปรารถนาลามก 1 ละความพยาบาทอาฆาตมาดร้าย 1 ละความเบียดเบียนผู้อื่นสัตว์อื่น 1

3. **สัมมาวาจา** ได้แก่ เว้นกล่าวคำเท็จ 1 เว้นกล่าวคำหยาบ 1 เว้นกล่าวคำส่อเสียด 1 เว้นกล่าวคำเพ้อเจ้อเหลวไหล 1

4. **สัมมากัมมันตะ** การกระทำชอบ ได้แก่เว้นการฆ่าสัตว์ 1 เว้นการลักทรัพย์ 1 เว้นการกระทำผิดในกาม 1

5. **สัมมาอาชีวะ** เลี้ยงชีวิตชอบ ได้แก่เว้นการแสวงหาอาชีพในทางผิดศีลธรรม

6. **สัมมาวายามะ** ความเพียรชอบ ได้แก่พยายามละบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว 1 ระวังไม่ให้บาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้น 1 เพียร

อบรมสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานให้เกิดขึ้น 1 เพียรรักษากัมมัฏฐานที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป 1

7. สัมมาสติ ความระลึกชอบ ได้แก่การพิจารณาเนือง ๆ ซึ่งกายในกายภายใน กายในกายภายนอก กายในกายทั้งภายในภายนอก 1 เวทนาในเวทนาภายใน เวทนาในเวทนาภายนอก เวทนาในเวทนาทั้งภายในภายนอก 1 จิตในจิตภายใน จิตในจิตภายนอก จิตในจิตทั้งภายในภายนอก 1 ธรรมในธรรมภายในธรรม ในธรรมภายนอก ธรรมในธรรมทั้งภายในภายนอก 1

8. สัมมาสมาธิ ความตั้งใจไว้ชอบ ได้แก่การอบรมจิตให้เกิดรูปฌานสมบัติ 4 คือ :-

ปฐมฌาน มีองค์ฌาน 5 มี วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา

ทุติยฌาน ละวิตก วิจาร

ตติยฌาน ละปีติ

จตุตถฌาน ละสุขเหลือแต่เอกัคคตา และเกิดอุเบกขา

มรรคมีองค์ 8 ประกอบกันนี้ เมื่อกล่าวโดยย่อ องค์ 1-2 เป็นฝ่ายวิปัสสนาปัญญา องค์ 3-4-5 เป็นฝ่ายศีล องค์ 6-7-8 เป็นฝ่ายสมถะและสัมมาสมาธิ

ฌาน

ฌาน เป็นความหมายถึงอาการของจิต คือ วิตกยกอารมณ์อันทิฏฐิเห็นแล้ว มีวิจารร่วมด้วย กำหนดเพ่งพิจารณาซึ่งอารมณ์นั้น เรียกว่า **ฌาน**

ฌานแบ่งประเภทเป็นโลกิยฌานและโลกุตรฌาน ฌานทั้งสองประเภท แบ่งชั้นของฌาน ตามกำลังขององค์ฌานไว้ดังต่อไปนี้

ก. โลกิยฌาน

1. กามาวจรฌาน กุศล มีองค์ 5 คือ กุศลวิตกะ วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา เป็นองค์ฌานที่เกิดขึ้นตามสภาพวิถีจิต ตามธรรมชาติ อย่างหนึ่ง เกิดขึ้นตามที่บุคคลฝึกฝนอบรม จิต อย่างหนึ่ง กามาวจรฌานนี้

เป็นเหตุให้เกิดในกามาวจรภูมิ เป็นมนุษย์ และเทพชั้นต่าง ๆ

2. กามาวจรฌาน ฝ่ายอกุศล มีองค์ 5 คือ อกุศล วิตก วิจาร โทมนัส ทุกข์ เอกัคคตา เป็นองค์ฌานที่เกิดขึ้นตามสภาพวิถีจิตที่เป็นอกุศลอย่างหนึ่งเกิดขึ้นตามที่บุคคลฝึกหัดจิต เพื่อใช้ในทางผิดศีลธรรมอย่างหนึ่ง ฌานนี้เป็นเหตุให้เกิดเป็นวินิบาต คือ **ยักษ์ มาร อสูรย์** เกิดในอบาย เป็นสัตว์เดรัจฉาน เปรต สัตว์นรก เหล่านี้ เป็นต้น

3. รูปาวจรฌาน เกิดแต่การที่บุคคลอบรมฝึกฝนจิตด้วยกัมมัฏฐานให้เกิดสมาธิ มีแต่กุศลจิตฝ่ายเดียว มีองค์ฌานแยกลำดับตามกำลังฌานดังนี้ :-

ฌานที่ 1 มีองค์ฌาน 5 คือ วิตก วิจาร ปีติ สุข เอกัคคตา

ฌานที่ 2 ละวิตก วิจาร คงเหลือ ปีติ สุข เอกัคคตา

ฌานที่ 3 ละวิตก วิจาร ปีติ คงเหลือ แต่ สุข และ เอกัคคตา

ฌานที่ 4 ละวิตก วิจาร ปีติ สุข คงเหลือแต่เอกัคคตา จิตเป็นอุเบกขา บริสุทธิ์

รูปาวจรฌาน เป็นเหตุให้ผู้อบรมเกิดเป็นรูปพรหมชั้นต่าง ๆ ตามกำลังฌาน

4. อรูปาวจรฌาน เกิดแต่การที่บุคคลอบรมกัมมัฏฐานให้เกิดสมาธิ สืบต่อจากรูปาวจรฌาน องค์ฌานคงมีแต่เอกัคคตา อุเบกขา ลำดับชั้นของฌาน ดังนี้

ชั้นที่ 1 เดาะรูปฌาน เพ่งอากาศ เรียกว่าอากาสาณัญจายตะฌาน

ชั้นที่ 2 เดาะอากาศ เพ่งวิญญาณ เรียกว่า วิญญาณัญจายตนฌาน

ชั้นที่ 3 เดาะวิญญาณ เพ่งสัญญา เรียกว่า อากิจจัญญายตนฌาน

ชั้นที่ 4 เดาะสัญญา เพ่งผัสสะ เรียกว่า เนวะสัญญานาสัญญายตนะฌาน

ฌานฝ่ายโลกิยะ ผู้อบรมกัมมัฏฐานได้ชั้นปฐมฌานขึ้นไป เป็นผลให้เกิดเป็นรูปพรหมชั้นต่าง ๆ เรียกว่า รูปาวจรฌาน ก็ดี อบรมต่อขึ้นไปเป็นอรูปพรหมชั้นต่าง ๆ เรียกว่า อรูปาวจรฌาน ก็ดี ถ้าผู้อบรม

ยังไม่ได้ขจัดกิเลสมีโลภะ เป็นต้น อยู่เพียงใด ยังไม่จัดเป็นอริยมรรคประกอบด้วยองค์ 8 อยู่เพียงนั้น คงเรียกกัมมัฏฐานเท่านั้น ประการหนึ่ง ถ้าผู้อบรมใช้ฌานไปในทางที่ผิดศีลธรรม ฌานก็จะเสื่อมตกต่ำลงมาเป็นผลให้เกิดเป็นเทพวินิบาต เช่น เทวบุตรมารเป็นต้น แต่พวกเหล่านี้จะไม่เกิดในอบาย เช่นสัตว์นรกเป็นต้น

ข. โลกุตระฌาน

ฌานฝ่ายโลกุตระ เป็นเหตุให้ผู้อบรมกัมมัฏฐานเป็นพระอริยบุคคล เพราะผู้อบรมมีเจตนามุ่งทำลายกิเลสตามแนวแห่งอริยมรรคประกอบด้วยองค์ 8 แต่ฝ่ายเดียว

องค์ฌานของพระอริยบุคคลทั้ง 8 บุคคล คงมีองค์ 5 เท่ากับฝ่ายโลกิยฌาน ต่างแต่ไม่มีอกุศลฌานและการละองค์ฌานต่างกัน คือ องค์ฌานทั้ง 5 เป็นฌานที่ 1 ละวิตกเสียได้ เป็นฌานที่ 2 ละวิจารเสียได้ เป็นฌานที่ 3 ละปีติเสียได้ เป็นฌานที่ 4 ละสุขเสียได้เป็นฌานที่ 5

ฌานพระโสดา และพระสกิทาคา ที่ยังเป็นเหตุให้เกิดเป็นมนุษย์และเทพอยู่ จัดเป็นฌานเทียบกามาวจรฌานฝ่ายโลกิยฌาน ต่างแต่ไม่เกิดเป็นวินิบาตและสัตว์ในอบายภูมิเท่านั้น ถ้าพระโสดา พระสกิทาคาได้ฌานชั้นรูปาวจรฌานก็ได้เกิดเป็นรูปพรหมชั้นใดชั้นหนึ่งตามกำลังชั้นของฌาน แล้วทำอริยมรรคญาณทำลายกิเลสที่เหลืออยู่ขึ้นไปตามลำดับจนถึงพระอรหันต์ ไม่ต้องกลับมาเกิดเป็นเทพ หรือมนุษย์อีกต่อไป

ญาณ

ญาณ เป็นความหมายถึงอาการของจิต ปรีชาสามารถรู้แจ้งซึ่งอารมณ์ที่จิตกำหนดพิจารณาอยู่นั้น เรียกว่า ญาณ (ญาณแบ่งประเภทเป็นโลกิยญาณและโลกุตรญาณเหมือนฌานที่กล่าวแล้วทุกประการ)

ญาณฝ่ายโลกิยะ แบ่งกาลเวลาเป็น 3 ส่วน คือ

1. ญาณรู้แจ้งซึ่งเรื่องราว เหตุการณ์ การงาน ที่กระทำมาแล้วในอดีตจิตอาศัยสัญญาเจตสิก เป็นเครื่องรู้แจ้งเรียกว่า **อตีตังสญาณ**

2. ญาณรู้แจ้งซึ่งเรื่องราว เหตุการณ์ การกระทำการงาน ขณะปัจจุบันจิตอาศัยผัสสะเจตสิกเป็นเครื่องรู้แจ้ง เรียกว่า **ปัจจุบันนังสญาณ**

3. ญาณรู้แจ้ง ซึ่งเรื่องราว เหตุการณ์และการงาน ซึ่งจะกระทำในอนาคตเวลาข้างหน้า จิตอาศัยวิญญาณเป็นเครื่องรู้แจ้ง เรียกว่า **อนาคตังสญาณ**

ญาณฝ่ายโลกิยะนี้ เป็นฝ่ายกุศลก็ได้ เป็นฝ่ายอกุศลก็ได้ เช่นเดียวกับโลกิยฌาน

ญาณฝ่ายโลกุตระเป็นความหมายถึงอาการของจิตปรีชากำหนดรู้แจ้งซึ่งอารมณ์ในองค์ฌาน หรืออารมณ์อันจิตกำหนดพิจารณาอยู่นั้น แบ่งเป็น 3 กาลดังนี้คือ

1. จิตอาศัยสติเข้ากำกับสัญญาให้เกิดอตีตังสญาณ ปรีชาสามารถระลึกรู้เหตุผล และเหตุการณ์ เรื่องราว การงานที่กระทำมาแล้ว ถอยหลังไปในเวลาที่ผ่านมาแล้ว

2. จิตอาศัยวิญญาณที่เกิดรับรู้ซึ่งอารมณ์ ให้เกิดอนาคตังสญาณ ปรีชาสามารถรู้เห็นแจ้งชัดในเหตุผล และเหตุการณ์ เรื่องราว การงานที่จะกระทำ ว่าเป็นอะไร อย่างไร จะต้องทำอะไร อย่างไร

3. จิตอาศัยสัมปชัญญะเข้ากำกับผัสสะเจตสิก ให้เกิดปัจจุบันนังสญาณ ปรีชาสามารถรู้เห็นแจ้งชัดในเหตุผล และเหตุการณ์ เรื่องราว การงานอันเกิดขึ้นปรากฏการเฉพาะหน้าว่าอะไรเป็นอย่างไร จะต้องทำอย่างไร ทำอะไรอยู่อย่างไรทำแล้วจะเกิดผลเป็นอย่างไร

เมื่อผู้อบรมจิตด้วยสมถกัมมัฏฐาน ให้เกิดญาณเพื่อให้ปรีชาสามารถรู้แจ้งชัดในการละราคะ และวิปัสสนากัมมัฏฐานเกิดปัญญาปรีชาสามารถเห็นแจ้งชัดในการละอวิชชาแล้ว จะเกิดอาสวขยญาณ คือญาณที่ปรีชาสามารถรู้เห็นแจ้งชัดในกรรมกิเลสอันจิตสั่งสมหมักหมมดองอยู่ในสันดาน (ความละเอียดจะแสดงในการอบรมวิปัสนากัมมัฏฐาน) ญาณนี้โดยความหมายก็คืออริยมัคคญาณ ซึ่งเกิดแก่พระอริยบุคคลทุกองค์

อาสวขยญาณ มีเงื่อน 3 คือ ปรีชาสามารถรู้เห็นแจ้งชัดในกรรมกิเลสอันจิตสั่งสมหมักหมมไว้ และจะสั่งสมหมักหมมอีกต่อไป 1 เมื่อปรีชาสามารถรู้เห็นแจ้งชัดตามเป็นจริงแล้ว สามารถทำลายให้หมดไป 1 เมื่อทำลายหมด

ไปแล้ว ก็ปรีชาสามารถรู้เห็นแจ้งชัดว่าได้ทำลายไปแล้ว 1

อริยมัคคญาณ ทำลายกิเลสอันใด กิเลสอันนั้น เรียกว่า **สังโยชน์** เป็นความหมายถึงกิเลสที่ผูกมัดจิตของบุคคลให้ทำกรรมก่อกิเลสสั่งสมหมักหมม ให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพน้อยใหญ่ ตั้งอยู่ในกองทุกข์อันเป็นภัยใหญ่ไม่มีเวลาสิ้นสุดลงได้

สังโยชน์มี 10 ประการ คือ สักกายทิฏฐิ 1 วิจิกิจฉา 1 สีลัพพัตตปรามาส 1 (ทั้ง 3 ข้อนี้ ฯลฯ พระโสดาปัตติมรรคทำลายได้) กามราคะ 1 ปฏิฆะ 1 (ทั้ง 2 ประการนี้ พระสกิทาคามิมรรคทำให้เบาบาง พระอนาคามิมรรคทำลายได้) สังโยชน์ทั้ง 5 นี้ เป็น อย่างหยาบ เรียกว่า **โอรัมภาคิยสังโยชน์** ผู้ทำฌานรูปาวจรฌาน ทำลายสังโยชน์ทั้ง 5 นี้หมดไป เป็นผลให้เกิดเป็นวิสุทธิพรหมในชั้นสุทธาวาสชั้นใดชั้นหนึ่งใน 5 ชั้นตามกำลังฌานและญาณ

รูปราคะ ความพอใจในความเป็นรูปพรหม 1 อรูปราคะ ความพอใจในความเป็นอรูปพรหม 1 มานะ ความสำคัญผิดว่า ตนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ 1 อุทธัจจะ กิเลสที่ทำให้จิตฟุ้งซ่าน 1 อวิชชา ความโง่เขลาอันไม่รู้เหตุผลตามความเป็นจริง 1 ทั้ง 5 ประการนี้เป็นสังโยชน์อย่างละเอียดเรียกว่า อุทธัมภาคิยะสังโยชน์ เป็นกิเลสนำให้บุคคลเกิดเป็นพรหมในรูปภพ ส่วนโอรัมภาคิยะ เป็นกิเลสนำให้บุคคลเกิดในกามภพเป็นเทพ เป็นมนุษย์ เป็นวินิบาต เป็นสัตว์ต่าง ๆ ในอบายภูมิ ที่เรียกว่า สักกายะทิฏฐิที่พระโสดาปัตติมรรคทำลายได้ขาด แม้ความเกิดเป็นมนุษย์จะมีอีกก็ไม่เกิน 7 ชาติ เป็นปฐมแห่งอริยมรรค ส่วนสังโยชน์ละเอียดอีก 5 ประการนี้ พระอรหัตตมรรคเป็นผู้ทำลายได้สิ้นเชิง จิตวิมุตติหลุดพ้นจากกามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ ไปสู่พระนิพพานแดนเกษม ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในภพต่าง ๆ อีกต่อไป

นิพพาน เป็นความหมายถึงโลกุตรภูมิ ซึ่งตั้งอยู่ศูนย์สุดแห่งสุญญากาส เป็นแดนที่ไม่มีกิเลสทั้งปวง ไม่มีสิ่งที่ตั้งอยู่ในกฎแห่งการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น

พิธีการและอุบาย

ได้บรรยายให้ทราบเหตุผล และความมุ่งหมายในการอบรมจิต เพื่อป้องกันการปฏิบัติผิดแนววิถีธรรมในพระพุทธศาสนาพอสมควรแล้ว ต่อไปนี้จะได้บรรยายวิธีการประกอบการอบรมจิตเพื่อทำความเข้าใจก่อนกระทำการอบรมจิตต่อไป

1. **การอบรมจิตตามหนังสือคู่มือนี้** อบรมตามหลักมหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งมี กาย 1 เวทนา 1 จิต 1 ธรรม 1 ที่มีอยู่ในกายของผู้อบรมเอง ยึดถืออย่างใดอย่างหนึ่งเป็นที่ตั้งของสติ เมื่อสติตั้งที่ใด จิตย่อมตั้งที่นั้น เป็นที่ทำการของจิต เมื่อจิตยึดถืออารมณ์อันใด อารมณ์อันนั้นย่อมเป็นนิมิต ที่จิตกำหนดเพ่งพิจารณา

2. **นิมิต** เป็นความหมายถึงอาการของจิตยึดถือกาย เวทนา จิต ธรรม อย่างหนึ่งเป็นอารมณ์ อารมณ์อย่างใดที่จิตยึดถือนั้นเรียกว่าคตินิมิต เพราะเป็นทางให้จิตเดินไปสู่ที่มุ่งหมาย การที่จิตกระทำอะไรอย่างไรกับคตินิมิตนั้นเรียกว่า กัมมัฏฐาน ๆ ที่ปรากฏการณ์ในจิตเรียกว่ากรรมนิมิต

คตินิมิต กรรมนิมิต ที่ปรากฏการในจิต เรียกว่า มโนภาพ

3. **มโนภาพ** ได้แก่การที่เรานึกถึงสิ่งของหรือสัตว์ บุคคลต่าง ๆ ภาพนั้น ๆ จะปรากฏขึ้นในจิต มโนภาพอาจเป็นได้ 2 ประเภท คือ :-

(1) **มโนภาพมืด** ที่เกิดลักษณะทั่ว ๆ ไป แก่ทุก ๆ คน ทุก ๆ โอกาส ตามปกติการที่เราจะทำอะไร เช่น เขียนอักษร ก. อักษร ก. ต้องเกิดขึ้นในใจก่อนจึงจะเขียนได้ดังนี้เป็นตัวอย่าง

(2) **มโนภาพสว่าง** ได้แก่มโนภาพที่ปรากฏการณ์บางโอกาส เช่น คนนอนหลับฝันไป คนสลบ คนถูกวางยาสลบ ผู้ปฏิบัติกัมมัฏฐานอบรมจิตให้เกิดสมาธิหรือวิปัสสนา จิตจะเปิดสภาพแสงสว่างภาพที่ปรากฏขึ้นในจิตจะเห็นชัดเหมือนดูภาพยนต์หรือโทรภาพ

4. **กัมมัฏฐาน** ทั้งที่เป็นสมถะและวิปัสสนา ก็คือ มโนภาพนั้นเอง ย่อมมีทั้งมืดและสว่างเช่นกัน แต่จุดหมายในทางพระพุทธศาสนาประสงค์ให้เกิดมโนภาพสว่าง ทุก ๆ คนเมื่อจะตาย มโนภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง

ย่อมบังเกิดเป็นอารมณ์นำให้ไปเกิดใหม่ เช่นมโนภาพเห็นสวรรค์ต้องเกิดในสวรรค์ เห็นนรกต้องเกิดในนรก เป็นตัวอย่าง ฉะนั้นผู้ปฏิบัติกัมมัฏฐานเกิดมโนภาพสว่างย่อมเห็นทางไปก่อนตาย ย่อมอาจเลือกทางไปเกิดได้ตามความสามารถของตนส่วนไม่ได้ปฏิบัติกัมมัฏฐานอบรมจิต แม้ว่าเมื่อจะตายจะเกิดมโนภาพสว่างก็ไม่สามารถเลือกได้ ต้องเป็นไปตามยถากรรมที่ตนทำไว้ปรากฏเป็นคตินิมิต หรือกรรมนิมิตนำให้ไปเกิด

5. พึงเข้าใจอุบาย เพื่อให้เกิดสมาธิที่มุ่งหมาย ดังนี้คือ :-

(1) **สมาธินิมิต** ได้แก่กระทำอาการสมาธิให้เกิดโดยนึกกำหนดอารมณ์ที่มุ่งหมายติดต่อกันตามลำดับอย่าให้ลืมหรือเปลี่ยนเรื่องจนกว่าจะเกิดผลหรือสิ้นกระแสของเรื่องแล้ว เช่นในหนังสือคู่มือนี้ ให้ตั้งสติกำหนดนึกจุดเส้นตัดเครื่องหมายบวกในวงกลม ซึ่งตั้งอยู่ตรงลิ้นปี่ของกายเป็นต้นนั้น การที่นึกเห็นติดต่อกันเรื่อยไปก็ดี การนึกบริกรรมภาวนาว่า **"สัมพุทโธ"** ติดต่อกันไปไม่ลืมก็ดี อาการเช่นนี้เรียกว่า **สมาธินิมิต**

(2) **วิริยนิมิต** ได้แก่ความพยายามประคองจิตไว้ ในการกระทำกิจละอารมณ์อื่นที่มีอยู่ก่อนและที่จะเกิดขึ้นใหม่เข้ามาแทรกแซงคู่หนึ่ง พยุงจิตให้ตั้งอยู่ในอารมณ์ที่กำหนดคือ สมาธินิมิต และรักษาให้สืบเนื่องกันเรื่อยขึ้นไปเป็นบริกรรมสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปสนาสมาธิ ตามลำดับ

(3) **อุเบกขานิมิต** ได้แก่อาการใจเย็น ไม่รีบร้อนเกินไป ไม่เฉื่อยชาเกินไป เช่น การอบรมจิตในหนังสือคู่มือนี้ เบื้องต้นต้องให้เกิดแสงสว่างก่อนนั้นอุเบกขานิมิตต้องประกอบกับนิมิตทั้งสองข้างต้น โดยไม่อยากให้เกิดเร็วเกินไปเพราะถ้าไม่เกิดทันใจก็จะเกิดท้อถอยทำให้วิริยนิมิตเสียไปต้องระงับจิตใจที่หงุดหงิดรำคาญเสีย เพราะเมื่อจิตใจหงุดหงิดรำคาญอยู่แล้วสมาธินิมิตจะเสียไป ต้องระวังความกลัวว่าจะไม่ได้ จะไม่เห็นจะไม่เป็น จะไม่เกิด เพราะเมื่อจิตยึดถือความกลัวเช่นนี้อยู่ ก็จะปิดกั้นไม่ให้นิมิตทั้งสองเกิดขึ้นกระทำกิจได้ ต้องไม่เพิกเฉยเฉื่อยชาจนเป็นเหตุให้ลืมหลงขาดสติ ที่กำหนดอารมณ์อยู่นั้นเสีย

นิมิตทั้งสามนี้ สมดุลย์กันเหมือนไม้ขาหยั่ง 3 อันประสานปลายกัน

ตั้งอยู่เมื่อใด แสงสว่างก็จะเกิดขึ้นเมื่อนั้น

อิทธิบาท หมายถึงธรรมที่ทำให้สำเร็จความมุ่งหมายสิ่งที่ยังความสำเร็จให้เกิดขึ้นชื่อว่า อิทธิ สิ่งใดเป็นที่ตั้งให้สำเร็จความมุ่งหมาย สิ่งนั้นชื่อว่า บาท อิทธิบาท มีองค์ประกอบขึ้น 4 ประการ แต่ละประการเป็นบาทแห่งอิทธินั้น

อิทธิบาท 4 ประการนั้นคือ :—

(1) ฉันทะ ได้แก่ความพอใจในอันที่จะทำให้สำเร็จความมุ่งหมาย

(2) วิริยะ ได้แก่ความเพียร 4 ประการ ดังกล่าวแล้ว พยายามทำให้สำเร็จความมุ่งหมายตามที่ประสงค์

(3) จิตตะ ได้แก่มีความฝักใฝ่ในอันที่จะกระทำให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

(4) วิมังสา ได้แก่ความพิจารณาสอบสวน วิภาค วิจัยอารมณ์เพื่อให้สำเร็จความมุ่งหมาย โดยความก็ได้แก่วิปัสนาญาณ และสัมปชัญญะนั่นเอง

อิทธิบาททั้ง 4 ประการนี้ ใช้เฉพาะในฝ่ายโลกุตรกุศล หรืออริยมรรคเท่านั้น ฝ่ายโลกิยะเรียกว่าอธิปดิ 4 หมายความว่าเป็นใหญ่ ยังความสำเร็จความมุ่งหมายให้บังเกิดขึ้น ทั้งฝ่ายกุศลและอกุศล

6. พึงปลูกฉันทะความพอใจ หรือความยินดีที่จะกระทำตามหลักพระธรรมคำสอนอันมีนามบัญญัติว่าอัฏฐังคิกมรรค ซึ่งได้พิจารณาเห็นเหตุผลเกิดความเชื่อแล้วนั้น

ฉันทะเป็นธรรมสำคัญประการหนึ่ง ดังแสดงไว้ในอธิปดิ และอิทธิบาทนั้นแล้ว จึงจำเป็นต้องปลูกฝังหยั่งรากลงสู่การกระทำ

ฉันทะต้องมีขอบเขต และเป็นไปตามลำดับ อุปมาเหมือนปลูกต้นไม้ต้องให้เมล็ดพันธุ์หยั่งรากลงสู่พื้นดินก่อน ลำต้นดอกผล จึงจะหวังได้ต่อภายหลังฉันใด ก็อุปมัยนั้น เช่น ผู้หวังจะให้มโนภาพสว่าง เห็นภาพอะไรได้เหมือนดูโทรภาพ ก็จำเป็นให้เกิดฉันทะในการที่ทำให้เกิดแสงสว่างก่อน ผู้หวังจะให้เกิดแสงสว่างก็จำเป็นให้เกิดฉันทะในอุบายหรือวิธีที่จะ

ทำให้เกิดแสงสว่างก่อนดังนี้ เป็นต้น

7. **พึงตัดความสงสัย** ที่อาจจะมีผู้กล่าวติเตียนการอบรมจิตตามแบบในหนังสือคู่มือนี้ว่า เป็นแบบวิปัสสนานึกวิปัสสนาแนะกับวิปัสสนานำนั้นเสียโดยทำความเข้าใจตามความเป็นจริงที่ว่า ไม่มีใครผู้ใดในโลกทั้งที่ตายไปแล้วกำลังเป็นอยู่และจะเกิดมาในอนาคต จะรู้อะไร จะพูดอะไร จะทำอะไรอย่างไร โดยไม่ต้องนึกนั้นหามีไม่ อีกประการหนึ่ง ย่อมไม่มีใครเลยสักคนเดียว ที่จะรู้อะไรจะพูดอะไร จะทำอะไร โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่น ที่เกิดมาก่อนที่รู้มาก่อนแนะนำ หรือพูดให้ได้ยินกระทำให้เห็นก่อน อันเป็นการแนะนำให้พูดตาม กระทำตาม เมื่อเราพูดตาม กระทำตาม ก็ชื่อว่าก็ต้องนึกตามด้วย แม้ที่สุดผู้ที่จะคิดค้นอะไรขึ้นมาใหม่ ๆ ได้เองก็ตามก็จะต้องอาศัยประสบการณ์และเหตุการณ์อันล่วงมา เป็นเครื่องแนะนำชี้แนวทางในการค้นคว้านั้น ๆ ให้สำเร็จขึ้นได้

8. **พึงทำความเข้าใจให้น้อมไปสู่ความเชื่อ** คือ กัมมสัทธา ได้แก่เชื่อว่าเราจะต้องกระทำงานทางกายทางวาจาทางใจอยู่เป็นธรรมดา 1 วิปากสัทธา ได้แก่เชื่อว่าการงานอันกระทำแล้วย่อมมีผล เมื่อกระทำดีผลย่อมดี เมื่อกระทำชั่วผลย่อมชั่ว 1 กัมมัสสกตาสัทธา ได้แก่เชื่อว่ากรรมอันใดซึ่งเรากระทำแล้วผลของกรรมย่อมเป็นของติดตามตนไปดุจเงาติดตามตัวฉะนั้น จนกว่าจะสิ้นผลแห่งกรรมนั้น 1 ตถาคตโพธิสัทธา ได้แก่เชื่อความตรัสรู้ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นเหตุให้น้อมไปสู่ความเชื่อในคำสอนของพระองค์ท่าน 1

การพิจารณาทำความเข้าใจ เพื่อน้อมไปสู่ความเชื่อตามที่กล่าวแล้ว พึงพิจารณาให้ครบลักษณะการเป็นเครื่องประกอบดังต่อไปนี้ คือ :–

(1) **ปสาทสัทธา** ได้แก่ความเชื่อเพราะความเลื่อมใสในคำสอนว่ามีเหตุผลสมดุลย์กัน

(2) **โอกัปปนสัทธา** หยั่งลงสู่ความเชื่อในวัตถุ คือ กาย เวทนา จิต ธรรม ซึ่งปรากฏการณ์ที่ควรเชื่อหรือเชื่อปรากฏการ์อันเกิดขึ้น หรือมีอยู่ตั้งอยู่เฉพาะหน้าหรือจะมีเกิดขึ้นเพราะประกอบเหตุ

(3) อธิคมนสัทธา ได้แก่ความเชื่อเหตุผลซึ่งจะทำให้บรรลุมรรคผล หรือเชื่อเหตุผลอันจะนำให้สำเร็จความมุ่งหมาย

ที่ว่าเชื่อเหตุผลนั้น เช่นเชื่อว่าผู้จะบรรลุมรรคผลต้องละบาปอกุศลที่มีอยู่ก่อนให้หมดไปด้วย ไม่ให้เกิดอีกด้วย อุปมาเหมือนคนที่มีร่างกายเปื้อนโคลนอยู่ แม้จะเอาแพรขาวบริสุทธิ์อันมีค่าเพียงใดก็ตามมาประดับกาย ก็ย่อมไม่อาจจะยอมรับว่าผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ฉันใดก็อุปมัยฉันนั้น

ประการหนึ่ง เชื่อโดยพิจารณาเห็นเหตุผลว่า วัตถุคือปรากฏการณ์อันใดก็ตาม เชื่อว่าต้องมีจุดเกิด เมื่อมีจุดเกิดก็ต้องมีทางของสิ่งนั้นนำให้เห็นทางไปสู่จุดดับ หรือไปสู่จุดแห่งความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ดังนี้เป็นตัวอย่าง

(4) อาคมนศรัทธา ได้แก่ความเชื่อที่เกิดขึ้นเป็นความเชื่อของตนที่เกิดขึ้นเอง หรือเป็นความเชื่อที่ไม่ต้องเชื่อแต่ผู้อื่นแล้ว

9. กาย เวทนา จิต ธรรม อันเป็นองค์ของมหาสติปัฏฐาน ที่ใช้เป็นอารมณ์ของกัมมัฏฐานนั้น ในที่นี้จะแสดงแต่เรื่องกาย เป็นตัวอย่างในการพิจารณากำหนดเป็นอารมณ์กัมมัฏฐานแต่ประการเดียว เพราะกายเป็นที่ประชุมแห่งเวทนา จิต ธรรม พร้อมเป็นสกลกายอัตตโนมัติในพฤติกรรมเป็นไปตามสภาพเหมือนกัน คือรูปกาย 1 นามกาย 1

รูปกาย แยกเป็นกายที่ประชุมกันเป็นรูปร่าง ที่เราสามารถเห็นด้วยตาเนื้อ หรือกล้องจุลทัศน์ได้ เรียกว่า กายเนื้อ หรือในที่นี้จะเรียกว่า กายนอก 1 กายในกาย หรือกายพลังซ้อนกายนอกอยู่ ให้กายนอกเป็นอยู่ ไม่ตายไม่เน่าเปื่อยได้แก่กายประสาท เรียกว่า **อุปาทายะรูป** มีกายอากาศซ้อนอยู่ เรียกว่า **กายปริเฉทรูป** มีกายวิญญาณ เวทนา สัญญา ผัสสะ ซ้อนกันตามลำดับ เป็นส่วนนามกาย ซ้อนปริเฉทรูปนี้เป็นส่วนหนึ่ง กายภาวะรูปเป็นกายแสดงให้ปรากฏเป็นเพศหญิงหรือชายกายนี้ก็มีกายอากาศ และนามกายซ้อนอยู่เหมือนกายประสาทอีกส่วนหนึ่ง ทั้งสองส่วนนี้มีประสาท ตา หู จมูก ลิ้น หทัยวัตถุ ประกอบเหมือนกันทุกรูปทุกนาม 1

รูปนามที่แสดงมาแล้วทั้งหมดนี้ เรียกว่ากายวิบากรับพลังมาจาก

กายวิบาก จิต ซึ่งนั่งอยู่กลางหทัยวัตถุ

ทุกรูปมีชีวิตรูปซ้อนอยู่ ทุกนามมีชีวิตนามซ้อนอยู่เพื่อให้เป็นอยู่ได้ไม่ตาย กายวิญญาณออกจากร่าง คนก็เหมือนต้นไม้เป็น เช่นคนถูกวางยาสลบในการผ่าตัด ถ้าชีวิตออกจากร่างด้วย คนก็เหมือนขอนไม้ตาย

รูปกายทั้งหมด เป็นส่วนรูป นามกายทั้งหมดเป็นส่วนจิต ในมหาสติปัฏฐานสูตรว่า กายในกายภายนอกนั้น ได้แก่กายที่เกิดแต่กรรมที่บุคคลกระทำไว้แล้วและที่จะกระทำต่อไป เมื่อยังไม่ให้ผลเป็นอโหสิกรรมอยู่เสียงใด บุคคลนั้น ๆ ก็จะมีกายรอรับผลคือความเกิดอยู่ที่ภูมิที่กรรมจะนำไปเกิดนั้นจนกว่าวิบากจิตจะละทิ้งอัตตภาพ คือกายปัจจุบันไปสู่ที่นั้นรวมกันแล้วจึงเกิด กายในกายภายนอกนี้ ที่จะเกิดในอบายภูมิ และเกิดเป็นวินิบาต เกิดเป็นมนุษย์เรียกว่า **สักกายะทิฏฐิ** ที่จะทำลายด้วยโสดาปัตติมรรค ส่วนที่ว่ากายในกายภายในนั้นก็คือกายในกายประเภทเดียวกันกับกายในกายภายนอกนั้นเอง ต่างแต่กายในกายภายในนี้ตั้งอยู่ในกายของผู้อบรมเท่านั้น กายในกายภายนอกเช่นที่กล่าวมาแล้วนี้ กายใดมีกำลังสูงกว่าย่อมเกิดก่อน

กายในกายภายนอกอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่กายที่เรานอนหลับแล้วฝันไปผู้อบรมกัมมัฏฐาน นึกกำหนดเอากายออกไปดูหรือทำอะไรที่ไหนอย่างไรนั้นเอง กายนี้ตั้งอยู่ที่ **ปุ่มสะดือแห่งหนึ่ง ที่ท้ายทอยแห่งหนึ่ง ที่กระหม่อมแห่งหนึ่ง** ส่วนกายในกายภายใน ก็ตั้งอยู่ภายในกายนั้นเอง

ตามสูตรที่ว่า กายในกายทั้งภายในภายนอกนั้น ได้แก่กายซึ่งตั้งอยู่กึ่งกลางกาย เป็นเส้นตรงจากปุ่มสะดือเข้าไปหากระดูกสันหลัง แห่งหนึ่งเป็นเส้นตรงจากท้ายทอยไปหาหว่างคิ้วแห่งหนึ่ง ศูนย์กลางระบบประสาทกึ่งกลางกะโหลกศีรษะแห่งหนึ่ง

เรื่องกายต่าง ๆ นี้ พึงพิจารณารายละเอียดในการกระทำวิปัสสนากัมมัฏฐาน นั้น

10. สักการะและคารวะพระรัตนตรัย เมื่อตั้งใจปฏิบัติตามคำสอนก็ชื่อว่าสักการะคารวะแล้ว

11. ขอขมาโทษ โดยระลึกว่า คุณพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า คุณบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้อุปการคุณและเจ้าเวรนายกรรมทั้งหลาย ข้าพเจ้าได้หมิ่นประมาทพลาดพลั้งด้วยกาย วาจา ใจ ต่อหน้าและลับหลังก็ดีระลึกได้และระลึกมิได้ก็ดี เจตนาและมิได้เจตนาก็ดีแม้ในอดีต อนาคต ปัจจุบัน ขอจงกรุณาอโหสิกรรมให้แก่ข้าพเจ้าด้วย ข้าพเจ้าจะสำรวมระวังต่อไป อนึ่งท่านผู้ใดหวังผลแห่งบุญกุศลเพื่อประโยชน์สุขอันใดก็ดี จงได้รับส่วนกุศลซึ่งข้าพเจ้ากระทำแล้ว แม้มีประมาณเพียงใด พึงสำเร็จประโยชน์สุขในส่วนกุศลที่ข้าพเจ้าอุทิศให้ ที่มีทุกข์ขอให้พ้นทุกข์มีความสุขที่สุขแล้วจงเจริญ ๆ ขึ้นไปตลอดกาลนาน

12. แผ่เมตตาโดยระลึกว่า ขอมวลประชาชีพทั้งหลายทั่วอนันตจักรวาลจงได้รับส่วนอานิสงส์แห่งกุศลกรรมทั้งหลายที่ข้าพเจ้ากระทำแล้ว ขอจงอย่ามีความทุกข์คับแค้นกายใจ จงมีความสุขรักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยพิบัติทั้งปวง พ้นจากความมีเวรภัยอาฆาตพยาบาท เบียดเบียนซึ่งกันและกันตลอดกาลนาน

13. อิริยาบภ ที่ทำกัมมัฏฐานจะนั่งท่าใดหรือ ยืน เดิน นั่ง นอน อย่างใดก็ได้ พึงถือเอาความสะดวกสบายแห่งอิริยาบถ เพื่อให้จิตตัดกังวลส่วนที่เป็นการฝืนอิริยาบถ

14. พึงถอนความยึดถือที่ว่า การอบรมจิตเป็นการยาก ตนไม่อาจกระทำได้ ไม่อาจจะเห็นได้ ไม่อาจจะเป็นไปได้ ตนไม่มีวาสนาหรือยังไม่ดีพอเหล่านี้เสีย พึงระลึกว่า ความเกิดเป็นมนุษย์ของเราประเสริฐแล้ว เราย่อมสามารถประกอบความเพียร ละความชั่ว กระทำความดี เพื่อให้ตนถึงความเป็นผู้วิเศษได้ เช่นเดียวกับท่านที่กระทำสำเร็จเป็นพยานหรือเป็นตัวอย่างมาแล้ว

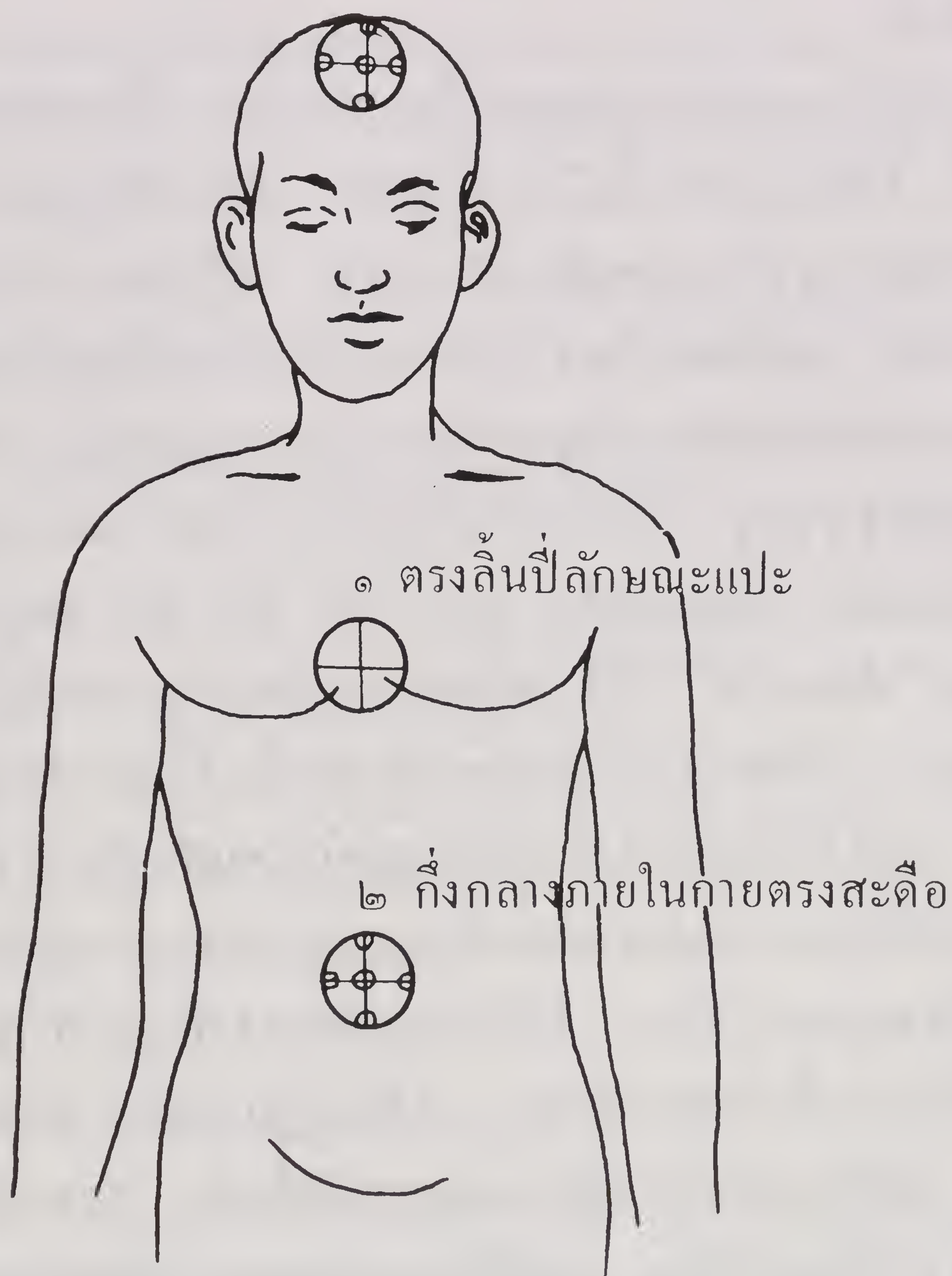
15. พึงถอนความยึดถือที่ว่า การอบรมจิต ต้องเลือกโอกาสและสถานที่โดยระลึกว่า ตามธรรมดาทุก ๆ คนย่อมอาจนึกถึงสิ่งใด ๆ เรื่องใด ๆ ได้ทุกโอกาสสถานที่ทุกอิริยาบถ ในเมื่อตนประสงค์จะนึก

16. พึงถอนความยึดถือที่ว่า ไม่มีเวลาว่างเพราะการศึกษา เพราะ

มีธุรกิจเพราะทุกข์ร้อน เพราะเจ็บป่วย เหล่านี้เป็นต้นเสีย โดยถือเอาเรื่องอ้างเป็นเหตุขัดข้องนั้น ๆ มากำหนดเป็นอารมณ์ ระลึกรู้ตามไปว่าจะทำอะไรอย่างไรกับเรื่องนั้น ๆ ให้รู้ตามเป็นจริงในส่วนที่กระทำให้เกิดผลที่มุ่งหมายและขจัดอุปสรรคพร้อมด้วยเหตุผลทั้ง 2 ฝ่ายนั้น

17. พึงถอนความสงสัยที่ว่า ความเห็นภาพต่าง ๆ เป็นเรื่องของตาใจจะเห็นได้อย่างไรนั้นเสีย โดยระลึกรู้ว่า การที่เรานึกถึงอะไร ย่อมเห็นเป็นมโนภาพมืด และนอนหลับฝันไป เห็นอะไรที่ไหนเป็นมโนภาพสว่างนั้นเป็นเรื่องของใจแท้ ก็ยังเห็นได้เป็นพยานมีอยู่ เมื่ออบรมจิตเกิดแสงสว่างแล้วย่อมตื่นฝันเห็นได้

อันดับ ๑ การปฏิบัติ ดูภาพ ก เลข ๑ ประกอบ

การปฏิบัติ

การปฏิบัตินั้น ให้ผู้ปฏิบัติยึดถืออัตตภาพร่างกายของผู้ปฏิบัติเป็นอารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการงานของจิต เรียกว่า **สมถกัมมัฏฐาน** เป็นที่ตั้งของสติเรียกว่า **สติปัฏฐาน** พึงปฏิบัติไปตามอุบายและวิธีดังต่อไปนี้ คือ :-

1. ระลึกถึงวิสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ พระมหากรุณาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ประสิทธิประสาทวิชานี้ว่า **"สัมพุทโธ"** เป็นส่วนจิตนึก

2. สติกำหนดนึกตรงเส้นตัดเครื่องหมายบวก ซึ่งแผ่ออกไปด้านละ 4 เซ็นติเมตร ตั้งแปะอยู่ตรงลิ้นปี่ของผู้ปฏิบัติ ให้สมมติเปรียบเทียบเหมือนดังว่าร่างกายของเราเป็นรถยนต์คนขับเป็นจิต เครื่องหมายบวกในวงกลมเป็นพวงมาลัย จุดเส้นตัดเป็นส่วนประกอบบังคับรถให้แล่นไปสู่ที่มุ่งหมาย มือที่ถือพวงมาลัยเป็นสติคุมอยู่ที่สุดเส้นตัดเครื่องหมายบวกนั้น จิตจะบริกรรมว่า **"สัมพุทโธ ๆ ๆ ๆ ๆ ๆ"** ไปพร้อมกันก็ได้หรือจะนึกถึง ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นอนุโลม นึกย้อนกลับ หนัง ฟัน เล็บ ขน ผม เป็นปฏิโลม เช่นนี้แทน "สัมพุทโธ" ก็ได้ หรือมีอารมณ์คั่งค้าง เช่นมีเรื่องการงานจะต้องนึกคิด ก็นึกคิดไปแทนสองอย่างข้างต้นนั้นก็ได้ตามตัวอย่างประการสุดท้าย ต้องตั้งใจนึกประกอบด้วยเหตุผลให้เด่นชัดจริง ๆ พึงปฏิบัติดังแสดงมาแล้วนี้ไปจนกว่าจุดเส้นตัดเครื่องหมายบวกจะปรากฏเป็นแสง ให้เห็นวงเครื่องหมายบวกนั้น ถ้ายังเห็นเลือนลางพึงเพ่งที่จุดเส้นตัดนั้นกำหนดให้ใสสว่างขึ้นได้ตามต้องการ ถึงขั้นปฏิภาคนิมิต เป็นอุปจารสมาธิ

3. พึงยึดจุดเส้นตัดเครื่องหมายบวกให้ตั้งมั่น รักษาปฏิภาคนิมิต คือ แสงสว่างไว้อย่าให้เสื่อม แล้วพึงกำหนดพิจารณาให้เห็นกายขณะปัจจุบันโดยชัดแจ้งตามลำดับ ดังนี้

(1) แยกส่วนปฐวีธาตุออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้ คือ :—

ส่วนที่ 1. เห็น ศีรษะ ผม ตา หู จมูก ลิ้น ฟัน

ส่วนที่ 2. เห็น แขน บ่า ศอก ข้อมือ นิ้วมือ เล็บ

ส่วนที่ 3. เห็น ขา ตะโพก เข่า ข้อเท้า นิ้วเท้า เล็บ

ส่วนที่ 4. เห็น กาย หนัง ขน ที่ตั้งอยู่บนหนังทั่วไป

ส่วนที่ 5. เห็น เนื้อ กระดูก เยื่อในโพรงกระดูก เส้นเอ็นที่รึงรัดกระดูก ม้าม

ส่วนที่ 6. เห็น ปอด หัวใจ ตับ พังผืด

ส่วนที่ 7. เห็น ไส้ใหญ่ ไส้น้อย กระเพาะอาหาร กระเพาะอุจจาระ ก้อนมันสมองในกระโหลกศีรษะ ทั้งหมด

(2) แยกส่วนอาโปธาตุออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้ คือ :-

ส่วนที่ 1. น้ำดีในถุง น้ำดีนอกถุง เม็ดโลหิต เสลด น้ำเหลือง เลือด เหงื่อ มันข้น

ส่วนที่ 2. มันเหลว น้ำตา น้ำมูก น้ำลาย ปัสสาวะ ทั้งหมดนี้ เป็นส่วนอาโปธาตุ ธาตุน้ำ

(3) แยกธาตุไฟออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้ คือ :—

ส่วนที่ 1. ไฟให้กายอบอุ่น

ส่วนที่ 2. ไฟทำให้อาหารสุกระอุเป็นอันดี

ส่วนที่ 3. ไฟเผาย่อยอาหารให้เป็นโอชา

ส่วนที่ 4. ไฟเผาร่างกายให้เหี่ยว แล้วถึงชราภาพ

(4) แยกธาตุลมให้เห็นเป็นส่วน ๆ ดังนี้ คือ :—

ส่วนที่ 1. ลมพัดขึ้นเบื้องบน

ส่วนที่ 2. ลมพัดลงเบื้องต่ำ

ส่วนที่ 3. ลมพัดแผ่ซ่านไปทั่วกาย

ส่วนที่ 4. ลมพัดทวนขึ้นภายในกระทำให้เกิดเสียงได้ยินภายนอก

ส่วนที่ 5. ลมพัดในไส้ใหญ่ตลอดทวารทั้ง 9

ส่วนที่ 6. ลมหายใจเข้าและออกทางจมูกและปาก

(5) พึงพิจารณาให้เห็นว่า ธาตุไฟและลมทั้งสองนี้ประกอบอภิบาลรักษาธาตุดิน และน้ำให้เคร่งตึง และไม่ให้เน่าเปื่อยผุพัง

ทั้ง 5 ประเภทนี้ พึงท่องให้จำได้แม่นยำ แล้วพึงพิจารณาให้รู้เห็น

แจ้งชัดไปตามลำดับทุกส่วนทุกอย่าง พึงพิจารณาให้เห็นเป็นปฏิกูล ไม่งาม เพื่อละกามฉันทะกำหนดเห็นเป็นธาตุ 4 คือ แยกเป็นส่วนธาตุดิน น้ำ ไฟ ลม เพื่อละวิจิกิจฉานิวรณ์ เมื่อวิริยะ สัมปชัญญะ สติ จิต ตั้งมั่น อยู่ที่จุดเส้นตัดเครื่องหมายบวก กำหนดพิจารณาส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย อยู่นั้น จิตสงบเป็นอัปปนาสมาธิ เป็นสมถฌาน มีวิตก วิจาร เพ่งพิจารณา ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เกิดปีติ สุข เอกัคคตา ละพยาบาท ถีนะมิทธะ อุธัจจะ กุกุจจะ เสียได้ จงพิจารณาฌานสมถกัมมัฏฐานนี้กระทำปฐมฌาน ให้ตั้งมั่นชำนาญในการพิจารณาอารมณ์แห่งองค์ฌาน 1 ในการเข้าฌาน 1 ในการตั้งฌานไว้มั่นคงมิให้คลาดเคลื่อนจากที่กำหนด 1 ในการออกฌาน 1 ในการพิจารณาอารมณ์ คือองค์แห่งฌานเมื่อออกจากฌานแล้ว 1

4. เมื่อปฏิบัติฌานที่ 1 ชำนาญดีแล้ว พึงกำหนดเพ่งที่จุดเส้นตัดเครื่องหมายบวกละวิตกวิจารโดยการหยุดพิจารณาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทั้งหมดเข้าถึงฌานที่ 2 คือ ความเพ่งอยู่ที่จุดนั้นเป็นเครื่องผ่องใส ณ กาย ในกาย กายเบาเหมือนลอยอยู่ในอากาศ มีความสุขอันเกิดจากสมาธิ มีเอกัคคตาเพราะจิตตั้งมั่นอยู่ที่จุดนั้น

5. พึงละปีตินั้น มีอุเบกขา ความเพิกเฉยอยู่ มีสติสัมปชัญญะ ระลึกรู้สึกในรสความสุขด้วยกาย เพราะอาศัยคุณคืออุเบกขา สติสัมปชัญญะ เข้าถึงฌานที่ 3 เป็นผู้อุเบกขา มีสติอยู่เป็นสุข

6. พึงละสุขนั้นด้วยอุเบกขา ความเพิกเฉยในความสุขนั้นเสีย เข้าถึงฌานที่ 4 เพราะไม่มีทุกข์โทมนัส ไม่มีโสมนัสและสุข มีแต่เอกัคคตา อุเบกขา สติ เป็นธรรมชาติ บริสุทธิ์เพราะอุเบกขา จิตผ่องใสปราศจากมลทิน

บรรยายสมถกัมมัฏฐานในกายคตาสติปัฏฐาน ส่วนแห่งสภาวภาวนา อันจะเป็นรากฐานให้เกิดอุทยคามินีปฏิปทา ของฝ่ายวิปัสสนา ต่อไป

เมื่ออบรมสมถกัมมัฏฐาน จิตบริสุทธิ์เกิดดวงญาณทัศนะ คือ รูปเครื่องหมายบวกในวงกลมที่ลิ้นปี่ใสสว่างส่องให้เห็นแจ้งชัดดีแล้ว

พึงกำหนดดวงญาณทัศนะเหมือนเครื่องโทรภาพ เพื่อเปรียบเทียบทำให้เข้าใจในทัศนะเห็นภาพทั้งปวง

เมื่อดวงญาณทัศนะเตรียมพร้อมที่จะกระทำญาณทัศนกิจได้แล้ว พึงปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานต่อ หรือจะฝึกหัดใช้ญาณไปตามลำดับดังนี้ก่อนก็ได้ คือ

1. ให้กำหนดดูสัตว์ บุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่เป็นอยู่ใกล้ ๆ เห็นด้วยตานอกได้ เมื่อหลับตาก็เห็น เมื่อลืมตาก็เห็นเหมือนกัน เป็นการสอบญาณทัศนะว่าเห็นได้จริง

2. กำหนดดูสัตว์ บุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นอยู่ไกล ๆ พ้นสายตานอก จะเห็นได้ก็ดี มีอะไรปิดบังอยู่ก็ดี อยู่ในที่มืดก็ดี อยู่ข้างซ้ายขวา หน้าหลังก็ดี เหล่านี้เป็นต้น เมื่อกำหนดรู้เห็นอย่างไรแล้ว ตานอกย่อมสอบญาณทัศนะว่า เห็นได้จริง

3. ฝึกหัดดูสัตว์ บุคคล และสิ่งต่าง ๆ ที่ตานอกไม่อาจเห็นได้ แต่อาจพิสูจน์ได้ เช่น นึกให้เห็นกายที่ฝันซึ่งเป็นการรับรองกันอยู่ทั่วไป หรือเครื่องมือวิทยาศาสตร์ เช่นกล้องถ่ายภาพวิญญาณ อาจพิสูจน์รับรองว่ามีจริง จุลินทรีย์สามารถพิสูจน์ด้วยกล้องจุลทรรศน์ เหล่านี้เป็นต้น

4. ฝึกหัดดูสิ่งต่าง ๆ ที่วิทยาการทางโลกยังไม่อาจพิสูจน์ได้ แต่ทางพระธรรมคำสอนรับรองว่ามีอยู่

ทั้ง 4 นี้ พึงฝึกหัดดูให้รู้แจ้งชัดตามใจนึกได้ทันทีไม่เนิ่นช้า ถ้านึกดูไม่เห็นหรือเห็นไม่ทันที หรือเห็นทันทีแต่ไม่ชัด ดังนี้เพราะยังมีข้อบกพร่องอยู่ที่นึกกำหนดไม่ถูก พึงนำเอาอุบาย 3 ประการ คือ สมาธินิมิต วิริยนิมิต อุเบกขานิมิตมาประกอบเพื่อค้นหาความบกพร่องนั้น แยกประเภทและสถานที่ของสิ่งที่กำหนดดังต่อไปนี้ คือ สิ่งที่ไม่เคลื่อนที่ 1 สิ่งที่ไม่เคลื่อนที่แต่มีการเปลี่ยนแปลงรูปลักษณะ 1 สิ่งที่เคลื่อนที่มีการเปลี่นแปลงรูปลักษณะ 1

แยกกาลเวลาดังต่อไปนี้ สิ่งที่มีในอดีต แต่ไม่มีในปัจจุบัน 1 สิ่งที่มีในอดีตและยังคงอยู่ในปัจจุบัน 1 และสิ่งที่มีในปัจจุบัน และมีต่อไปในอนาคต 1 และสิ่งที่มีมาในอดีตยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน ทั้งจะมีต่อไป

ในอนาคตอีก 1 สิ่งที่ในอดีตไม่มี แต่มีในปัจจุบันและจะมีต่อไปในอนาคต 1

แยกระเบียบความนึกกำหนดต่อไปนี้ คือ กำหนดสิ่งที่เคยรู้เห็นมาก่อนแล้ว เมื่อแยกประเภทวัตถุ และกาลเวลาแล้วก็นึกดูได้ทันที 1 กำหนดดูสิ่งที่รู้แต่ไม่เคยเห็น เมื่อแยกประเภทและเวลาแล้ว พึงตั้งมโนภาพตามความรู้นั้นขึ้นมา 1 กำหนดดูสิ่งที่ไม่เคยรู้เห็นมาก่อนเลย เมื่อแยกประเภทและกาลเวลาแล้ว พึงตั้งอธิษฐานจิต เหมือนตั้งคำถามว่าสิ่งนั้นมีอยู่ตามเป็นจริงอย่างไร ขอให้ปรากฏการณ์เห็นตามความเป็นจริงนั้น ๆ แต่ระวังอย่านึกไปก่อนว่าเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ โดยอนุมานไปข้างหน้าหรืออาศัยสัญญาอดีตเป็นเครื่องกำหนดเปรียบเทียบ ซึ่งอาจจะผิดหรือถูกก็ได้ 1 กำหนดดูสิ่งมีบัญญัติโลกและบัญญัติธรรมไว้แน่นอนแล้ว เมื่อแยกประเภทและกาลเวลาแล้วก็กำหนดนึกให้เห็นตามบัญญัตินั้น 1

เมื่อได้แยกประเภทวัตถุ และสถานที่ตั้งวัตถุกาลเวลาระเบียบความนึกประกอบด้วยอุบาย 3 คือ สมาธินิมิตเป็นต้นแล้ว ก็จะเห็นความบกพร่องและแก้ข้อบกพร่องนั้นได้

การฝึกหัดให้ญาณทัศนะ ก็เพื่อความมุ่งหมายที่จะให้เกิดความเชื่อมั่นในความนึกคิด ความเห็น ความจำ ความรู้ว่านึกคิดรู้เห็นด้วยใจได้ แต่พึงฝึกหัดเป็นระยะเพื่อกันความสำคัญผิดดังนี้ คือ

ระยะที่ 1 นึกให้เห็นให้ปรากฏการณ์แจ้งชัดขึ้นมาได้ตามใจนึก โดยไม่ต้องถือว่าจะเป็นจริงอย่างไรหรือไม่ก็ตามพึงถือเอาความเห็นแจ้งชัดเป็นสำคัญ

ระยะที่ 2 เมื่อรู้เห็นแจ้งชัดตามใจนึกได้แล้ว พึงรู้เห็นสิ่งนั้นตามเป็นจริงอย่างไรด้วย

ระยะที่ 3 เมื่อรู้เห็นสิ่งนั้นตามเป็นจริงได้แล้ว พึงเข้าใจในสิ่งนั้นและถือเอาสาระประโยชน์ในสิ่งนั้นด้วย

(หมายเหตุ เมื่อจะดูอะไรที่ไหน พึงกำหนดให้เห็นกายที่เคยฝันนั้นดูเหมือนฝันไปฉะนั้น อนึ่ง พึงเข้าใจไว้ด้วยว่า การกำหนดไปดูอะไรที่ไหนก็ตาม ความใกล้และไกล ความคดโค้ง ความช้าและเร็ว ของการ

ไปถึงมาถึงของใจไม่มีหมายความว่า จะใกล้หรือไกลระยะต่างกันเท่าใดก็ตามก็ย่อมไปมาถึงในขณะเดียวกัน ย่อมเห็นได้ในขณะเดียวกัน ความไปมาความรู้เห็น ของใจไม่มีอะไรบังกั้น นอกจากใจจะบังกั้นใจเองเท่านั้น หมายความว่า ใจนึกไปถึงที่ใดกายถึงที่นั้น ใจนึกถึงสิ่งใดใจก็รู้เห็นสิ่งนั้นทันที)

5. เมื่อฝึกหัดใช้ญาณทัศนะ เกิดความเชื่อมั่นและชำนาญในการนึกคิดเห็นจำและรู้แล้ว พึงใช้ญาณทัศนะให้เป็นประโยชน์ในการประกอบกิจการทั้งปวง ที่มีอยู่เป็นอยู่แล้วในปัจจุบัน หรือจะทำอย่างไรต่อไป พึงใช้ญาณทัศนะพิจารณาตามหลักการต่อไปนี้ คือ

(1) พิจารณาเหตุผล ที่จะทำให้การงานเสียหายต่าง ๆ คู่หนึ่ง พิจารณาเหตุผลที่จะทำให้การงานเป็นประโยชน์และเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปคู่หนึ่ง ทั้งสองคู่พึงพิจารณาให้รู้เห็นแจ้งชัดพร้อมด้วยอุบาย ขจัดฝ่ายเสียหายให้หมดไป และไม่ให้เกิดขึ้นได้ ประกอบฝ่ายที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้น ให้ดำเนินไปด้วยดี

(2) พิจารณาให้รู้เห็นแจ้งชัดในกำลังฐานะของตน

(3) พิจารณาให้รู้เห็น แจ้งชัดในวัตถุอันประกอบขึ้นเป็นการงานประมาณการว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ได้เพียงใด

(4) พิจารณาให้รู้เห็นแจ้งชัดว่าการงานอย่างใดหรือการงานที่กระทำอยู่นั้น จะทำอะไรอย่างใดเวลาใด

(5) พิจารณาให้รู้เห็นแจ้งชัดว่า สาธารณชนหมู่ใดจะเข้ามาติดต่อหรือสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับตนและการงานอย่างไร จะเป็นอย่างไร จะเป็นคุณหรือโทษประการใดสมควรจะประพฤติปฏิบัติกับบุคคลนั้นอย่างใด

(6) พิจารณาให้รู้แจ้งชัดว่า บุคคลผู้ร่วมกิจการงานอยู่ด้วยก็ดี หรือจะมาร่วมกิจการงานอยู่ด้วยก็ดี ผู้ใดเป็นอย่างไร สมควรจะประพฤติต่อบุคคลนั้นอย่างไร

นอกจากนี้ เมื่อจะไปไหน จะปลอดภัยหรือไม่ ถ้าเห็นว่าจะมีภัยจะแก้ไขขจัดภัยอันตรายนั้นได้อย่างไร หรือไม่จะไปหาใคร เวลาใด จะพบหรือไม่ การที่ติดต่อการงานกับใคร จะทำอย่างไร จะสำเร็จหรือไม่

เพราะเหตุใด

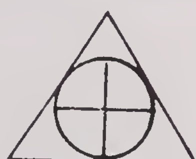
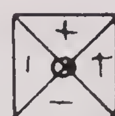
6. การฝึกหัดให้ญาณทัศนะ และการใช้ญาณทัศนะกระทำกิจนี้ เมื่อมีความเชื่อมั่นและเข้าใจแล้วจะกระทำควบคู่กันไปก็ได้ แต่ระวังอย่าให้ปะปนกัน หมายความว่า ฝึกหัดต้องเป็นฝึกหัด กระทำกิจต้องเป็นกระทำกิจ เพราะการฝึกหัดถึงจะผิดก็ไม่เป็นไร ส่วนการกระทำกิจผิดไปก็เสียหาย

ประการหนึ่ง หลักการแก้ข้อบกพร่องประกอบในการฝึกหัด และหลักการประกอบในการกระทำกิจทั้งสองข้อนี้ ย่อมใช้ประกอบในการฝึกหัดและประกอบในการพิจารณากระทำกิจซึ่งกันและกันโดยอนุโลมได้

คำบรรยายเครื่องหมายในภาพ

 หญิง ชาย เครื่องหมายธรรมจักร

สำหรับปรับปรุงธาตุขันธ์อายตนะอินทรีย์ กาย เกิด กำเนิด สัญญา เวทนา รวมเรียกว่า "**นามรูป**" นี่เป็นฝ่ายสมถะหรืออารัมมณูปนิชฌาน

 หญิง ชาย

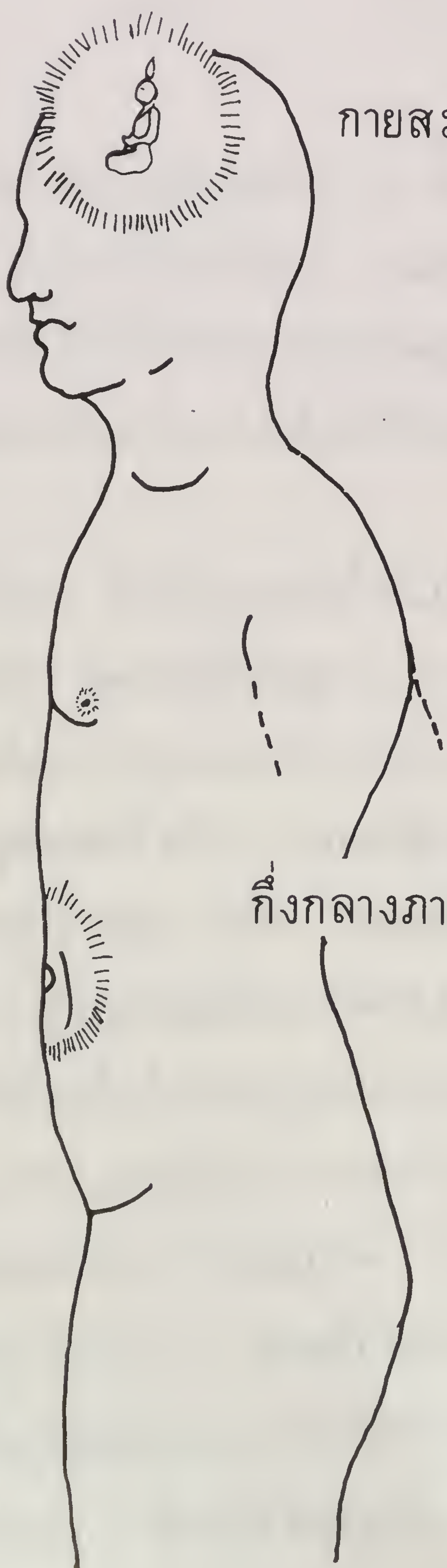
ชาย หญิง ทั้ง 4 นี้เป็นเครื่องหมายฌานวิโมกข์ 3 ปรากฏเมื่อโยคาวจรกระทำกิจพิจารณา วิปัสสนาแยกธาตุขันธ์อายตนะ อินทรีย์หรือนามรูปทั้งปวงเป็นสามัญลักษณะ และสภาวลักษณะและดับธาตุที่จิตได้สั่งสมกรรมกิเลสทั้งปวง ซึ่งรวมเรียกว่านามรูปนั้นให้สิ้นไปตามลำดับแห่งมัคคปฏิปทาให้ถึงความดับทุกข์

ความเพ่งพิจารณาเห็นนามรูปเกิดดับไปในเครื่องหมายนี้ก็ดี หรือเห็นแต่นามรูปดับเสื่อมสิ้นไปในเครื่องหมายนี้เรียกว่า "**ญาณวิปัสสนา** หรือ **ญาณวิโมกข์**" หรือลักขณูปนิชฌาน ความกำหนดตามเห็นนามรูปเกิดดับหรือดับอย่างเดียวในเครื่องหมายนี้ เรียกว่า "**อนุปัสสนา**" หรือ**วิโมกข์มุข** ความรู้ในลักษณะการเช่นว่านั้น เรียกว่า "**วิปัสสนาญาณ**" หรือ **ญาณวิโมกข์**

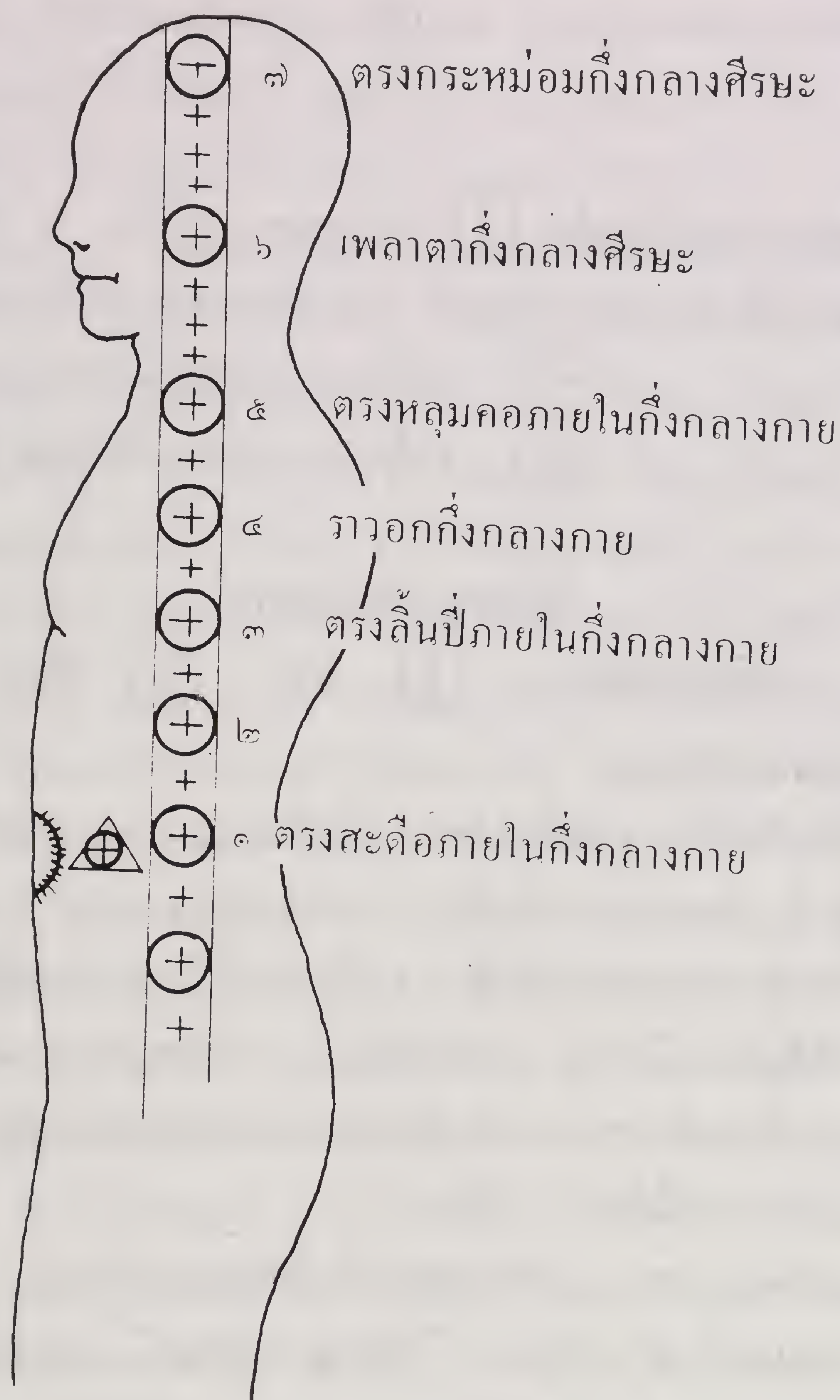
วิโมกข์ แปลว่าความหลุดพ้น เป็นชื่อของนิพพานเป็นมัคคปฏิปทาของอริยมัคค์ อริยผล ความพิจารณากำหนดเห็นนามรูปดับไปไม่เที่ยงเรียกว่า "**อนิมิตตวิโมกข์**" แปลว่า ความหลุดพ้นเพราะไม่มีนิมิต เครื่องหมายอันกรรมกิเลสสั่งสม นำปฏิสนธิอีกต่อไป ความพิจารณากำหนดเห็นนามรูปไม่เที่ยงจึงเป็นทุกข์เรียกว่า "**อัปปนิหิตวิโมกข์**" แปลว่าความหลุดพ้นเพราะกรรมกิเลสอันจิตสั่งสมไว้ เป็นนิมิตตั้งในฌานวิโมกข์ไม่ได้การพิจารณากำหนดความเป็นอนัตตาเรียกว่า "**สูญญตวิโมกข์**" แปลว่า

ความหลุดพ้นเพราะความพิจารณาเห็นความว่างอย่างยิ่ง คือไม่มีนามรูปอันกรรมกิเลสสั่งสมไว้ซึ่งจะเป็นนิมิตนำปฏิสนธิต่อไปอีก ความเห็นว่างอย่างยิ่ง เห็นฌานวิโมกข์ใสบริสุทธิ์เป็นประการสำคัญที่สุดในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเพราะจะเป็นเหตุให้ได้กายญาณทัศนะที่บริสุทธิ์ปราศจากมลทินขึ้นไปตามลำดับจนถึงกายวิสุทธิ์ที่สุด คือ **กายอรหัตตผล**

ภาพ ข. 1 ประกอบขณะปฏิบัติอันดับ 3

ภาพ ข. ๒ ประกอบขณะปฏิบัติอันดับ ๔

ภาพแสดงธรรมจักกัปปวัตน

ตามนัยแห่ง วิสุทธิ์ 7 ตามภาพ ข. 2 คือ

1. ศีลวิสุทธิ์ 2. จิตวิสุทธิ์ 3. ทิฏฐิวิสุทธิ์ 4. กังขาวิตรณวิสุทธิ์ 5. มัคคามัคคญาณทัศนวิสุทธิ์ 6. ปฏิปทาญาณทัศนวิสุทธิ์ 7. ญาณทัศนวิสุทธิ์

เมื่อกำหนดเบื้องต้น หมายเลข 2 ถึง 6 ยังไม่ปรากฏ ส่วนเครื่องหมายฌานวิโมกข์ ย่อมตั้งคร่อมปุ่มสะดือตัดเป็นประจำ

 เครื่องหมายแสดงลักษณะฌาน 4

 เครื่องหมายแสดงลักษณะฌาน 8

วิปัสสนากัมมัฏฐาน

อันดับ 2 เพ่งพิจารณาที่ดวง ชาย หญิง ตรงกึ่งกลางกายภาพ หมายเลข 2

เมื่อเห็นแล้ว เพ่งที่จุดกลาง นึกชื่อและนามสกุลของผู้ปฏิบัติจะเห็นกายเล็ก ๆ ประมาณเท่านิ้วมือ 5 กายนั่งอยู่ตรงกลาง 1 และนั่งล้อม 4 ทิศ ตรงขอบวงกลมปลายเส้นอีก 4 เรียกกายนี้ว่า กายอินทรีย์ เบญจขันธ์ จงกระทำพิธีฌาน นึกรวม 5 กายเข้าเป็น 1 ที่ตรงกลาง แล้วขยายออกไปตามเดิมดังนี้จนเห็นกายตรงกลางใหญ่เท่ากายปัจจุบันของผู้ปฏิบัติเหมือนภาพในกระจก กายนี้มีดวง

เหมือนดวงตราแปะติดอยู่ตรงลิ้นปี่ภายนอกเรียกว่า ดวงญาณทัศนะทั้งกายและดวงรวมเรียกว่า "โลกิยญาณทัศนะ" หมายถึงหรือแปลว่าที่เห็นที่รู้ รวมความนึกคิดเข้ากับความเห็นความจำเข้ากับความรู้อีก 2 ดวง ทั้งกายและดวงญาณทัศนะนี้เป็นที่ยึดถือตั้งมั่นเป็นเอกัคคตารมณ์ของจิต เป็นที่เห็น จำ คิด และรู้ ในมโนภาพทั้งปวงเป็นมโนภาพสว่าง

เมื่อได้กายและดวงโลกิยญาณทัศนะที่ 1 นี้แล้ว พึงฝึกหัดใช้ญาณทัศนะนี้ดูสิ่งต่าง ๆ ให้รู้เห็นตามต้องการเสียก่อน

ดังนี้ เมื่อกำหนดดวงญาณทัศนะ ตรงลิ้นปี่ ของกายญาณทัศนะ ซึ่งนั่งตรงแนวสะดือในกายกึ่งกลางกายปัจจุบัน (กายเนื้อ) เห็นแจ้งชัดบริสุทธิ์สว่างดีแล้ว พึงกำหนดตั้งญาณทั้ง 3 เปรียบเทียบ เครื่องโทรภาพดังต่อไปนี้ :-

ญาณที่ 1 ตั้งตรงข้างหน้า เป็นญาณให้รู้เห็นแจ้งชัดตามเป็นจริงในส่วนที่มีอยู่ เป็นอยู่ เป็นไปต่าง ๆ ขณะเวลาปัจจุบัน

ญาณที่ 2 ตั้งตรงข้างขวา เป็นญาณให้รู้เห็นแจ้งชัดตามเป็นจริงในส่วนที่มีอยู่ เป็นอยู่ เป็นไปต่าง ๆ ในอดีต คือเวลาที่ล่วงผ่านมาแล้ว

ญาณที่ 3 ตั้งตรงข้างซ้าย เป็นญาณให้รู้เห็นแจ้งชัดตามเป็นจริงในส่วนที่จะเกิดขึ้น จะเป็นไปต่าง ๆ ในอนาคต คือเวลาข้างหน้าต่อ ๆ ไป

จงเพ่งพิจารณาญาณทั้ง 3 นี้ ให้ใสบริสุทธิ์ สะอาด สว่าง ขยายขนาดให้พอกับความต้องการ แล้วพึงฝึกหัดใช้ญาณนี้ ให้ชำนาญในการเห็น จำ คิด รู้ เข้าใจแจ้งชัดว่าอดีตเป็นเหตุให้เกิดผลอย่างไรในปัจจุบัน ปัจจุบันจะเป็นเหตุให้เกิดผลอย่างไรในอนาคต โดยสรุปว่า อดีต ปัจจุบัน อนาคต เป็นเหตุ เป็นผล สืบเนื่องสัมพันธ์กันอย่างไร (ญาณทั้ง 3 นี้ เมื่อไม่ใช้ก็เก็บไว้ในกายญาณทัศนะ เมื่อต้องการใช้ก็กำหนดตั้งดังกล่าวแล้ว)

เมื่อฝึกหัดใช้ญาณทัศนะทั้ง 3 นี้ เห็น จำ คิด รู้ เข้าใจ แจ้งชัดดีแล้ว พึงกระทำวิปัสสนา ฌานกิจ พิจารณา กาย เวทนา จิต ธรรม ซึ่งประมวลเป็นอัตภาพร่างกายของผู้พิจารณา ให้เห็นเป็นส่วน อาสวะ-ลักขณะ 1 สภาวลักขณะ1 สามัญลักขณะ 1 ทั้ง 3 ลักษณะนี้ นับว่าเป็นกฎสากลแห่งธรรมชาติของสัตว์โลกทั้งหลาย เฉพาะอย่างยิ่งความเกิดเป็นมนุษย์ทุกคนในโลก ย่อมมีอยู่ เป็นอยู่ เกิดขึ้นเป็นไปเหมือนกันทั้งสิ้น จึงเป็นเหตุผลอย่างยิ่ง เป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ทุกคนจะต้องพิจารณาศึกษา ปฏิบัติ เพื่อขจัดทุกข์โศกโรคภัยพิบัติทั้งปวง เพื่อความสุขความเจริญเป็นคุณ เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนั้นพึงพิจารณาศึกษาปฏิบัติตามลำดับต่อไปนี้

ก. 1 **อาสวะลักษณะ** ได้แก่กรรมกิเลสสั่งสม เปรียบด้วยเครื่อง

หมักดองของเมา หรือเปรียบด้วยของบูดเน่าหมักหมมสะสมไว้เหม็นคละคลุ้งอยู่ในโลก ไม่รู้กำหนดเวลาแรกเกิด และที่จะเกิดเป็นอะไร อย่างไรต่อ ๆ ไป เป็นเหตุให้สัตว์บุคคล ประมาทมัวเมา หลงติดอยู่ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ เปรียบเหมือนติดอยู่กลางเกาะในมหาสมุทรอันลึกและกว้างใหญ่ หยั่งไม่ถึงดินไม่เห็นฟากฝั่ง และไม่เห็นทางไปสู่ฟากฝั่งได้ โต้คลื่นลมมรสุม วกวนเวียนอยู่ในเกาะแก่งไม่กำหนดอันแน่นอนที่จะพ้นไปได้ อาสวะย่อมผูกมัดรัดรึงตรึงตราสัตว์บุคคลไว้ ให้ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในภพทั้ง 3 สิ้นกาลนาน

เหตุที่เกิดอาสวะ มี 4 ประเภท คือ (1) อวิชชา ได้แก่ความรู้ผิดตามเป็นจริงว่าปัญจขันธ์ ส่วนที่เป็นอุปาทานขันธ์ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ส่วนที่เป็นสภาวขันธ์ คือ อรูป เวทนา สัญญา วิสังขาร วิญญาณ ในอดีต 1 อนาคต 1 ปัจจุบัน 1 ไม่รู้ปฏิจสมุปบาท คือ ปัจจยาการแห่ง กาย เวทนา จิต ธรรม ซึ่งรวมเรียกว่า นามรูป ในอดีต อนาคต ปัจจุบัน เป็นเหตุผลสืบเนื่องสัมพันธ์กันอย่างไร 1 เมื่อรู้ผิดแล้ว ความเห็นผิดก็เกิด

(2) **มิจฉาทิฏฐิ** ได้แก่ความเห็นผิด 4 อย่าง คือ ไม่เห็นความทุกข์ หรือเห็นความทุกข์ เป็นความสุข 1 ไม่เห็นเหตุให้ความทุกข์เกิด หรือกลับเห็นว่าเป็นเหตุดับทุกข์ 1 ไม่เห็นเหตุแห่งความดับเหตุให้เกิดทุกข์ หรือกลับพอใจหรือเฉยอยู่ 1 ไม่เห็นทางกระทำให้หมดทุกข์ หรือกลับเห็นว่าการกระทำอยู่เป็นทางให้ถึงความดับทุกข์ 1

เมื่อความเห็นผิดเกิดแล้ว ความดำริก็ผิด การกระทำทางกายวาจา และการแสวงหาเลี้ยงชีวิตก็ผิด ความพยายาม ความจำ ความตั้งใจมั่นก็ผิด

(3) **กาม** ได้แก่ความอยากได้ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสถูกต้องกายที่ชอบใจ หรือความอยากได้สิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยกิเลส หรือพอใจอยู่ในกามภพ

(4) ***ภวะ*** ได้แก่ความพอใจ ในความมี ความเป็นอยู่หรือติดอยู่

ในสิ่งที่มีอยู่ เป็นอยู่ เป็นเหตุให้ห่วงแหนกีดกันจำต้องให้กระทำบาปอกุศลต่าง ๆ หรือพอใจในความได้อัตภาพ ต้องการให้อัตภาพยั่งยืน เป็นเหตุให้กระทำฌานเพื่อให้อุบัติในรูปภพ อรูปภพ

อาสวะทั้ง 4 นี้ ต่างก็เป็นเหตุและผลของกันและกันได้ในบาลีปรมัตถธรรมสังคหะเรียงชื่อว่า กามาสวะ ภวาสวะ ทิฏฐาสวะ อวิชชาสวะ ในที่อื่นบางแห่ง รวมทิฏฐาสวะ 4 เข้ากับอวิชชาสวะ 4 เป็นอวิชชาสวะ 8 ชื่อที่เรียงจึงเป็น กามาสวะ ภวาสวะ อวิชชาสวะ

ในที่นี้ เรียงอวิชชาสวะก่อน ก็เพราะอวิชชาเป็นฝ่ายต้นเค้ารากเง่าให้เกิดอาสวะต่าง ๆ แต่ที่ท่านเรียงไว้ก็ไม่ผิด เพราะผู้ปฏิบัติขณะปัจจุบันตั้งอยู่ในกามภพ เป็นกามธาตุย่อมมีกามาสวะ ภวาสวะ อันเกิดแต่ อวิชชาสวะ ทิฏฐาสวะอยู่แล้ว ประการหนึ่ง ผู้ปฏิบัติย่อมผ่านอารมณ์ที่เป็นกามภพ รูปภพ อรูปภพด้วย ดังนั้น เมื่อเห็นผิดก็เป็น ทิฏฐาสวะ อวิชชาสวะ ตามลำดับ

ก. 2 เมื่อเข้าใจเรื่อง อาสวะลักขณะดีแล้ว พึงตั้งญาณ 3 อัน เป็นฝ่ายวิชชา ดับอวิชชา อันไม่รู้ นามรูป อันเป็นมา เป็นอยู่ เป็นไป ในอดีต ปัจจุบันอนาคตนั้นเสียดังนี้

(1) **พิจารณาให้เห็นความหมายว่า** กายเนื้อขณะปัจจุบัน ที่สมมติว่าตัวเราซึ่งปรากฏในญาณปัจจุบันข้างหน้านี้เป็นที่ประชุม กาย เวทนา จิต ธรรม เรียกรวมว่า นามรูปนี้เป็นทั้งฝ่าย กุสลาธัมมา อกุสลาธัมมา อัพพยากตาธัมมา คือ มีนามรูป ทั้งฝ่ายดี ฝ่ายชั่ว ฝ่ายไม่ดีไม่ชั่วรวมกันอยู่ เปรียบตัวเราเหมือนภาชนะเดียว มีน้ำ ฝ่ายไม่ดี ไม่ชั่ว น้ำมันใสฝ่ายดี น้ำมันขี้โล้เป็นฝ่ายชั่ว รวมกันอยู่ ที่เป็นไปเป็นอยู่ทั้งนี้นั้น ก็เพราะกรรมสั่งสมอาสวะต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

(2) **พึงกำหนดพิจารณาญาณ** อดีต อนาคต ปัจจุบัน พร้อมกัน ให้รู้เห็นแจ้งชัดว่า กรรมอันใด ทั้งที่เป็นฝ่ายบุญกุศล และฝ่ายบาปอกุศล ที่กระทำแล้วในอดีตสุดอดีตชาติ สุดอดีตในปัจจุบันชาติ กรรมที่กระทำด้วยตนเองก็ดี กระทำเพราะความสัมพันธ์ระหว่างที่เคยเป็นสามีภรรยา

กันก็ดี เคยเป็นบิดามารดาบุตรธิดากันก็ดี เคยเป็นศิษย์อาจารย์กันก็ดี ระหว่างสมณชีพราหมณ์กับศาสนิกชนก็ดี เป็นมิตรสหายกันก็ดี เป็นมหากษัตริย์กับประชาราษฎร์กับข้าราชการก็ดี ทาสกรรมกรกับนายจ้างก็ดี กรรมสัมพันธ์อื่น ๆ อันนับเนื่องในสังคมต่าง ๆ ระหว่างข้าศึกต่อข้าศึก ศัตรูต่อศัตรู ไพรีต่อไพรี มนุษย์กับมนุษย์ ๆ กับสัตว์เดรัจฉาน ๆ กับสัตว์ดิรัจฉาน

กรรมต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ พึงพิจารณาตามลำดับอย่าให้สับสนกันว่า กรรมอันใด ฝ่ายอกุศลกรรม อันจะเป็นเหตุให้เกิดผล ทุกข์ โศก โรค ภัย พิบัติ เป็นทุกข์ โทษเสียหายต่าง ๆ ก็ดี อันจะเป็นเหตุให้เกิดเป็นอะไรในอนาคตชาติ ในกามภพ เป็นสัตว์เดรัจฉานต่าง ๆ เป็นเปรตต่าง ๆ อสุรกายต่าง ๆ สัตว์นรกต่าง ๆ ปิศาจต่าง ๆ ภูตสัมภเวสี กุมภัณฑ์ ยักษ์ มาร อสูรย์ นาค ครุฑ คนธรรม์ เพชรพญาธร นรสิงห์ กินนร เหล่านี้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี ฝ่ายกุศลกรรม จะเป็นเหตุให้เกิดเป็นมนุษย์ เป็นเทพต่าง ๆ พรหมต่าง ๆ เหล่านี้ก็ดี

เมื่อพิจารณามาตามลำดับ เป็นอย่างไรก็ตามปรากฏในญาณอดีตเป็นตัวเหตุ ในญาณอนาคตเป็นตัวผล ในญาณปัจจุบันเป็นที่รวมทั้งเหตุผลแล้ว พึงกำหนดตั้งญาณวิโมกข์สามเหลี่ยมด้านเท่า สำหรับดับธาตุธรรม พวกที่มีกำเนิดชลาพุชะ ฌานสี่เหลี่ยมลูกบาศก์ด้านเท่า สำหรับดับธาตุธรรมพวกที่มีกำเนิดโปปาติกะ ศูนย์วงแหวน สำหรับจุดดับธาตุธรรมสาธารณะทั่วไป แก่พวกที่มีกำเนิดต่าง ๆ หรือดับสิ่งที่ไม่ดี ไม่ต้องการทุกอย่างให้หมดไป ฌานวิโมกข์ทั้ง 3 นี้ อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่กรณี ตั้งคร่อมปุ่มสะดือแห่งหนึ่ง ตั้งที่ท้ายทอยต่อร่องคอแห่งหนึ่ง ที่ศีรษะกลางกระหม่อม ตรงที่เราสังเกตเห็นเมื่อทารกหายใจ ยุบพองได้แห่งหนึ่ง ทั้ง 3 แห่งนี้ ตั้งที่กายเนื้อของผู้ปฏิบัติพิจารณาดับธาตุต่าง ๆ ดังนั้นที่มีอยู่ในกายให้ดับออกไปจากกายให้สิ้นจากญาณทั้ง 3

อนึ่ง ที่ให้ดับฝ่ายบุญกุศลด้วยนั้น ก็เพราะความเกิดเป็นมนุษย์ เป็นเทพ เป็นพรหม ทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมเกิดเพราะอำนาจกรรม ที่มี

อาสวะกิเลส อันจะเป็นแรงดึง แรงถ่วง ไม่ให้สำเร็จ มรรค ผล นิพพาน มีอยู่ด้วย จึงให้ดับเสียด้วย เป็นใจความสำคัญว่า ดับอดีตให้หมด ตั้งปัจจุบันไปหาอนาคตใหม่ ต่อไปก็ต้องพยายาม ดับสิ่งที่ไม่ดี ไม่ต้องการให้หมดไป ไม่ให้เกิดอีก มุ่งไปสู่มรรค ผล นิพพานฝ่ายเดียว ถ้าเห็นว่ายังไม่ได้ ไม่ถึง ก็พึงตั้งชาติความเกิดใหม่ ที่ดี ๆ ที่จะไปสู่ มรรค ผล นิพพานได้สะดวก

การกระทำพิธีฌาน อาสวขยญาณนี้ ย่อมไม่เป็นการกระทบกระเทือนแก่คู่กรณีย์ผู้หนึ่งผู้ใดทั้งสิ้น เพราะเป็นสิ่งเกิน หรือเป็นสัมภาระวิบาก เป็นแรงดึงแรงถ่วงซึ่งกันและกันไว้ ให้จมอยู่ในสังขารทุกข์ เกิดทุกข์โทษเสียหายถ่ายเดียว จึงเป็นการสมควรที่ผู้ปฏิบัติหวังความสุขความเจริญ มุ่งต่อมรรค ผล นิพพาน พึงพิจารณาโดยละเอียด รอบคอบสุขุมคัมภีรภาพ ตามลำดับ

ข. สภาวะลักขณะ ได้แก่ลักขณะต่าง ๆ ที่จะพิจารณาตามลำดับต่อไปนี้

1. **ความเกิด** พึงพิจารณา ญาณอดีต ให้รู้เห็นแจ้งชัด ตั้งแต่เริ่มปฏิสนธิ วิบากจิตประกอบด้วย กายทะสะกะ (กายประสาท) วัตถุทะสะกะ (ประสาทที่รูปหัวใจ) ภาวะทะสะกะ (รูปแสดงเป็นหญิงหรือชาย) เข้าสู่จุดกึ่งกลางความว่างภายในมดลูกของมารดา ดังนี้

(1) เป็นกลละอยู่ 7 วัน (2) เป็นอัมพุทะ เหมือนน้ำล้างเนื้อ 7 วัน (3) เป็นเปสิ เหมือนชิ้นเนื้อบาง ๆ 7 วัน (4) เป็นฆะนะเหมือนก้อนเนื้อแท่งทึบ 7 วัน (5) เป็นปัญจสาขามีปุ่มศีรษะ แขนขา 7 วัน (6) เป็น ผม ขน เล็บ 7 วัน (7) เป็นจักษุประสาท (แก้วตา) 7 วัน (8) เป็นโสตะประสาท(แก้วหู) 7 วัน (9) เป็นฆานะประสาท (จมูก) 7 วัน (10) เป็นชิวหาประสาท (ลิ้น) 7 วัน

รวม 70 วัน นับว่าครบอายตนะแห่งปฏิสนธิ ขณะบริบูรณ์ในครรภ์มารดาจนกว่าจะครบ 280 วัน จึงจะคลอดจากท้องมารดานี้ เป็นกำหนดโดยปกติ

2. **ความตาย** พึงพิจารณา ญาณอนาคต ให้เห็นแจ้งชัดว่า มรณะ ความขาดสูญแห่งชีวิต ที่เรียกว่าตายเพราะเหตุแห่งชีวิตอินทรีย์ 1 ไออุ่นหรือธาตุไฟ 1 วิญญาณคือจิต 1 ทั้ง 3 นี้ ได้ละจากร่างกาย คือกายเนื้อ

3. **พิจารณากายในกายวิภาควิจัยโดยละเอียดปรากฏในญาณปัจจุบันตามลำดับดังต่อไปนี้**

(1) พิจารณาให้เห็นกายเนื้อ แล้วพิจารณาแยกธาตุปฐวี (ดิน) อาโป (น้ำ) เตโช (ไฟ) วาโย (ลม) (ดูตามคู่มืออันดับ 1 ประกอบ) ธาตุดินแต่เกษาผมเป็นต้น ธาตุน้ำ เช่นโลหิตมีกระแสไหลหมุนเวียนที่รูปหัวใจห้องซ้ายล่างส่งโลหิตแดงไปทั่วร่างกาย ห้องขวาบนรับโลหิตดำเข้ามา ห้องขวาล่างส่งโลหิตดำสู่ปอด ๆ ฟอกเป็นโลหิตแดงส่งเข้าห้องซ้ายหัวใจห้องบนดังนี้ เป็นต้น ไฟธาตุ เช่นไฟธาตุเผาย่อยอาหารเป็นต้น ธาตุลม เช่นลมหายใจเข้าออกช่วยปอดฟอกโลหิตดำให้เป็นโลหิตแดงเป็นต้น พึงพิจารณาให้รู้เห็นแจ้งชัดตามเป็นจริงอย่างไร เมื่อเห็นส่วนใดไม่ปกติพึงเพ่งให้เป็นปกติ และเพ่งจุดกลางศูนย์วงแหวนจุดดับธาตุธรรมดำตรงสะดือตัดให้ออกไปจากกายให้หมด

(2) พิจารณาให้เห็นกายเนื้อมรณะ (ตาย) กายวิบากขันธ์ (กายภาพ) ออกจากร่างพิจารณากายตายใหม่ 1 ตายเน่าขึ้นพองอืด 1 เน่าเปื่อยหนอนกัดกิน 1 เน่าเปื่อยและซึมซาบและหนอนก็ตายเป็นดินไป 1 กระดูกผุป่นเป็นแป้งปนดินไป 1

4. **กายวิบากขันธ์** วิภาควิจัยกายในกายและพุ่งจุดกลางศูนย์จุดดับที่สะดือกายวิบากขันธ์ กลางและกายที่แยกออกไปล้อมเป็น 4 และ 8 ทิศ ของกายวิบากขันธ์ตามลำดับต่อไปนี้ (ดูรูปเครื่องหมายลักษณะฌาน 4 และ 8 ประกอบ)

(1) กายธาตุ 8 (กายสุทธัฏฐกะ) เรียงชื่อและเพ่งไปลำดับตั้งต้นแต่ทิศขวา ดังนี้ ปฐวี (ดิน) วัณโณ (สี) อาโป (น้ำ) ระโส (รส) เตโช (ไฟ) โอชา (อาหาร) วาโย (ลม) คันโธ (กลิ่น) เพ่งที่จุดศูนย์ จุดดับที่วิบากขันธ์กลางแล้วปฐวีเวียนขวาไปสุดคันโธ (กลิ่น) แล้ววิบากขันธ์

เป็นอนุโลม แล้วเพ่งที่คันโธ เวียนซ้ายไปตามลำดับ สุดที่ปฐวีแล้วเพ่งวิบากขันธ์ กลางเป็นปฏิโลมสลับกันดังนี้ อนุโลม 7 รอบ ปฏิโลม 7 รอบ

(2) กายกสิณ 10 เพ่งพิจารณาจุดดับธาตุ ธรรมดำเหมือนข้อ (1) ทุกประการ ต่างแต่ชื่อดังนี้ ปฐวีนีลัง (สีเขียว) อาโป ปีตัง (สีเหลือง) เตโช โลหิตตัง (สีแดง) วาโย โอทาตัง (สีขาว) ส่วนอาโลโก (แสงสว่าง) อากาศรวมที่วิบากขันธ์กลาง

(3) กายธาตุ 4 (จตุธาตุววัตถาน) เพ่งอนุโลม 4 รอบปฏิโลม 4 รอบ อนุโลมที่กลาง ปฐวีหน้า อาโปขวา เตโชหลัง วาโยซ้าย ปฏิโลมที่กลาง วาโยซ้าย เตโชหลัง อาโปขวา ปฐวีหน้า วิบากขันธ์กลาง แล้วตั้งต้นที่อาโปสุดที่ปฐวี เป็นอนุโลมและปฏิโลมเข้ากลางเป็นรอบที่ 2 รอบที่ 3 อนุโลมตั้งต้นที่เตโช สุดที่อาโป เข้ากลางเป็นอนุโลม ถอยกลับเตโชเข้ากลาง รอบ 4 ตั้งต้นที่วาโย สุดเตโชเข้ากลางเป็นอนุโลม แล้วถอยกลับเป็นปฏิโลม

(4) กายโอชาหาร (อาหารัฏฐิกะ) เพ่งจุดดับธาตุธรรมดำ และเรียงชื่อเหมือน ข้อ (1) ทุกประการ

(5) กายธาตุ 6 (ฉธาตุยา) เรียงชื่อเหมือนข้อ (3) แต่เพ่งอนุโลมกลางปฐวีหน้า เป็นต้น ไปสุดวาโยซ้ายเข้ากลาง แล้วปฏิโลมแต่วาโยสุดปฐวีแล้วเข้ากลางดังนี้ อนุโลม 4 รอบ ปฏิโลม 4 รอบ ส่วนอากาศและวิญญาณอีก 2 ธาตุ รวมวิบากขันธ์กลาง

(6) กายขันธ์ 5 (ปัญจขันธ์) รูป 4 ล้อมนามกลางฝ่าย 1 นาม 4 ล้อมรูปกลางฝ่าย 1 คงเป็นนาม 4 รูป 4 ล้อม 8 ทิศ ดังนี้ ปฐวีวิญญาณ อาโป ผัสสะ เตโช สัญญา วาโย เวทนา เพ่งจุดดับธาตุธรรมดำเหมือนข้อ 1 ทุกประการ

(7) กายชีวิต (ชีวิตนะวะกะ) เรียงชื่อและเพ่งจุดดับธาตุธรรมดำเหมือนข้อ (1) ทุกประการ กายชีวิตรวมวิบากขันธ์

(8) กายภาวะ (แสดงเพศ) กายภาวะและชีวิตรวมวิบากขันธ์กลาง กายล้อม 8 ชื่อ เรียงและเพ่งจุดดับธาตุธรรมดำ หมอกมัว เหมือน

ข้อ (1) ทุกประการ

(9) กายประสาท (กายแสงสว่าง) กายประสาทและกายชีวิตรวมวิบากขันธ์กลาง กายล้อม 8 ชื่อเรียง และเพ่งจุดดับธาตุดำเหมือนข้อ (1) ทุกประการ

(10) เมื่อกายรวมเป็นหนึ่ง ที่วิบากขันธ์กลางแล้วกายวิบากขันธ์พิจารณาระบบประสาท ที่จุดกึ่งกลางมันสมองในกระโหลกศีรษะ ทางภาษาบาลีเรียกว่า ปัญจทวาราวัชธนะ และวิญญาณหมายถึงเป็นศูนย์กลางสื่อสัมพันธ์ระหว่างหทัยวัตถุ (รูปหัวใจแสง) หรือมโนประสาทและวิญญาณติดต่อกับจักษุประสาท (แก้วตา) และวิญญาณ 1 โสตะประสาท (แก้วหู) และวิญญาณ 1 ฆานะประสาท (แก้วจมูก) และวิญญาณ 1 ชิวหาประสาท (ลิ้น) และวิญญาณ 1 กายประสาท (แก้วกาย) และวิญญาณ 1 แต่ละประสาทนอกจากกายประสาท มีกายเล็ก ๆ เป็นจุดพลังรับส่งรหัสคลื่นที่ตารับคลื่นภาพ (รูป) หู รับคลื่นเสียง จมูก รับคลื่นกลิ่น ลิ้นรับคลื่นรส กายรับคลื่นสิ่งกระทบถูกต้อง ระบบประสาทกึ่งกลางมันสมอง รับรหัสคลื่นจาก ตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วส่งรหัสให้แก่กายวิบากจิตแลขันธ์ ซึ่งนั่งอยู่จุดกึ่งกลางหทัยวัตถุ (มโนประสาท) ประสาทและวิญญาณต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ย่อมรับส่งรหัสถึงกันโดยปกติสภาพ พึงพิจารณาให้เห็นเป็นปกติ ส่วนใดไม่ปกติและเศร้าหมองหมอกมัวพึงเพ่งจุดดับด้วยศูนย์วงแหวนจุดดับให้บริสุทธิ์เสมอกัน

(11) กายวิบากขันธ์ เปลี่ยนเป็นกายโคตรภู หรือกายธรรมพิจารณากายปัญจขันธ์ (ขันธ์ 5) คืออรูปขันธ์ 4 นามขันธ์ 4 เรียงตามรูปจักร 8 เหมือนข้อ (1) มีชื่อดังนี้ อากาศ วิญญาณ ประสาท ผัสสะ ภาวะ สัญญา ชีวิต เวทนา

เมื่อพิจารณาเห็นแจ้งชัด บริสุทธิ์ หมดจด ตามลำดับแล้ว พึงพิจารณาปฏิโลม ถอยกลับถึงกายเนื้อ

5. **พึงพิจารณาอินทรีย์ดังต่อไปนี้ คือ :-**

(1) **กายินทริยัง** อินทรีย์ที่ซ้อนแผ่ไปทั่วกายประสาท

(2) **มนินทริยัง** อินทรีย์ที่ซ้อนแผ่ไปทั่วหทัยวัตถุ (วัตถุทะสะกะ รูปหัวใจที่เป็นแสง)

(3) **จักขุนทริยัง** อินทรีย์ที่แผ่ซ้อนไปทั่วจักษุประสาททั้ง 2 ข้าง (จักขุทะสะกะ แก้วตา) อินทรีย์ที่ให้เห็นรูปต่าง ๆ

(4) **โสตินทริยัง** อินทรีย์ที่แผ่ซ้อนประสาทหูทั้งสองข้าง (โสตะทะสะกะ แก้วหู) ให้ได้ยินเสียงต่าง ๆ

(5) **ฆานินทริยัง** อินทรีย์ที่แผ่ซ้อนประสาทจมูก (ฆานะทะสะกะ แก้วจมูก) เป็นที่รู้กลิ่นต่าง ๆ

(6) **ชิวหินทริยัง** อินทรีย์ที่แผ่ซ้อนประสาทลิ้น (ชิวหาทะสะกะ) ที่ให้รู้รสต่าง ๆ

(7) **อิตถินทริยัง** อินทรีย์แสดงเพศหญิงแผ่ซ้อนทั่วกายอิตถีภาวะ (อิตถีภาวะทะสะกะ)

(8) **ปุริสินทริยัง** อินทรีย์แสดงเพศชาย แผ่ซ้อนทั่วกายปุริสภาวะ (ปุริสภาวะทะสะกะ)

(9) **ชีวิตินทริยัง** อินทรีย์ของชีวิตที่แผ่ทั่วไปบำรุงเลี้ยงรักษาชีวิตทั้งปวงแต่หมายเลข (1) ถึง (8)

(10) **โสมนัสสินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความโสมนัสยินดีในอารมณ์ทั้งปวง ซ้อนวิบากขันธ์ ตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ

(11) **สุขินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความสุขแผ่ซ้อนกายประสาท 1 ซ้อนกายวิบากขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ 1

(12) **โทมนัสสินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความยินร้าย น้อยใจเสียใจต่าง ๆ ซ้อนวิบากขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ 1 พิจารณาแล้วพึงดับไป

(13) **ทุกขินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์แผ่ซ้อนทั่วกายประสาท 1 ซ้อนกายวิบากขันธ์ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ 1 พิจารณาแล้วพึงดับไป

(14) **อุเปกขินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุไม่ให้เกิดความทุกข์ ความ

สุข แผ่ซ้อนทั่วกายประสาท 1 ซ้อนวิบากขันธ์ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ 1

(15) **สัทธินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความเชื่ออยู่ในวิบากขันธ์ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ

(16) **วิริยินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความเพียร รวมอยู่ในวิบากขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ 1

(17) **สตินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความระลึกได้ เกิดความจำ เกิดความพินิจพิจารณา รวมอยู่ในวิบากขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ

(18) **สมาธินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดตั้งใจมั่นรวมกับวิบากขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ

(19) **ปัญญินทริยัง** อินทรีย์เป็นเหตุให้เกิดความรู้เหตุผลในสิ่งที่ต้องการรู้ตามเป็นจริงว่าอะไร เป็นอย่างไร รวมกับวิบากขันธ์ ซึ่งตั้งอยู่ภายในหทัยวัตถุ

(20) **อนัญญตัญญัสสามีตินทริยัง** อินทรีย์โสดาปัตติมัคค์ ตั้งอยู่ภายในวิบากจิตแลขันธ์

(21) **อัญญินทริยัง** อินทรีย์โสดาปัตติผลถึงอรหัตตมัคค์ ตั้งอยู่รวมกับจิตในวิบากขันธ์ภายในหทัยวัตถุ

(22) **อัญญาตาอินทริยัง** อินทรีย์ อรหัตตผลตั้งอยู่รวมกับจิต ในวิบากขันธ์ภายในหทัยวัตถุ

ค. สามัญลักขณะ ได้แก่อนิจจะลักขณะ 1 ทุกขลักขณะ 1 อนัตตะลักขณะ 1 มีอธิบายสังเขปตามที่ได้พิจารณาอาสวะลักขณะและสภาวะลักขณะมาแล้วว่า ฝ่ายโลกิยธาตุและธรรม ที่จะนำให้เราเกิด ในกามภพ รูปภพ อรูปภพ นั้น ส่วนต่าง ๆ ที่เป็นรูปทั้งหมด เรียกว่ารูป 1 ส่วนที่เป็นนามทั้งหมด อันมีจิตเป็นประธาน เรียกว่านาม 1 ทั้งรูปและนามรวมเรียกว่าสังขาร ที่เรียกว่าสังขารก็เพราะเหตุว่า รูปทั้งหลายจะต้องย่อยยับเปลี่ยนแปลงไปไม่คงที่ไม่ยั่งยืน ส่วนนามที่เข้าไปอาศัยรูปก็ต้องยึดถือเปลี่ยนแปลงไปตามรูป ไปตามอารมณ์ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมเป็นอุปาทานขันธ์ 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ

บำรุงปรุงแต่งเพื่อให้พ้นจากความเย็น ร้อน หนาว ทุกข์ โศก โรค ภัย ให้พ้นจากความ เกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่ก็ไม่พ้น ต้องอดทนต่อสู้ไปไม่สิ้นสุด อาการต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ อาจจะแยกลักขณะ 3 ดังต่อไปนี้ คือ:-

1. อาการที่หันเหียนเปลี่ยนแปลงไปไม่แน่นอนเป็นส่วนอนิจจลักขณะ

2. อาการที่ต้องอดทนต่อสิ่งที่บีบคั้นเบียดเบียน จากโรคภัยไข้เจ็บเป็นต้นนั้น เป็นส่วนทุกขลักขณะ

3. อาการที่เป็นไปต่าง ๆ นั้น ย่อมเป็นไปตามธาตุธรรมชาติที่มีอยู่ เป็นอยู่ ไม่อยู่ในอำนาจของผู้ใด ไม่ตามใจผู้ใดทั้งสิ้น สิ่งนั้นมีอยู่เป็นอยู่ อย่างไร ก็เป็นไป ดังนั้นอย่างนั้น นี่เป็นส่วนอนัตตะลักขณะ

ผู้ปฏิบัติ พึงพิจารณา นาม รูป ทั้งหลาย ให้เห็นลักขณะทั้ง 3 นี้ โดยรู้เห็นเด่นชัดปฏิบัติยึดหน่วง มรรคมี โสดามรรค เป็นต้น ผลคือ อรหัตตผล เป็นที่สุด ตามที่พิจารณารู้เห็นแจ้งชัดแล้วในอินทรีย์ 22 นั้น เพื่อเข้าสู่นิพพาน อันเป็นฝ่ายโลกุตตระธาตุและธรรมเป็นอนัตตลักขณะฝ่ายวิสังขารอันหมายถึงลักขณะที่ไม่ตั้งอยู่ในกฏแห่งการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น เป็นแดนแห่งเกษมบรมสุข

อันดับ 3 ดูภาพ ข. 1 ประกอบ

เมื่อได้ปฏิบัติตามอันดับ 2 ชำนาญดีแล้ว จึงปฏิบัติวิปัสสนาตามแบบที่ได้แนะไว้ต่อไปตามลำดับ โดยนึกให้กายที่ตั้งไว้ดับหายไปในเครื่องหมาย ฌานวิโมกข์ 3 อย่างใดอย่างหนึ่งตั้งอยู่ตรงศีลวิสุทธิ์หมายเลข 1 มีข้อสำคัญว่าเมื่อเครื่องหมายฌานวิโมกข์ตั้งอยู่เพียงใด ห้ามนึกคิดดูอะไร ๆ ทั้งสิ้น แต่ถ้าเห็นอะไรก็นึกให้ดับไปในฌานวิโมกข์ทั้งสิ้น พึงจำไว้ว่าฌานวิโมกข์ตั้งกายดับ ฌานวิโมกข์ดับกายกลับขึ้นดังเก่าเท่านั้น (ฌานวิโมกข์นี้จะทำให้กายญาณทัศนบริสุทธิ์)

เมื่อพิจารณานามรูปเกิด และดับหายไปในฌานวิโมกข์ว่างและใสบริสุทธิ์แสงสว่างใสไม่มัวแล้ว นึกให้ฌานวิโมกข์ดับไปก็จะเกิดกายขึ้นใสบริสุทธิ์ กว่ากายที่ตั้งตามอันดับ 2 นี้เป็นเสร็จกิจในปุพพะปฏิปทา

ปฐมฌานทั้งฝ่ายสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐาน อันเป็นเบื้องต้นเพื่อจับทางดำเนินขึ้นไปสู่อริยมัคค์ อริยผลต่อไป

อันดับญาณในมัคคปฏิปทา

อันดับ 4 ดูภาพ ข. 2 ประกอบ

1. เมื่อกายญาณทัศนะที่แนวสะดือ กึ่งกลางกายบริสุทธิ์แล้ว ก็จะเกิดกายวิสุทธิ์ที่กระหม่อมขึ้นอีก นี่เป็นกายผลของกายบริสุทธิ์ที่ 1 นั้นเอง กายที่กึ่งกลางกายแนวสะดือจึงกระทำพิธีฌานกิจเลื่อนขึ้นไปรวมกับกายซึ่งได้ตั้งอยู่หมายเลข 7 คือ ที่กระหม่อม ตามลำดับดังนี้ คือ:-

1. ที่ตั้งกึ่งกลางกายแนวสะดือ หมายเลข 1 เรียกว่า **ศีลวิสุทธิ์**
2. ที่หมายเลข 2 เรียกว่า **จิตวิสุทธิ์**
3. ที่ลิ้นปี่หมายเลข 3 เรียกว่า **ทิฏฐิวิสุทธิ์**
4. ที่หมายเลข 4 เรียกว่า **กังขาวิตรณวิสุทธิ์** หมายถึงญาณที่ปรีชาหยั่งรู้ ตัดความสงสัยเสียได้
5. ที่หมายเลข 5 หลุมคอ เรียกว่า **มัคคามัคคญาณทัศนวิสุทธิ์** หมายถึงญาณที่ปรีชาหยั่งรู้ทางดำเนินหรือทางปฏิบัติได้ถูกต้อง
6. ที่หมายเลข 6 เรียกว่า **ปฏิปทาญาณทัศนวิสุทธิ์** หมายถึงความปรีชาหยั่งรู้การปฏิบัติดำเนินไปตรงทางหรือครบถ้วนตามญาณที่กำหนด
7. ที่ตั้งกระหม่อม หมายเลข 7 เมื่อกายที่สะดือกระทำพิธีฌานขึ้นมารวมกับกายที่กระหม่อมกระทำพิธีฌานและยึดหน่วงเอานิพพานเป็นอารมณ์ได้แล้ว กายนั้นก็ตกศูนย์ดับหายไป กลับเกิดกายขึ้นอีกทั้งหมายเลข 7 และ 1 ละเอียดประณีตกว่าเก่า ทั้งสองแห่งนี้เรียกว่าญาณทัศนวิสุทธิ์ หมายถึงญาณที่ปรีชา หยั่งรู้ในการละนิมิตหรืออารมณ์ทั้งปวงในโลกิยวิสัยเสียแล้วยึดหน่วงเอานิพพานเป็นอารมณ์อันเป็นฝ่ายโลกุตตรวิสัยแทนได้

2. พึงปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 1 ทุกประการ ผลที่ได้รับคงเป็น

เช่นเดียวกับข้อ 1 ต่างแต่ละเ๋เอียดประณีตกว่าเท่านั้น

3. พึงปฏิบัติเช่นเดียวกับข้อ 1 อีก 1 รอบ ผลที่ได้รับละเอียดประณีตกว่ารอบที่ 2

ทั้ง 3 รอบนี้ เรียกว่า โคตระภูพิจารณาอริยสัจจ์ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มัคค์ ตามนัยแห่งวิสุทธิมัคค์ 7 รอบ ที่ 1 เรียกว่า บริกรรม เกิดอริยญาณ 3 ญาณที่ 1 เรียกว่าสัจจญาณได้แก่ญาณปรีชาหยั่งรู้ เห็นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มัคค์ ญาณที่ 2 เรียกว่า กิจจะญาณ ได้แก่ญาณปรีชาหยั่งรู้ ในกิจที่ต้องกระทำคือทุกข์ ต้องกำหนดให้รู้ สมุทัยต้องละ นิโรธต้องกระทำให้แจ้ง มรรคต้องบำเพ็ญให้เกิดขึ้น คือต้องปฏิบัติตามมัคคปฏิปทา ญาณที่ 3 เรียกว่า กตะญาณ ได้แก่ความปรีชาหยั่งรู้กิจที่ได้กระทำเสร็จแล้วว่า ทุกข์ได้กำหนดแล้ว สมุทัยได้ละแล้ว นิโรธได้กระทำให้แจ้งแล้ว มรรคได้บำเพ็ญให้เกิดขึ้นแล้ว

รอบที่ 2 อนุโลมญาณ ตามนัย แห่งรอบที่ 1 ทุกประการ

รอบที่ 3 เรียกว่าปฏิโลมญาณ ตามนัยรอบที่ 1 เช่นเดียวกัน

โคตระภูญาณ กระทำฌานกิจเช่นกล่าวมาแล้วนี้เพื่อเป็นการให้สัญญาณแก่มัคคญาณดำเนินต่อไป

ต่อไปพึงพิจารณาปฏิบัติตามอันดับ 2 - 3 - 4 เนือง ๆ เนื่องกันไป จนกว่าจะถึงอรหัตตผล เป็นที่สุด

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก
ต้นฉบับเดิม

เปิดกรุได้ที่เมืองสวรรคโลก มีคำกล่าวในหนังสือนำว่า ผู้ใดมีไว้ประจำบ้านเรือนมีอานิสงส์ยิ่งกว่าได้สร้างพระเจดีย์ทองคำสูงเทียมเทวโลก และป้องกันภยันตรายต่าง ๆ ทำมาหากินเจริญฯ

หนังสือ
ยอดรพระกัณฑ์ไตรปิฎก

ผู้ใดสร้างไว้สวดมนต์ สักการะบูชาเป็นกุศลอันยิ่งใหญ่ และจะมีความสุขศิริสวัสดิ์เจริญต่อไปทั้งปัจจุบัน กาลอนาคตและภายหน้าภาคหน้าด้วยอำนาจของความเคารพในพระคาถานี้

สร้างครบ 7 วัน ครบอายุ หมดเคราะห์โศกทุกประการฯ

ประวัติกล่าวไว้ต้นฉบับเดิมว่า

หนังสือยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ มีคำกล่าวไว้ในหนังสือนำว่าศักดิ์สิทธิ์ ถ้าผู้ใดได้สวดมนต์ภาวนาทุกค่ำเช้าแล้ว ผู้นั้นจะไม่ไปตกอบายภูมิ แม้ได้บูชาไว้กับบ้านเรือนก็อาจป้องกันอันตรายต่าง ๆ จะภาวนาพระคาถาอื่น ๆ สัก 100 ปี อานิสงส์ก็ไม่สูงเท่าภาวนาพระคาถานี้ครั้งหนึ่ง ถึงแม้ว่า อินทร์ พรหม ยม ยักษ์ ที่มีอิทธิฤทธิ์จะเนรมิต แผ่นอิฐเป็นทองคำก่อเป็นพระเจดีย์ ตั้งแต่มนุษย์โลกสูงขึ้นไปจนถึงพรหมโลก อานิสงส์ก็ยังไม่เท่าภาวนายอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ แลมีคำอธิบายคุณความดีไว้ในต้นฉบับเดิมนั้นอีกหลายประการฯ

ต้นฉบับเดิมเปิดกรุได้ที่เมืองสวรรคโลก เป็นอักษรขอมจารึกไว้ในใบลาน หลวงธรรมาธิกรณ์ (พระภิกษุแสง) ได้มาแต่พระแท่นศิลาอาสน์มณฑลพิษณุโลก จึงได้แปลเป็นอักษรไทย

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ ถ้าผู้ใดบริจาคทรัพย์ สร้างถวายพระภิกษุสงฆ์ สามเณร หรือให้ญาติ-มิตรสหาย สวดจนครบ 7 วัน หรือครบอายุปัจจุบันของตน จะบังเกิดโชคลาภ ทำมาค้าขายเจริญ จะพ้นเคราะห์และภัยพิบัติทั้งปวง

ยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนั้น ว่าดังนี้

1. อิติปิโสภะคะวา อะระหัง วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา สัมมาสัมพุทโธ วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา วิชชาจะระณะ-สัมปันโน วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา สุคะโต วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา โลกะวิทู วัจจะโสภะคะวาฯ

2. อะระหันตัง สะระณังคัจฉามิ อะระหันตัง สิระสานะมามิ, สัมมาสัมพุทธัง สะระณังคัจฉามิ สัมมาสัมพุทธัง สิระสานะมามิ, วิชชาจะระณะสัมปันนัง สะระณังคัจฉามิ วิชชาจะระณะสัมปันนัง สิระ-สานะมามิ, สุคะตัง สะระณังคัจฉามิ สุคะตัง สิระสานะมามิ, โลกะวิทัง สะระณัง คัจฉามิ โลกะวิทัง สิระสานะมามิ

3. อิติปิโสภะคะวา อนุตตะโร วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะ-คะวาฯ ปุริสะทัมมะสาระถิ วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวาฯ สัตถา-เทวะมะนุสสานัง วัจจะโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา พุทโธ วัจจะ-โสภะคะวาฯ

4. อนุตตะรัง สะระณังคัจฉามิ อะนุตตะรัง สิระสานะมามิ, ปุริสะทัมมะสาระถิ สะระณังคัจฉามิ ปุริสะทัมมะสาระถิ สัระสานะมามิ สัตถาเทวะมะนุสสานัง สะระณังคัจฉามิ สัตถาเทวะมะนุสสานัง สิระสา-นะมามิ, พุทธังสะระณังคัจฉามิ พุทธัง สิระสานะมามิ, อิติปิโสภะคะวาฯ

5. อิติปิโสภะคะวา รูปะขันโธ อนิจจะลักขณะ ปาระมีจะสัมปันโน อิติปิโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา เวทนาขันโธ อนิจจะลักขณะ ปาระมี จะ สัมปันโน อิติปิโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา สัญญาขันโธ อนิจจะ ลักขณะ ปาระมี จะ สัมปันโน อิติปิโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา

สังขาระขันโธ อนิจจะลักขณะ ปาระมี จะ สัมปันโน อิติปิโสภะคะวาฯ อิติปิโสภะคะวา วัญญาณะขันโธ อนิจจะลักขณะ ปาระมี จะ สัมปันโน อิติปิโสภะคะวาฯ

6. อิติปิโสภะคะวา ปะฐะวี จักรวาพะ จาตุมมะหาราชิกา ตาวะ-ติงสา ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา เตโช จักรวาพะ จาตุมมะหาราชิกา ตาวะติงสา ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโส-ภะคะวา วาโย จักรวาพะ จาตุมมะหาราชิกา ตาวะติงสา ธาตุสัมมา-ทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา อาโป จักรวาพะ จาตุมมะหาราชิกา ตาวะติงสา ธาตุ สัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา อากาสะ จักรวาพะ จาตุมมะหาราชิกา ตาวะติงสา ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ

7. อิติปิโสภะคะวา ยามา ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโส ภะคะวา ตุสิตา ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา นิมมานะ-ระติ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา กามาวะจะระ ธาตุ-สัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา รูปาวะจะระ ธาตุสัมมาทิยานะ สัมปันโนฯ

8. อิติปิโสภะคะวา ปะฐะมะฌานะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา ทุติยะฌานะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา ตะติยะฌานะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา จาตุตถะ-ฌานะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา ปัญจะมะฌานะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ

9. อิติปิโสภะคะวา อากาสานัญจายะตะนะ เนวะสัญญานา สัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโส-ภะคะวา วิญญาณัญจายะตะนะ เนวะ สัญญานา สัญญายะตะนะ อะรู-ปาวะจะระ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา อากิญจัญญายะ ตะนะ เนวะ สัญญานา สัญญายะตะนะ อะรูปาวะจะระ ธาตุสัมมา-ทิยานะ สัมปันโนฯ

10. อิติปิโสภะคะวา โสตา ปฏิมัคคะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ

อิติปิโสภะคะวา สักกิทาคา ปฏิมัคคะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา อนาคา ปฏิมัคคะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโส-ภะคะวา อะระหัตตะปฏิมัคคะ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ

11. อิติปิโสภะคะวา โสตา อะระหัตตะปฏิผะละ ธาตุสัมมา-ทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา สักกิทาคา อะระหัตตะปฏิผะละ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ อิติปิโสภะคะวา อะนาคามิ อะระหัตตะ-ปฏิผะละ ธาตุสัมมาทิยานะสัมปันโนฯ

12. กุสะลาธัมมา อิติปิโสภะคะวา อะอายาวะชีวัง พุทธัง สะระณังคัจฉามิ ชัมภูทิปัญจะ อิสสะโร กุสะลาธัมมา นะโมพุทธายะ นะโมธัมมายะ นะโมสังฆายะ ปัญจะพุทธา นะมามิหัง อาปามะ จุปะ ทีมะสังอังขุ สังวิธาปุกะยะปะ อุปะสะชะสุเหปาสายะโส โสสะสะ อะอะ อะอะนิ เตชะสุ เนมะ ภูจะนาเววิ อสังวิสุโส ปุสะพุภะ อิสะวาสุ สุสะวาอิ กุสะลาธัมมา จิตติวิอัตถิฯ

13. อิติปิโสภะคะวา อะระหัง อะอายาวะชีวัง พุทธังสะระณัง-คัจฉามิ สาโพธิปัญจอิสสะโรธัมมาฯ

14. กุสะลาธัมมา นันทะวิวังโก อิติสัมมาสัมพุทโธสุคะลาโน ยาวะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ, จาตุมมะหาราชิกา อิสสะโร กุสะลาธัมมา อิติวิชาจะระณะสัมปันโน อุอุ ยาวะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ, ตาวะ ติงสา อิสสะโร กุสะลาธัมมา นันทะปัญจะ สุคะโต โลกะวิทู มะหาเอโอยาวาชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิ, ยามา อิสสะโร กุสะลาธัมมา พรัหมาสัททะ ปัญจะสัตตะ สัตตาปาระมี อะนุตตะโร ยะมะกะขะ ยาวะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิฯ

15. ตุสิตา อิสสะโร กุสะลาธัมมา ปุยะปะกะ ปุริสะทัมมะสาระถิ ยาวะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิฯ

16. นิมมานะระติ อิสสะโร กุสะลาธัมมา เหตุโปวะ สัตถาเทวะ มะนุสสานัง ตะถา ยาวะชีวัง พุทธังสะระณังคัจฉามิฯ

17. ปะระนิมมิตตะ อิสสะโร กุสะลาธัมมา สังขาระขันโธ ทุกขัง

อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ พุทธะปะผะ ยาวะชีวัง พุทธังสะระณัง คัจฉามิฯ

18. พรัหมา อิสสะโร กุสะลาธัมมา นัจจิปัจจะยา วินะปัญจะ-ภะคะวะตา ยาวะชีวัง นิพพานัง สะระณังคัจฉามิฯ นะโมพุทธัสสะ นะโมธัมมัสสะ นะโมสังฆัสสะ พุทธิลาโลกะลา กะระกะนา เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหนตุ หุลู หุลู หุลู สะวาหายะฯ

19. นะโมพุทธัสสะ นะโมธัมมัสสะ นะโมสังฆัสสะ วิตติ วิตติ วิตติ มิตติ มิตติ จิตติ จิตติ อัตติ อัตติ มะยะสุ สุวัตถิโหนตุ หุลู หุลู หุลู สะวาหายะฯ

20. อินทะสาวัง มะหาอินทะสาวัง พรหมะสาวัง มะหาพรหมะ-สาวัง จักกะวัตติสาวัง มะหาจักกะวัตติสาวัง เทวาสาวัง มะหาเทวาสาวัง อิสิสาวัง มะหาอิสิสาวัง มุนีสาวัง มะหามุนีสาวัง สัปปุริสะสาวัง มะหาสัปปุริสะสาวัง พุทธะสาวัง ปัจเจกะพุทธะสาวัง อะระหัตตะสาวัง สัพพะสิทธิ วิชาธะรานังสาวัง สัพพะโลกา อิริยานังสาวัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหนตุฯ

21. สาวังคุณณัง วะชะพะลังเตชัง วิริยัง สิทธิกัมมัง นิพพานัง โมกขัง คุยหะกัง ทานังสีลัง ปัญญานิกขัง ปุญญัง ภาคะยัง ตัปปัง สุขัง สิริรูปัง กุวิสสติเสนัง เอเตนะ สัจเจนะ สุวัตถิโหนตุ หุลู หุลู หุลู สวาหายะฯ

22. นะโมพุทธัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม อิติปิโส ภะคะวาฯ

23. นะโมพุทธัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม สวากขาโต ภะคะวะตาธัมโมฯ

24. นะโม ธัมมัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม สวาก ขาโต ภะคะวะตาธัมโมฯ

25. นะโม ธัมมัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม สุปะ-ฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆฯ

26. นะโมสังฆัสสะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา รูปะขันโธ เวทนาขันโธ สัญญาขันโธ สังขาระขันโธ วิญญาณะขันโธ นะโม สุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ วาหะปะริตตังฯ

27. นะโมพุทธายะ มะอะอุ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา ยาวะตัสสะหาโยโมนะ อุอะมะ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา อุอะมะอะ วันทา นะโมพุทธายะ นะอะกะติ นิสะระณะ อาระปะขุธัง มะอะอุ ทุกขัง อะนิจจัง อะนัตตา อะระหังพุทโธ อิติปิโสภะคะวา นะมามิหัง

(วิปัสสิต)

กรวดน้ำ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ ด้วยเดชะผลบุญแห่งข้าฯ ได้สร้างและสวดยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎกนี้ ขอให้ไปค้ำชูอุดหนุนบิดามารดา ผู้มีพระคุณ และญาติกาครูอุปัชฌาย์อาจารย์แลเจ้ากรรมนายเวร พระมหากษัตริย์ และมิตรรักสนิท เพื่อนศาลาสัตว์น้อยใหญ่ พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี นางพระธรณี นางพระคงคา พระยายมราช นายนิริยะบาล ทั้งท้าวจัตุโลกะบาล ศิรพุทธอำมาตย์ ชั้นจาตุมะหาราชิกาเบื้องบน จนถึงที่สุด พรหมาณฑ์เบื้องต่ำตั้งแต่อเวจีขึ้นมาจนถึงมนุษย์โลก โดยรอบสุดขอบจักรวาล อนันตะจักรวาล คุณพระศรีรัตนตรัยและเทพยดาทั้งหลาย ตลอดทั้งอินทร์ พรหม ยม ยักษ์ คนธรรพ์ นาคา ท่านทั้งหลายที่ต้องทุกข์ขอให้พ้นจากทุกข์ ท่านทั้งหลายที่ได้สุข ขอให้ได้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ด้วยเดชะผลแห่งข้าอุทิศให้ไปนี้ จงเป็นอุปนิสัย ปัจจัยแก่พระนิพพาน ในปัจจุบัน แลอนาคตกาลเบื้องหน้าโน้นเทอญฯ

กฎของโอห์ม
ความสัมพันธ์ของโวลต์เต้ช
เคอเรนท์ และรีซิลแต้นซ์

กฎของโอห์ม ความสัมพันธ์ของโวลต์เต้ช เคอเร้นท์ และ รีซิสแต้นซ์

ย่อมเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโวลต์เต้ช เคอเร้นท์ และ รีซิสแต้นซ์ ที่ไหลอยู่ในวงจรไฟฟ้า ย่อมมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์นี้ค้นพบโดยปรมาจารย์ผู้ยิ่งใหญ่ เป็นนักฟิสิกส์ชาวเยอรมัน ชื่อของท่านผู้นี้คือ ยอร์ช ซีมอน โอห์ม (George Simon Ohm) (ค.ศ. 1787-1854) ตั้งแต่บัดนั้นมา จึงนิยมเรียกว่า "กฎของโอห์ม" (Ohm's Law)

กฎของโอห์มกล่าวไว้ว่า เคอเร้นท์ที่กำลังไหลอยู่ในวงจรไฟฟ้านั้น ได้สัดส่วนสัมพันธ์กันโดยตรงกับโวลต์เต้ชและรีซิสแต้นซ์ที่อยู่ในวงจร กล่าวอีกนัยหนึ่ง ถ้าวงจรหนึ่งที่มีรีซิสแต้นซ์คงที่ เมื่อโวลต์เต้ชเพิ่มค่าขึ้น เคอเร้นท์ก็จะพลอยเพิ่มค่าขึ้นด้วย แต่ถ้าโวลท์เต้ชมีค่าคงที่และรีซิสแต้นซ์ของวงจรเพิ่มค่าขึ้น เคอเร้นท์ก็จะลดค่าลง

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของเคอเร้นท์

เพื่อความสะดวกในการนำไปใช้งาน เราใช้สัญลักษณ์ E, I และ R แทนโวลต์เต้ซเคอเร้นท์ และ รีซิสแต้นซ์ตามลำดับ และกำหนดเป็นหน่วยที่ใช้วัดหาค่าปริมาณทั้ง 3 เหล่านี้ เราพอจะกล่าวถึงกฎของโอห์มได้ดังนี้ เมื่อเคอ-เร้นท์ I เป็นแอมแปร์ที่ไหลอยู่ในวงจรไฟฟ้าที่มีค่าเท่ากันกับโวลห์เต้ซ E เป็นโวลต์ หารด้วยรีซิสแต้นซ์ R ของวงจรเป็นโอห์ม เมื่อใช้เป็นหลักคำนวณในการหาค่าก็จะได้ดังนี้

$$I = \frac{E}{R}$$

I = เคอเร้นท์ เป็นแอมแปร์

E = โวลต์เต้ซ เป็นโวลต์

R = รีซิสแต้นซ์ เป็นโอห์ม

ตัวอย่างการหาค่าแอมแปร์

ตัวอย่างที่ 1: มีโวลต์เต้ซ 100 โวลต์ถูกจ่ายไปเข้าวงจรที่มีรีซิสแต้นซ์ 20 โอห์ม อยากจะทราบว่าเคอเร้นท์ที่ไหลอยู่ในวงจรนี้มีเท่าใด?

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของเคอเร้นท์คือ

$$I = \frac{E}{R} = \frac{100 \text{ โวลต์}}{20 \text{ โอห์ม}}$$

$$= 5 \text{ แอมแปร์}$$

ตัวอย่างที่ 2: มีโวลต์เต้ชขนาด 10 โวลต์จ่ายไปเข้าวงจรที่มีรีซิสแต้นซ์ 25 โอห์ม โปรดหาค่าของเคอเร้นท์ที่ไหลอยู่ตลอดวงจรนี้?

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของเคอเร้นท์คือ

$$I = \frac{E}{R} = \frac{10 \text{ โวลต์}}{25 \text{ โอห์ม}}$$

$$= 0.4 \text{ แอมแปร์}$$

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของโวลต์เต้ช

หลักมูลฐานในการหาค่าของโวลต์เต้ช เราต้องทราบค่าของเคอเร้นท์และค่ารีซิสแต้นท์อยู่แล้ว โวลต์เต้ชดรอป E เป็นโวลต์ ที่บังเกิดตกคร่อมลงที่เครื่องกีดขวางมีค่าเท่ากับทำให้บังเกิดเคอเร้นท์ I ไหลผ่านเครื่องกีดขวาง เป็นแอมแปร์ และรีซิสแต้นซ์ R เป็นโอห์ม ถ้าใช้เป็นหลักในการคำนวณหาค่า ก็จะได้ดังนี้

$E = I \times R$

E = โวลต์เต้ช เป็นโวลต์

I = เคอเร้นท์ เป็นแอมแปร์

R = รีซิสแต้นซ์ เป็นโอห์ม

ตัวอย่างการหาค่าโวลต์

ตัวอย่างที่ 1: มีเคอเร้นท์ 2 แอมแปร์ ไหลผ่านวงจรที่มีรีซิสแต้นซ์ 25 โอห์ม จงหาค่าของโวลต์เต้ชตกคร่อมที่รีซิสแต้นซ์นี้?

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของโวลต์ คือ

E = I × R
= 2 แอมแปร์ × 25 โอห์ม
= 50 โวลต์

ตัวอย่างที่ 2: มีเคอเร้นท์ 0.3 แอมแปร์ ไหลผ่านรีซิสเตอร์ตัวหนึ่งที่มีค่ารีซิสแต้นซ์ 60 โอห์ม จงหาโวลต์เต้ชดรอปที่รีซิสเตอร์ตัวนี้?

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของโวลต์ คือ

E = I × R
= 0.3 แอมแปร์ × 60 โอห์ม
= 18 โวลต์

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของรีซิสแต้นซ์

หลักมูลฐานในการหาค่าของรีซิสแต้นซ์ เราต้องทราบ

ค่าของโวลต์เต้ชและค่าของเคอเร้นท์ที่มีอยู่ในวงจรเสียก่อน รีซิสแต้นซ์ R เป็นโอห์ม ในวงจรหรือของอุปกรณ์มีค่าเท่ากับ โวลต์เต้ช E เป็นโวลต์ หารด้วยผลต่างของเคอเร้นท์ I เป็นแอมแปร์ที่ไหลอยู่ในวงจร ถ้าใช้เป็นหลักในการคำนวณหาค่าก็จะได้ดังนี้

$$R = \frac{E}{I}$$

ตัวอย่างการหาค่าของรีซิสแต้นซ์

ตัวอย่างที่ 1: มีโวลต์เต้ช 25 โวลต์จ่ายไปเข้าวงจรหนึ่ง และมีเคอเร้นท์ไหลผ่านอยู่ 5 แอมแปร์ จงหาค่าความต้านทานของวงจรนี้?

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของรีซิสแต้นซ์คือ

$$R = \frac{E}{I} = \frac{25 \text{ โวลต์}}{5 \text{ แอมแปร์}}$$

$$= 5 \text{ โอห์ม}$$

ตัวอย่างที่ 2: เคอเร้นท์ขนาด 0.25 แอมแปร์ไหลผ่านรีซิสเตอร์ตัวหนึ่ง ทำให้บังเกิดโวลต์เต้ชตกคร่อม 20 โวลต์ที่รีซิสเตอร์ จงหาค่ารีซิสแต้นซ์ตัวนี้?

กฎของโอห์มสำหรับหาค่าของรีซิสแต้นซ์คือ

$$R = \frac{E}{I} = \frac{20 \text{ โวลต์}}{0.25 \text{ แอมแปร์}}$$

$$= 80 \text{ โอห์ม}$$

หน่วยโวลต์เต้ชทางปฏิบัติ

หน่วยมูลฐานในการวัดหาค่าของโวลต์เต้ชหรือ แรงเคลื่อนไฟฟ้า คือ โวลต์ หนึ่งโวลต์คือแรงเคลื่อนไฟฟ้าซึ่งจะทำให้เกิดเคอเร้นท์ไหลหนึ่งแอมแปร์ผ่านรีซิสเตอร์หนึ่งโอห์ม

ตามปกติเราใช้หน่วยมูลฐานนี้เท่านั้น นั่นคือ โวลต์สำหรับโวลต์เต้ช แอมแปร์ สำหรับเคอเร้นท์ และ โอห์มสำหรับรีซิสแต้นซ์ แต่อย่างไรก็ดี ในทางด้านปฏิบัติ มีหลายๆ หน่วยที่มีค่าน้อยกว่าหรือใหญ่กว่าหน่วยที่ใช้เป็นมูลฐาน เราจำเป็นต้องให้ค่าน้อยกว่าหรือใหญ่กว่า กลับคืนเป็นหน่วยมูลฐานเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อป้องกันข้อผิดพลาดและความยุ่ง

ยากต่าง ๆ ที่จะบังเกิดขึ้น

สมมติว่า โวลต์เต้ชมีค่าต่ำมาก ซึ่งเรามักจะพบอยู่เสมอในวงจรอีเลคโทรนิคทั่ว ๆ ไป เราจึงจำเป็นต้องใช้วัดกับหน่วยโวลต์เต้ชที่ต่ำกว่า เช่น มิลลิโวลต์ (millivolts) หรือ ไมโครโวลต์ (microvolts) มิลลิโวลต์ (mv) มีค่าเท่ากับ เศษหนึ่งส่วนพันของโวลต์ และ ไมโครโวลต์ (μv) มีค่าเท่ากับ เศษหนึ่งส่วนล้านของโวลต์ (μ อ่านว่า "มิว" แทนไมโคร)

โวลต์เต้ชที่สูงกว่า เช่น กิโลโวลต์ (Kv) และ เมกกะโวลต์ (Mv) เราก็จำเป็นต้องใช้วัดกับหน่วยโวลต์เต้ชที่สูงกว่า กิโลโวลต์ คือ 1,000 โวลต์ และ เมกกะโวลต์ คือ 1,000,000 โวลต์ หน่วยโวลต์เอง บางทีใช้ตัวอักษรย่อ v (วี)

ในการเปลี่ยนปริมาณของโวลต์เต้ชที่มีหน่วยต่าง ๆ กัน เราใช้เปลี่ยนดังนี้

เปลี่ยน	**เป็น**	**ใช้คูณหน่วยแรกด้วย**
โวลต์	มิลลิโวลต์	1000
มิลลิโวลต์	โวลต์	0.001
โวลต์	ไมโครโวลต์	1,000,000
ไมโครโวลต์	โวลต์	0.000001

โวลต์	กิโลโวลต์	0.001
กิโลโวลต์	โวลต์	1000
โวลต์	เมกกะโวลต์	0.000001
เมกกะโวลต์	โวลต์	1,000,000

ตัวอย่างการเปลี่ยนค่าโวลต์

ตัวอย่างที่ 1: จงเปลี่ยนโวลต์เต้ซ 5 **kv** (กิโลโวลต์) ให้เป็นโวลต์

5 **kv** = 5 × 1000 = 5000 โวลต์

ตัวอย่างที่ 2: โวลต์เต้ซ 200 **mv** (มิลลิโวลต์) เป็นกี่โวลต์?

200 **mv** = 200 × 0.001 = 0.2 โวลต์

หน่วยเคอเร้นท์ทางปฏิบัติ

แอมแปร์ (คำย่อคือ แอมป์ หรือ **a**) เป็นหน่วยมูลฐานของกระแสไฟฟ้า มีบ่อยครั้งที่จำเป็นต้องวัดหาค่าของเคอเร้นท์ที่ต่ำกว่าค่ามูลฐานในวงจรอีเลคโตรนิคต่าง ๆ หน่วยที่เล็กกว่าแอมป์ คือ มิลลิแอมป์ (**ma**) และไมโครแอมป์ (**ua**) หนึ่งมิลลิแอมป์มีค่าเท่ากับเศษหนึ่งส่วนพันของแอมแปร์

วิธีเปลี่ยนค่าจากหน่วยเคอเร้นท์หนึ่งไปยังอีกหน่วยเคอเร้นท์หนึ่ง มีดังนี้

เปลี่ยน	เป็น	ใช้คูณหน่วยแรกด้วย
แอมแปร์	มิลลิแอมแปร์	1000
มิลลิแอมป์	แอมแปร์	0.001
แอมแปร์	ไมโครแอมแปร์	1,000,000
ไมโครแอมแปร์	แอมแปร์	0.000001

ตัวอย่างการเปลี่ยนค่าแอมแปร์

ตัวอย่างที่ 1: 50 ma (มิลลิแอมแปร์) เท่ากับกี่แอมแปร์?

50 ma = 50 × 0.001 = 0.05 แอมแปร์

ตัวอย่างที่ 2: รีซิสแต้นซ์ของวงจร 1000 โวลต์ โดยมีเคอเร้นท์ 400 μa นั้นมีเท่าใด?

ขั้นแรกเราต้องเปลี่ยนไมโครแอมป์ ให้เป็นแอมป์เสียก่อน ดังนี้

400 μa = 400 × 0.000001

= 0.0004 แอมป์

ต่อไปใช้กฎของโอห์มเพื่อหาค่ารีซิสแต้นซ์

$$R = \frac{E}{I} = \frac{1000 \text{ โวลต์}}{0.0004 \text{ แอมป์}}$$

= 2,500,000 โอห์ม

หน่วยรีซิสแต้นซ์ทางปฏิบัติ

หน่วยการวัดค่ามูลฐานของรีซิสแต้นซ์ คือ โอห์ม หนึ่งโอห์มถูกกำหนดให้เป็นปริมาณของรีซิสแต้นซ์ซึ่งจะจำกัดการไหลของเคอเร้นท์ที่บังเกิดขึ้นจากหนึ่งโวลต์เต้ชของโวลต์ที่จ่ายมาเป็นหนึ่งแอมแปร์ ตัวย่อที่ใช้แทนเครื่องหมายโอห์ม คือ Ω

รีซิสเตอร์ รีโอสตัด โปเทนชีอาห์มีเตอร์ และเครื่องอุปกรณ์อื่น ๆ ที่ใช้อยู่ในวงจรไฟฟ้า มักจะมีค่ารีซิสแต้นซ์สูงมาก ความสะดวกในการวัดหน่วยรีซิสแต้นซ์ที่มีค่าสูงกว่าค่าของรีซิสแต้นซ์มูลฐาน คือ กิโลโอห์ม (คำย่อคือ K หรือ K Ω) และ เมกโอห์ม (คำย่อเมก คือ M หรือ M Ω) หนึ่งกิโลโอห์ม คือ 1000 โอห์ม และ หนึ่งเมกโอห์ม คือ 1,000,000 โอห์ม

หน่วยที่มีค่าน้อยกว่าโอห์ม คือ ไมโครโอห์ม (micro-ohm) ซึ่งเป็น เศษหนึ่งส่วนล้านของโอห์ม

การเปลี่ยนค่าของหน่วยรีซิสแต้นซ์ที่มีความสัมพันธ์มีดังนี้

เปลี่ยน	เป็น	ใช้คูณหน่วยแรกด้วย
โอห์ม	กิโลโอห์ม	0.001

กิโลโอห์ม	โอห์ม	1000
โอห์ม	เมกโอห์ม	0.000001
เมกโอห์ม	โอห์ม	1,000,000
โอห์ม	ไมโครโอห์ม	1,000,000
ไมโครโอห์ม	โอห์ม	0.000001

ตัวอย่างการเปลี่ยนค่าโอห์ม

ตัวอย่างที่ 1 ถ้ามีเคอเร้นท์ 12 ma ไหลผ่านตลอดวงจร อยากทราบว่า มีโวลต์เต้ชดรอปลงที่รีโอสตัด ที่มีรีซิสแต้นซ์ 3 เมก โอห์มเท่าใด?

ขั้นแรก เปลี่ยนเมกโอห์มให้เป็นโอห์ม และมิลลิแอมป์ให้เป็นแอมแปร์เสียก่อนดังนี้

3 เมก = 3 × 1,000,000

= 3,000,000 โอห์ม

12 ma = 12 × 0.001 = 0.012 แอมป์

ต่อไปใช้กฎของโอห์ม เพื่อหาค่าของโวลต์เต้ช ดังนี้

E = I × R

= 0.012 แอมป์ × 3,000,000 โอห์ม

= 36,000 โวลต์

ตัวอย่างที่ 2 ถ้าโวลต์เต้ชที่ใช้คือ 6 mv และมีรีซิสแต้นซ์ 2 K อยากทราบว่าเคอเร้นท์เป็นแอมแปร์ไหลผ่านตลอดวงจรเท่าใด?

ขั้นแรก เปลี่ยนค่ารีซิสแต้นซ์ให้เป็นโอห์ม และ เปลี่ยนโวลต์เต้ชให้เป็นโวลต์เสียก่อน ดังนี้

2 K = 2 × 1,000 = 2000 โอห์ม

6 mv = 6 × 1,000,000

= 6,000,000 โวลต์

ต่อไปใช้กฎของโอห์ม เพื่อหาค่าของเคอเร้นท์ ดังนี้

$$I = \frac{E}{R} = \frac{6{,}000{,}000 \text{ โวลต์}}{2{,}000 \text{ โอห์ม}} = 3000 \text{ แอมป์}$$

กฎของโอห์ม ใช้นิ้วมือปิดที่ E จำง่าย ๆ เท่ากับ I คูณ R

ใช้นิ้วมือปิดที่ I เท่ากับ R หาร E

ใช้นิ้วมือปิดที่ R เท่ากับ I หาร E

วัตต์คือหน่วยวัดกำลังไฟฟ้า

วัตต์ (WATT) คือ หน่วยวัดกำลังไฟฟ้า ใช้แทนผลงานของเคอเร้นท์ที่ไหลไป 1 แอมป์ โดยถูกควบคุมไปตามกระแสไฟฟ้าที่มีแรงเคลื่อนที่ 1 โวลต์ การหาค่าของวัตต์ เราคูณจำนวนแอมป์ที่ไหลผ่านไปในวงจรด้วยจำนวนความดัน (แรงเคลื่อนที่) ของโวลต์ ความสัมพันธ์ระหว่างวัตต์ โวลต์ และ แอมป์ เราเรียกว่า "กฎของวัตต์" และนิยมเขียนเป็นสูตรดังนี้

$$W = E \times I$$

W = ใช้แทน วัตต์

E = " โวลต์

I = " แอมป์

เกี่ยวกับการใช้กำลังไฟฟ้าทั่ว ๆ ไป W (วัตต์) มักนิยมเขียนเป็นตัวอักษร "P" (Power) ซึ่งหมายถึง "กำลัง" แทน เช่น

$$P = E \times I \qquad \text{(กฎที่ 1)}$$

กล่าวอีกนัยหนึ่ง วัตต์เป็นหน่วยมาตรฐานของกำลังไฟฟ้า หนึ่งวัตต์ ถูกกำหนดให้เป็นจำนวนของกำลังไฟฟ้าซึ่งสิ้นเปลืองไปในขณะที่โวลต์เต้ซของหนึ่งโวลต์ ทำให้บังเกิดเคอเร้นท์ไหลในหนึ่งแอมป์

เหมือนอย่างกฎของโอห์ม เมื่อเราได้ทราบค่าสองในสามจำนวนของปริมาณแล้ว เราก็สามารถที่จะหาค่าวัตต์ (กำลัง) เคอเร้นท์ หรือ โวลต์เต้ซ ได้

สมมติว่า เราทราบค่าของโวลต์เต้ซและเคอเร้นท์แล้ว ก็จะสามารถหาค่าความสิ้นเปลืองของกำลังได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าโวลต์เต้ซที่จ่ายเข้ามาในวงจรหนึ่งมี 50 โวลต์ ทำให้มีเคอเร้นท์ไหลไป 3 แอมป์ ความสิ้นเปลืองของกำลังไฟฟ้าเราจะหาได้ตามกฎที่ 1 ดังนี้

$$P = E \times I$$

= 50 โวลต์ × 3 แอมป์

= 150 วัตต์

เมื่อทราบความสิ้นเปลืองของกำลัง และโวลต์เต้ซที่จ่ายเข้ามาในวงจรแล้ว เราก็สามารถที่จะหาค่าของเคอเร้นท์ได้ โดยเปลี่ยนกฎที่ 1 ใหม่ ดังนี้

$$I = \frac{P}{E} \qquad \text{(กฎที่ 2)}$$

กฎที่ 2 บ่งไว้ว่า วงจร I เป็นแอมป์นั้น เท่ากับการสิ้นเปลืองกำลัง P เป็นวัตต์หารด้วยโวลต์เต้ชที่จ่ายมา E เป็นโวลต์

เช่นเดียวกัน ถ้าอัตรากำลัง P เป็นวัตต์ของอุปกรณ์หนึ่ง และเคอเร้นท์ I เป็นแอมป์ที่ไหลผ่านเข้าสู่เครื่องอุปกรณ์เราทราบแล้ว โวลต์เต้ชดรอป E ที่ตกคร่อมเครื่องอุปกรณ์ เราก็สามารถที่จะคำนวณหาค่าได้ โดยเปลี่ยนกฎที่ 1 ใหม่ ดังนี้

$$E = \frac{P}{I} \qquad \text{(กฎที่ 3)}$$

กฎที่ 3 บ่งไว้ว่า โวลต์เต้ช E เป็นโวลต์ ที่ดรอปตกคร่อมเครื่องอุปกรณ์นั้นมีค่าเท่ากับอัตรากำลัง P ของมันเป็นวัตต์ หารด้วยเคอเร้นท์ I เป็นแอมป์ ที่ไหลผ่านมัน

ตัวอย่างวิธีคำนวณหาค่าวัตต์

ตัวอย่างที่ 1 มีเคอเร้นท์ไหล 15 แอมป์ผ่านไปในวงจร 220 โวลต์ กำลังที่จะบังเกิดขึ้นนั้นมีเท่าใด?

โดยใช้กฎที่ 1 ก็จะได้ **กำลัง** ดังนี้

$$P = E \times I = 220 \text{ โวลต์} \times 15 \text{ แอมป์}$$

$$= 3300 \text{ วัตต์}$$

ตัวอย่างที่ 2 หลอดไฟฟ้าขนาด 40 วัตต์ ใช้กับต้นกำเนิดไฟ 220 โวลต์ จงคำนวณหาค่าของเคอเร้นท์ที่ไหลผ่านหลอดนี้

โดยใช้กฎที่ 2 ก็จะได้ **เคอเร้นท์** ดังนี้

$$I = \frac{P}{E} = \frac{40 \text{ วัตต์}}{220 \text{ โวลต์}}$$

$$= .18 \text{ แอมป์(ประมาณ)}$$

หน่วยกำลังทางปฏิบัติ

วัตต์ เป็นหน่วยมูลฐานของกำลังไฟฟ้า แต่ กำลัง (วัตต์) อาจมีน้อยกว่าหรือมากกว่าหน่วยมูลฐาน ในการใช้วัดหาค่ากำลังในวงจรอีเลคโตรนิคต่าง ๆ ในทางปฏิบัติจึง

ต้องใช้มิลลิวัตต์ (หนึ่งพันของวัตต์ ตัวอักษรย่อคือ mw) หรือใช้ ไมโครวัตต์ (หนึ่งล้านของวัตต์ ตัวอักษรย่อคือ µw) กิโลวัตต์ คือ 1000 วัตต์ (อักษรย่อคือ kw) และ เมกกะวัตต์ คือ 1,000,000 วัตต์ (ตัวอักษรย่อคือ Mw)

วิธีเปลี่ยนค่าของหน่วยกำลัง ให้มีความสัมพันธ์กันตามความต้องการ มีดังนี้

เปลี่ยน	**เป็น**	**ใช้คูณจำนวนแรกด้วย**
วัตต์	มิลลิวัตต์	1000
มิลลิวัตต์	วัตต์	0.001
วัตต์	ไมโครวัตต์	1,000,000
ไมโครวัตต์	วัตต์	0.000001
วัตต์	กิโลวัตต์	0.001
กิโลวัตต์	วัตต์	1000
วัตต์	เมกกะวัตต์	0.000001
เมกกะวัตต์	วัตต์	1,000,000

ตัวอย่างวิธีคำนวณ

ตัวอย่างที่ 1 อยากทราบว่า 0.5 วัตต์ เป็นกี่ไมโครวัตต์?

0.5 วัตต์ = 0.5 × 1,000,000

= 500,000 ไมโครวัตต์

ตัวอย่างที่ 2 เคอเร้นท์ที่ไหลอยู่ในสายไฟฟ้า 600 โวลต์ และทำให้บังเกิดกำลังขนาด 4.8 Kw นั้น มีกี่แอมป์?

ขั้นแรก เปลี่ยนกำลังให้เป็นวัตต์มูลฐานเสียก่อน ดังนี้

4.8 kw = 4.8 × 1000 = 4800 วัตต์

การหาค่าของเคอเร้นท์ ต้องใช้กฎที่ 2 ดังนี้

$$I = \frac{P}{E} = \frac{4800}{600} = 8 \text{ แอมป์}$$

นี่คือตัวอย่างทั้งหลายอย่างง่าย ๆ ที่มีใช้อยู่ในวงจรไฟฟ้าและอีเลคโตรนิคทั่วไป ซึ่งใช้เป็นหลักในการคำนวณหาค่ามูลฐานของวัตต์ (P หรือ W)

วัตต์ หรือ วัตเต้ช (Wattage) เป็นหน่วยวัดกำลังไฟฟ้า ที่มีผล "ความร้อน" เกิดขึ้นกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ร่วมอยู่ในวงจรเดียวกัน ดังนั้นในการออกแบบสร้างเครื่องรับ เครื่องขยายเสียงและเครื่องอีเลคโตรนิคต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงวัตต์ที่นำมาใช้ร่วมอยู่กับอุปกรณ์ทั้งหลายของวงจรนั้น ๆ ด้วย มิฉะนั้นแล้วอาจทำให้ทรานซิสเตอร์ รีซิสเตอร์ คะแปซิเตอร์ คอยล์ ฯลฯ ชำรุดเสียหายได้ เนื่องจากว่าอุปกรณ์เหล่านั้นไม่สามารถที่จะต้านทานความร้อนของวัตต์ที่มีอยู่ในวงจรได้ เพราะว่าค่าวัตต์ที่นำมาใช้น้อยกว่า เป็นต้น สมมติว่า รีซิสเตอร์ตัวหนึ่งมีค่าเพียงครึ่งวัตต์ (ตามที่แจ้งไว้ในลำตัวของมันเอง หรือโดยการสังเกตขนาดของมัน) แล้วนำไปใช้กับวงจรส่วนนั้นที่ต้องการวัตเต้ชหนึ่งวัตต์หรือสูงกว่า ดังนั้นรีซิสเตอร์ที่นำมาใช้เพียงครึ่งวัตต์ ก็อาจจะไหม้หรือชำรุดได้ในทันที หรืออีเลคโตรไลติคคะแปซิเตอร์ตัวหนึ่งเขียนไว้ที่ลำตัวว่า **''10 WV''** หมายถึงเป็นโวลต์เต้ชที่ใช้งาน **(working voltage)** กับวงจรที่มีไม่เกิน 10 วัตต์ ถ้านำคะแปซิเตอร์ตัวนี้ไปใช้งานกับวงจรที่มีมากกว่า 10 วัตต์ ก็จะทำให้คะแปซิเตอร์ตัวนี้ชำรุดหรือไหม้ได้ในทันที เป็นต้น

อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่แจ้งค่าวัตต์ไว้ด้วย ก็เพื่อเป็นแนว

ทางให้ผู้ใช้ จะนำไปใช้ได้ปลอดภัยจากการชำรุดเสียหายต่าง ๆ ดังได้กล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ดี ในการเลือกหาซื้ออุปกรณ์หรืออะไหล่ที่จะนำมาใช้ร่วมกับวงจร ถ้าวัตต์ยิ่งมาก ราคาก็จะยิ่งสูง ถ้าวัตต์น้อยลง ราคาก็พลอยน้อยลง ฉะนั้น ขอให้ท่านพิจารณาดูให้ดีว่า อุปกรณ์ที่จะนำมาใช้นั้น ใช้กับวงจรที่ต้องการกี่วัตต์ ตามปกติอุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ร่วม ควรให้มีค่าวัตต์เกินกว่าวัตต์ที่มีอยู่ในวงจรอย่างน้อย 2 เท่า หรือมากกว่าจึงจะปลอดภัยและแน่นอนในการใช้งาน

โปรดจำง่าย ๆ

ค่าวัตต์น้อยกว่าวงจรที่จะใช้ร่วม ไม่ปลอดภัย แต่ราคาถูก

ค่าวัตต์มากกว่าวงจรที่จะใช้ร่วม ปลอดภัย แต่ราคาสูงกว่า

ปัญหาไฟ 110 โวลต์ กับไฟ 220 โวลต์

เครื่องวัดหน่วยไฟฟ้า หรือที่โดยมากเรียกว่า **มิเตอร์** นั้น ใช้วัดหน่วยไฟฟ้าเป็นวัตต์ต่อชั่วโมง เช่น ใช้ไฟไป 1,000 วัตต์ต่อ 1 ชั่วโมง คิดเทียบเท่ากับ 1 หน่วย หรือ ยูนิต

(unit) หลอดไฟฟ้าชนิดไส้ทำด้วยโลหะขนาด 20 วัตต์ จะต้องจุดนานประมาณ 50 ชั่วโมง จึงจะสิ้นเปลืองไฟไปประมาณ 1 หน่วย

ก่อนเปลี่ยนแปลงแรงเคลื่อนไฟฟ้าหรือโวลต์เต้ชคือ เมื่อทางบริษัทไฟฟ้ายังจ่ายแรงเคลื่อน 110 โวลต์อยู่นั้น บ้านที่อยู่ไกลจากหม้อแปลงแรงไฟมาก ๆ หรือสายเมนต้องรับการใช้งานเกินกำลัง ทำให้แรงเคลื่อนหรือความกดดันในสายตกไป เป็นเหตุให้ได้รับความกดดันไม่เต็มที่ 110 โวลต์ตามที่ได้กำหนดไว้ เช่น อาจได้รับเพียง 90 โวลต์หรือต่ำกว่านั้น การใช้หลอดไฟจึงไม่ได้แสงสว่างเต็มที่ตามวัตต์ของมันที่ได้ระบุไว้ที่หลอดไฟ เช่น หลอดไฟขนาด 60 วัตต์ชนิดใช้กับความดัน 110 โวลต์ เมื่อนำมาใช้กับความดัน 110 โวลต์ ก็จะได้รับแสงสว่างเต็มที่ คือ

$$60 \text{ วัตต์} = \frac{60 \text{ วัตต์} \times 110 \text{ โวลต์}}{110 \text{ โวลต์}} = 60 \text{ วัตต์}$$

แต่ถ้านำมาใช้กับความดันซึ่งมีเพียง 90 โวลต์ ก็จะได้รับแสงสว่างประมาณ 49 วัตต์เท่านั้น เช่น

$$60 \text{ วัตต์} = \frac{60 \text{ วัตต์} \times 90 \text{ โวลต์}}{110 \text{ โวลต์}} = 49.09 \text{ วัตต์}$$

เมื่อเปลี่ยนความดันเป็น 220 โวลต์ ทางบริษัทไฟฟ้าได้พาดสายเมนใหม่ที่มีขนาดเพียงพอกับกระแสไฟที่จะต้องใช้ ความดันจึงไม่ตก และอยู่ในระดับ 220 โวลต์ ตลอดเวลา การใช้หลอดไฟขนาด 60 วัตต์ ชนิดใช้กับความดัน 220 โวลต์ จึงได้รับแสงสว่างเต็มที่ คือ

$$60 \text{ วัตต์} = \frac{60 \text{ วัตต์} \times 220 \text{ โวลต์}}{220 \text{ โวลต์}} = 60 \text{ วัตต์}$$

เมื่อเทียบกับแสงสว่างของหลอดไฟขนาดเดียวกันคือ 60 วัตต์ เมื่อก่อนเปลี่ยนความดันและหลังจากที่เปลี่ยนความดันใหม่ ผู้ใช้ไฟได้รับแสงสว่างเพิ่มขึ้นประมาณ 11 วัตต์ ดังที่ได้แสดงให้เห็นจากการเปรียบเทียบข้างบนนี้ เมื่อได้แสงสว่างเพิ่มขึ้น ฉะนั้นค่ากระแสไฟก็ย่อมต้องเพิ่มขึ้นเป็นธรรมดา

รหัสกึ่งตัวนำ

เครื่องหมายแจ้งรหัส

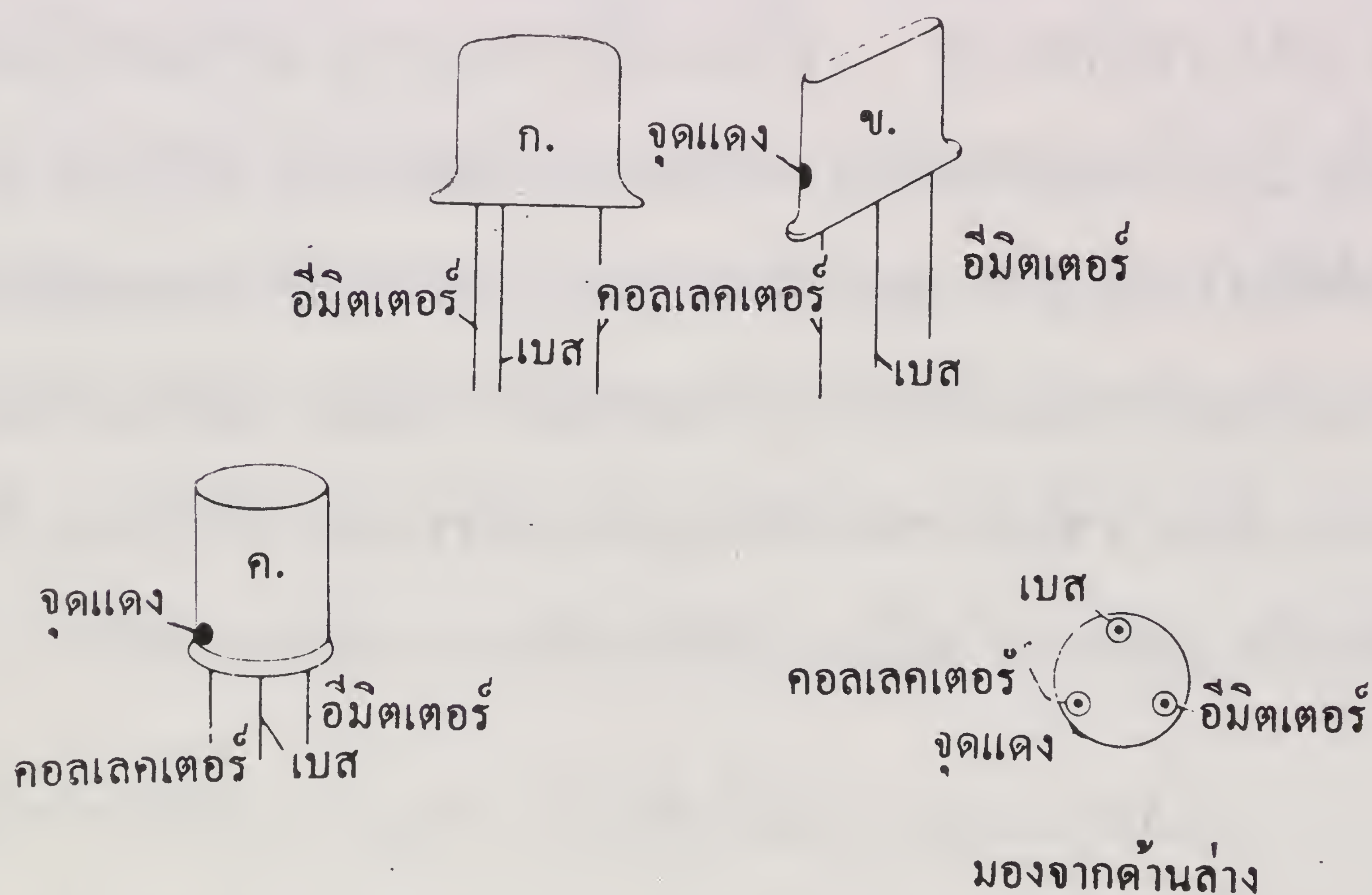
เครื่องหมายอุปกรณ์ต่าง ๆ ของกึ่งตัวนำนั้น ใช้แจ้งรหัสด้วยตัวเลขทั้งหลาย ตัวเลขประจำของทรานซิสเตอร์เริ่มต้นด้วย 2 N และตัวเลขประจำของไดโอดเริ่มต้น 1 N การแจ้งหรือชี้ค่าของ 2 N และ 1 N จะตามมาด้วยตัวเลขสามหรือสี่ตัวเพื่อแจ้งค่าและแบบที่แน่นอนของทรานซิสเตอร์และไดโอด ตัวเลขเหล่านี้มักจะพิมพ์ติดอยู่ที่ลำตัวของทรานซิสเตอร์หรือไดโอด แต่อย่างไรก็ดีบางไดโอดมักจะแจ้งด้วยรหัสสี

คาโทดของอุปกรณ์กึ่งตัวนำ มักจะทำเครื่องหมายอยู่ในลักษณะที่รู้ว่า สายไหนเป็นคาโทดสายใดเป็นอาโนด

จุดรหัสสีบางแบบก็มีติดอยู่ที่ลำตัวของทรานซิสเตอร์ เพื่อแจ้งว่าเป็นหลักต่อสายของคอลเลคเตอร์ แต่ทรานซิสเตอร์บางแบบก็ยากที่จะทราบได้ว่า สายใดเป็นธาตุอะไร เพราะว่ามีระยะช่วงว่างต่างกันออกไป

รหัสสายต่าง ๆ ของทรานซิสเตอร์

ในการตรวจดูทรานซิสเตอร์ และการเปลี่ยนตัวใหม่นั้น นับว่ามีความสำคัญมากที่มีความจำเป็นต้องทราบให้แน่นอน ตามในภาพข้างล่างนี้ แสดงให้เห็นสายต่าง ๆ ของทรานซิสเตอร์ที่มีใช้อยู่ทั่ว ๆ ไป

(ก) ขามีช่วงว่างไม่เท่ากัน

(ข) ขามีช่วงช่วงเท่ากัน

(ค) ทรานซิสเตอร์แบบทรงกระบอก

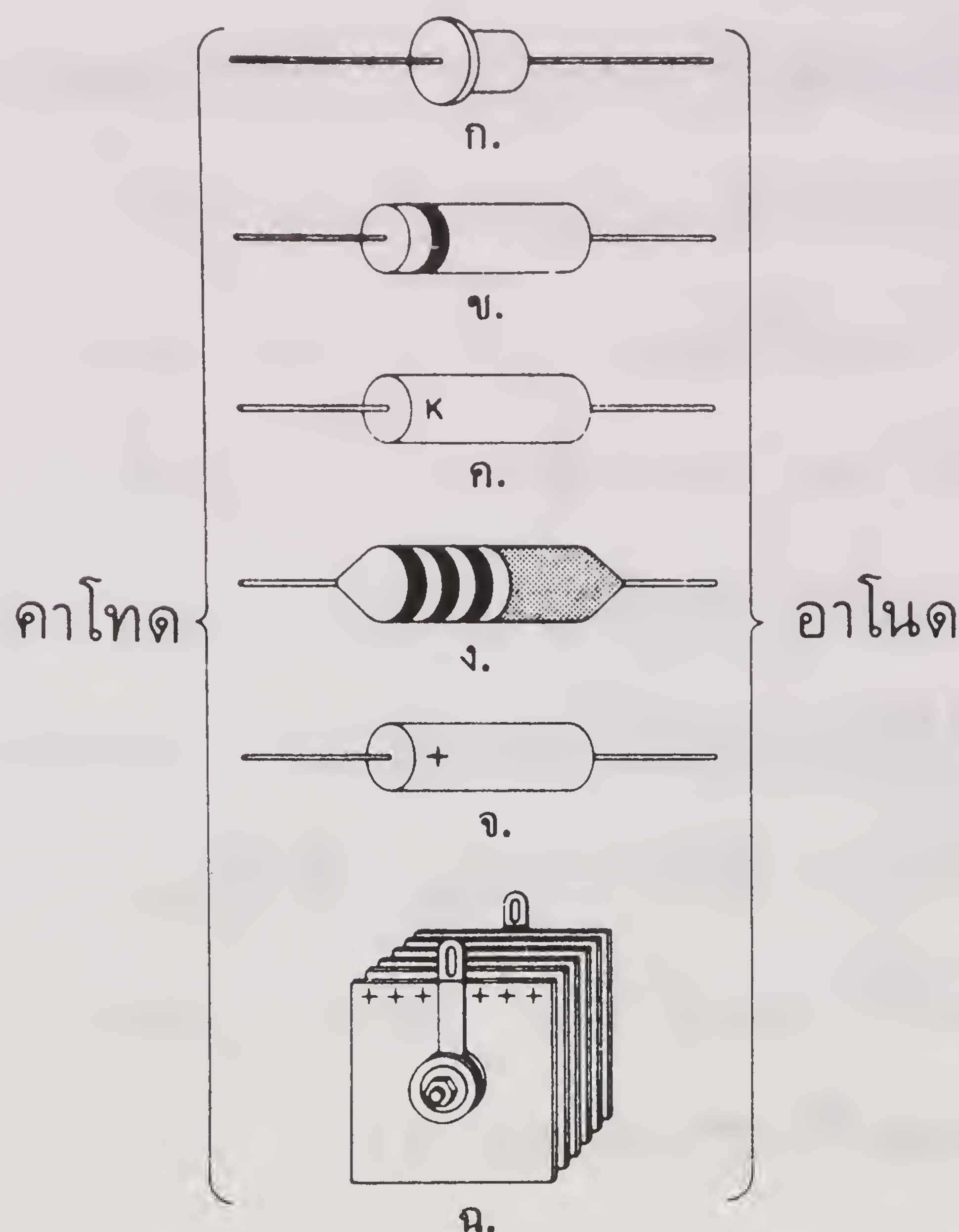
แสดงให้เห็นภาพทรานซิสเตอร์ที่มีขนาดต่างกัน

ในการที่จะทราบถึงสายต่าง ๆ ของทรานซิสเตอร์ จะต้องพิจารณาถึงช่องว่างของขาที่ต่อไปเข้าทรานซิสเตอร์ ถ้าสายหรือขามีช่วงว่างไม่เท่ากัน ดังใน (ก) สองขาที่อยู่ใกล้กัน จะเป็นขาอีมิตเตอร์และเบส ขาอีมิสเตอร์อยู่ด้านนอก ขาสามที่อยู่ห่างไกลกับช่วงว่างของอีกสองขา คือคอลเลคเตอร์ ถ้าขาทั้งหลายมีช่องว่างเท่า ๆ กัน จงมองหาจุดแดงทางปลายด้านหนึ่งของทรานซิสเตอร์ ดังที่ (ข) ขาที่อยู่ใกล้ชิดกับจุดแดงมากที่สุดคือ คอลเลคเตอร์ ส่วนขาเบสและ อีมิตเตอร์ก็อยู่เรียงกันไปตามลำดับ ถ้าทรานซิสเตอร์เป็นรูปทรงกระบอก มองหาจุดแดงที่อยู่ขอบด้านล่าง ดังที่ (ค) ขาที่อยู่ใกล้กับจุดแดงคือ คอลเลคเตอร์ ส่วนเบสและอีมิตเตอร์ก็มองไปตามเข็มนาฬิกา เมื่อเรามองทางด้านล่างของทรานซิสเตอร์ ชนิดของทรานซิสเตอร์ไม่ว่าจะเป็นแบบ พี-เอน-พี หรือ แบบ เอน-พี-เอน ก็จำเป็นต้องทราบไว้ด้วยเพื่อจะได้ตรวจดูต้นกำเนิด และไบอัส-โวลต์เต้ชที่ป้อนเข้าไปยังทรานซิสเตอร์ได้ถูกต้อง ถ้าหากว่ายังมีข้อสงสัยใด ๆ อยู่อีก ควรใช้หนังสือคู่มือบริการจากบริษัทผู้ผลิตนั้น ๆ ประกอบด้วย

รหัสต่อสายของคาโทด

ตามในภาพต่อไปนี้ แสดงให้เห็นภาพคล้ายของจริง

ของกึ่งตัวนำหลายแบบและไดโอดแบบ ไดร-ดิสค์ (Dry-

(ก) ทอปแฮทไดโอด

(ข) แจ้งคาโทดด้วยแถบ

(ค) แจ้งคาโทดด้วยตัวอักษร

(ง) รหัสสีไดโอด

(จ) แจ้งคาโทดด้วยเครื่องหมาย + (บวก)

(ฉ) ไดร-ดิสค์เรคติไฟร์เอ้อ

แสดงภาพที่แจ้งขั้วคาโทดของกึ่งตัวนำและไดร-ดิสค์ไดโอด

Disk) แบบทอปแฮต **(Top-Hat)** ดังที่ (ก) ขาที่อยู่ทางด้านวงกลมกว้าง คือคาโทด ส่วนไดโอด ดังที่ (ข) ขาที่อยู่ใกล้กับแถบคือ คาโทด ไดโอด ดังที่ (ค) ปลายของไดโอดที่มีตัวอักษร **K** คือคาโทด ไดโอดที่มีรหัสสีดังที่ (ง) ทางด้านปลายที่มีแถบสีทั้งหลายคือ คาโทด ไดโอด ดังที่ (จ) ด้านที่มีเครื่องหมาย (+) คือ คาโทด ส่วนขาคาโทดของซีเลเนียมเรคติไฟร์เอ้อทั้งหลาย เช่น ไดร-ดิสก์เรคติไฟร์เอ้อ ดังที่ (ฉ) มักจะมีเครื่องหมาย + (บวก)

รหัสสีของไดโอดต่าง ๆ

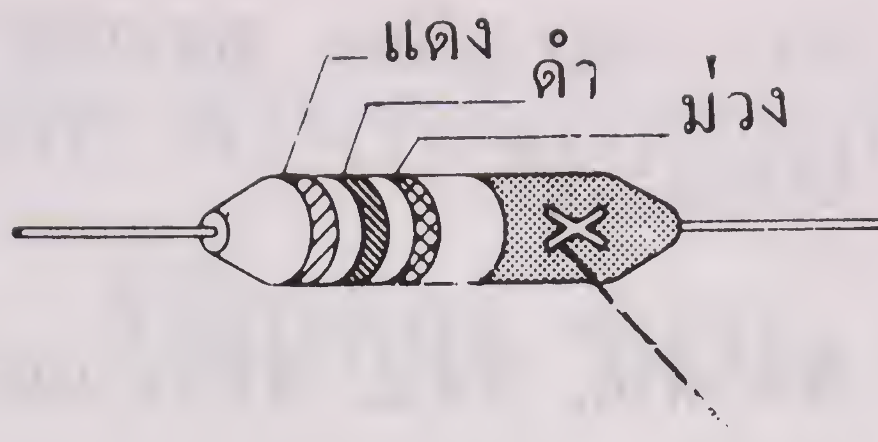
ไดโอดต่าง ๆ ที่มีขนาดย่อม มีขนาดเล็กเกินไปที่จะพิมพ์หมายหรือตัวเลขที่ลำตัวได้ ไดโอดเหล่านี้มักจะเป็นแถบสามหรือสี่สีเพื่อแจ้งให้เราทราบ การแจ้งจำนวนทั้งหลายตามปกติสำหรับไดโอดต่าง ๆ นั้น ประกอบด้วยสี่หรือห้าจำนวนและหนึ่งตัวเลข แต่เนื่องจากแบบของไดโอดทั้งหมด เริ่มต้นด้วย **1 N** ดังนั้นจึงเพียงแต่ใช้สามหรือสี่จำนวนด้วยรหัสสีแทนเท่านั้น

ความหมายของรหัสสีต่าง ๆ มีแจ้งอยู่ในตารางข้างล่างนี้ แต่ละสามแถบใช้แทนเป็นหนึ่งจำนวน

รหัสสีของกึ่งตัวนำไดโอด			
สี	**ตัวเลข**	**สี**	**ตัวเลข**
ดำ	0	เขียว	5
น้ำตาล	1	น้ำเงิน	6
แดง	2	ม่วง	7
ส้ม	3	เทา	8
เหลือง	4	ขาว	9

ตามในภาพข้างขวานี้ เป็นไดโอดที่ใช้แถบเป็นรหัสสีมีแดง ดำ ม่วง แถบเหล่านี้ใช้แทนเป็นตัวเลข 2,0 และ 7 ตามลำดับ รหัสสีทั้งหลายอ่านจากตอนปลายที่อยู่ชิดกับศูนย์กลาง ดังนั้น ไดโอดตัวนี้ คือ **1N207** ทางด้านปลายที่มีแถบทั้งหลายอยู่ด้วยคือ คาโทด

ไดโอด **1N1415** จะมีรหัสสีแถบ คือ น้ำตาล, เหลือง, น้ำตาล และเขียว ตามลำดับ อ่านค่าจากทางด้านซ้ายมือไปหาทางขวามือ

ภาพรหัสสีของไดโอด

ส่วนมากรหัสสีของไดโอด มักจะมีเครื่องหมายหรือสัญญลักษณ์ เช่น X มีแสดงอยู่ทางด้านขวามือของไดโอด ดังในภาพข้างบนนี้ ซึ่งบริษัทผู้ผลิตประทับเครื่องหมายไว้ในผลิตภัณฑ์ของบริษัท ตัวอย่างเช่น อักษร H ใช้เป็นเครื่องหมายของบริษัท HUGHES SEMICONDUCTOR อักษร T เป็นเครื่องหมายของบริษัท TRANSITRON หรืออักษร W ใช้เป็นเครื่องหมายของบริษัท WESTINGHOUSE เป็นต้น

ตัวอย่างที่ 1 ไดโอดตัวหนึ่ง มีรหัสสีแถบ น้ำตาล, ส้ม, ม่วง และเหลือง อยากทราบว่าเป็นไดโอดแบบอะไร?

ตอบ สีน้ำตาล, สีส้ม, สีม่วง และ สีเหลือง ใช้แทนเป็นตัวเลข 1,3,7 และ 4 ตามลำดับ ดังนั้น ไดโอดตัวนี้คือ **1N1374**

ตัวอย่างที่ 2 รหัสสีอะไรบ้างที่ใช้แทนไดโอด แบบ **1N682?**

ตอบ เราต้องการแถบสีทั้งหลาย เฉพาะสามตัวเลขสุดท้าย เนื่องจากไดโอดทั้งหมดมีเครื่องหมาย **1 N** ประจำอยู่แล้ว สีที่ตรงกับตัวเลข 6,8 และ 2 คือ น้ำเงิน, เทา และ แดง ตามลำดับ ดังนั้นไดโอดตัวนี้จะมีแถบสี น้ำเงิน เทา และ แดง

ข้อทดสอบ

ในหนังสือ อ่านรหัสสีคะแปซิเตอร์ รีซิสเตอร์ ฯลฯ

ชื่อ.................................บ้านเลขที่........หมู่ที่.........
ตรอก/ซอย.......................ถนน...................................
แขวง............................ เขต......................................
จังหวัด...........................

ถาม 1. ไดโอดตัวหนึ่ง มีรหัสสีแถบ แดง, ขาว และส้ม อยากทราบว่าเป็นไดโอดแบบอะไร?

ตอบ ....

ถาม 2. สีอะไรบ้างที่ใช้แจ้งค่ารีซิสเตอร์ตัวหนึ่ง มีอัตราความต้านทาน 2,200,000 โอห์ม มีค่าทอล-เออะแรนซ 10% ?

ตอบ ....

ถาม 3. มีเคอเร้นท์ 0.5 แอมป์ ไหลผ่านรีซิสเตอร์ 120 โอห์ม จงหาค่าโวลต์เต้ชดรอปที่ตกคร่อมรีซิสเตอร์ตัวนี้

ตอบ ....

ถาม 4. ไมก้า-คะแปซิเตอร์แบบที่ มี 3 จุด โดยมีรหัสเป็น สีน้ำตาล สีดำ สีน้ำตาล ตามลำดับ อยากทราบว่า คะแปซิเตอร์ตัวนี้มีคะแปซิตี้เท่าใด ?

ตอบ ....

ถาม 5. รีซิสเตอร์ตัวหนึ่ง มีแถบสีจากซ้ายไปขวาดังนี้ เหลือง ม่วง เงิน และ เงิน อยากทราบว่าอัตราความต้านทานของรีซิสเตอร์ตัวนี้มีเท่าใด ?

ตอบ ....

เมื่อท่านได้ตอบข้อความคำถามทุกข้อแล้ว โปรดส่งไปตรวจที่โรงเรียนถิ่นไทยวิทยุ 19-21 ถนนเทศบาลรังรักษ์ใต้ แขวงลาดยาว เขตบางเขน กรุงเทพฯ 9 เมื่อทางโรงเรียนได้ตรวจแก้เสร็จแล้ว จะได้รับส่งคืนมายังท่านทันที (มิต้องเสียค่าตอบแทนแต่อย่างใด)

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ป.สัมพันธ์พาณิชย์ 1030/8-9 ถนนนครไชยศรี ดุสิต กรุงเทพฯ
โทร. 2412862 นายประวิทย์ มาสกุลรัตน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. 2527